

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

**ZAVAROVALNA POLICA SLOVENSKE IZVOZNE DRUŽBE KOT INSTRUMENT ZA
ZMANJŠEVANJE KREDITNEGA TVEGANJA V BANKAH**

Ljubljana, april 2004

KRISTINA TROŠIĆ

IZJAVA

Študentka KRISTINA TROŠIĆ izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom dr. MARKA KOŠAKA in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne 06.04.2004

Podpis:

KAZALO

UVOD	1
1. IZVOZNO-KREDITNE AGENCIJE	2
1.1 Slovenska izvozna družba.....	3
1.2 Vloga Slovenske izvozne družbe v gospodarstvu.....	4
2. TVEGANJA V MEDNARODNEM POSLOVANJU	5
2.1 Komercialna in nekomercialna tveganja	5
3. POSEBNOSTI POSLOVANJA SLOVENSKE IZVOZNE DRUŽBE	7
3.1 Delovanje SID za lastni račun	7
3.2 Delovanje SID za račun države.....	8
3.3 Poročanje Komisiji za pospeševanje mednarodne menjave	9
4. JAMSTVA ZA POSLOVANJE SLOVENSKE IZVOZNE DRUŽBE	9
4.1 Zagotavljanje likvidnosti s pomočjo instrumenta varnostnih rezerv	9
5. NOVI KAPITALSKI SPORAZUM	11
5.1 Obstoječi kapitalski standardi.....	12
5.2 Povod za novo kapitalsko ureditev.....	13
6. STRUKTURA NOVIH KAPITALSKIH STANDARDOV	15
6.1 Prvi steber - minimalne kapitalske zahteve.....	16
6.1.1 Kreditno tveganje	16
6.1.1.1 Standardiziran pristop	17
6.1.1.2 Pristop temelječ na internih ratingih	20
6.1.2 Operativno tveganje	21
6.2 Drugi steber - regulativni nadzor.....	22
6.3 Tretji steber - tržna disciplina.....	22
7. TEHNIKE ZA ZMANJŠEVANJE KREDITNEGA TVEGANJA	23
7.1 Zmanjševanje kreditnega tveganja po starem sporazumu	24
7.2 Opredelitev tehnik za upravljanje s kreditnim tveganjem po Baslu II.....	25
7.2.1 Zavarovanje z zastavo	26
7.2.2 Garancije	26
7.2.3 Izvedeni kreditni instrumenti	27
7.2.4 Bilančni pobot	27
8. VKLJUČITEV ZAVAROVALNIH POLIC IZVOZNO-KREDITNIH AGENCIJ MED TEHNIKE ZA ZMANJŠEVANJE KREDITNEGA TVEGANJA	28
8.1 Primerjava med državno garancijo in zavarovalno polico SID	30
8.1.1 Vrednost uteži kreditnega tveganja za državne garancije	31
8.2 Odziv Bernske unije na Basel II	34

9. REGULATIVA BANČNEGA SEKTORJA V SLOVENIJI TER PRVOVRSTNOST KREDITNEGA ZAVAROVANJA SLOVENSKE IZVOZNE DRUŽBE	38
<i>9.1 Razvrstitev bančne aktive.....</i>	<i>39</i>
<i>9.2 Oblikovanje posebnih rezervacij.....</i>	<i>40</i>
<i>9.3 Kapitalska ustreznost.....</i>	<i>42</i>
<i>9.4 Velika izpostavljenost bank.....</i>	<i>43</i>
SKLEP.....	44
LITERATURA	46
VIRI	47
PRILOGE	
SEZNAM UPORABLJENIH OKRAJŠAV	
SLOVARČEK SLOVENSКИH PREVODOV ANGLEŠKIH IZRAZOV	

UVOD

Sprejetje novega kapitalskega sporazuma, ki je pogosto delovno poimenovan kot Basel II, je v mednarodno finančnem okolju eden izmed najpomembnejših projektov zadnjega desetletja. Nova kapitalska ureditev poleg številnih sprememb na področju merjenja tveganj uveljavlja tudi nekaj sprememb pri upravljanju s kreditnim tveganjem. Trenutno še veljavni sporazum iz leta 1988, znan kot Basel I, je pri zmanjševanju izpostavljenosti bank upošteval le nekatere tehnike za zmanjševanje kreditnega tveganja. V novi kapitalski shemi naj bi bile le-te na podlagi širšega seznama primernih zavarovanj obravnavne bolj celovito.

S sprejetjem Basla II se bo spremenila tudi dosedanja obravnava kreditnega zavarovanja izvozno-kreditnih agencij. Stari kapitalski sporazum je tovrstne zavarovalne instrumente priznaval kot primerno tehniko za zmanjševanje kreditnega tveganja. Glede na to, da se na področju upravljanja kreditnega tveganja obetajo precejšnje spremembe, me je zanimalo, kako se bodo te spremembe odražale pri obravnavanju zavarovateljev izvoznih kreditov. *Cilj* diplomskega dela je tako odgovoriti na vprašanje, ali bodo prihajajoči baselski kapitalski standardi, tako kot do sedaj, priznavali instrumente kreditnega zavarovanja izvozno-kreditnih agencij kot primeren način za zmanjševanje oziroma upravljanje kreditnega tveganja v bankah.

Z namenom odgovoriti na zastavljeno vprašanje sem diplomsko delo razdelila na tri vsebinske sklope. V začetku *prvega dela* so opredeljene izvozno-kreditne agencije, tako s pravnega kot z organizacijskega vidika. V nadaljevanju je predstavljen namen in cilj delovanja slovenske izvozno-kreditne agencije. V tem delu sem zaradi nadaljnjega razumevanja diplomskega dela največ pozornosti posvetila opisu sistema zavarovanja slovenskega izvoza ter opredelitvi svojevrstnih lastnosti Slovenske izvozne družbe kot posebne finančne institucije.

V *drugem delu* sem predstavila pretekli in prihodnji razvoj baselskih kapitalskih standardov. Časovnemu prikazu sledi opis obstoječega in novega kapitalskega sporazuma ter primerjava trenutno veljavnih standardov s predlaganimi. Ob tem so navedeni tudi bistveni vzroki za nastanek Basla II. Pri opredelitvi strukture Basla II sem se pri opisu treh medsebojno tesno povezanih stebrov osredotočila predvsem na prvi steber predlagane kapitalske ureditve, ki v okviru različnih pristopov merjenja kreditnega tveganja določa tudi načine za zmanjševanje le-tega v kreditnem portfelju banke.

Predstavitvi predloga novega kapitalskega sporazuma sledi osrednji, *tretji del* naloge. V tem sklopu je razloženo, kako se kreditna zavarovanja priznavajo pa starem in kako po novem kapitalskem sporazumu. Po ugotovitvi, da zavarovalni instrumenti izvozno-kreditnih agencij v predlogu nove kapitalske ureditve niso eksplicitno določeni kot orodje, s katerim banke lahko učinkovito zmanjšujejo tveganja, sem v nadaljevanju opisala, kako dobro zavarovalne police po določilih Basla II zadovoljujejo pogoje za uvrstitev med primerne tehnike za zmanjševanje kreditnega tveganja. Pri ocenjevanju kakovosti zavarovalnega instrumenta izvozno-kreditnih agencij sem si pomagala tudi s stališči drugih izvoznih agencij, ki opredeljujejo, kako so do sedaj to področje posamezne izvozno kreditne agencije uredile s svojimi regulatorji.

1. IZVOZNO-KREDITNE AGENCIJE

Mnoge države v okviru trgovinske politike in sistemov spodbujanja izvoza z namenom ustvariti dodatno povpraševanje in povečati konkurenčne sposobnosti domačih podjetij na svetovnih trgih institucionalizirajo sisteme zavarovanja in financiranja izvoza. Vsaka država je razvila bolj ali manj specifičen nacionalni sistem pospeševanja izvoza, ki je prilagojen razvitosti finančnega sistema, velikosti in morebitnim posebnim lastnostim gospodarstva ter sami strukturi izvoza. Sistemi za zavarovanje in financiranje izvoza se glede na sodelovanje države in obliko organiziranja institucij za zavarovanje izvoznih kreditov delijo na štiri osnovne oblike (Madič, Muršec, 1997, str. 161):

- državno zavarovanje preko državnih institucij ali vladnih oddelkov,
- zavarovanje preko zavarovalnic oziroma drugih finančnih institucij, ki posle zavarovanja opravljajo v imenu in za račun države,
- zavarovanje preko zavarovalnih institucij, ki so v lasti države in finančnih ustanov in
- državno zavarovanje v sodelovanju z zasebnimi zavarovalnimi institucijami, ki del tveganj nosijo same.

Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj (*Organisation for Economic Cooperation and Development* - v nadaljevanju OECD) je najpomembnejša mednarodna organizacija, ki ustvarja pravila na področju zavarovanja in financiranja izvoza. Osnovne opredelitve kriterijev in standardov poslovanja izvozno-kreditnih agencij (v nadaljevanju IKA) so določene s pravili OECD, med katerimi je najpomembnejši Sporazum o smernicah za uradno podprte izvozne kredite oziroma tako imenovani "Konsenzus OECD" (*Arrangement on Guidelines for Officially Supported Export Credits-Consensus*). OECD je razvila svojo metodologijo razvrščanja nacionalnih sistemov financiranja izvoza. Glede na način financiranja izvoza oziroma udeležbe države v sistemu pospeševanja izvoza loči pet osnovnih modelov (Jus, 1997, str. 4)¹:

- sistemi, v katerih država skrbi le za zavarovanja pred izvoznimi tveganji (Nemčija, Avstrija, Grčija, Švica),
- sistemi s specializiranimi institucijami za financiranje izvoza (Italija, Francija, Belgija, Nizozemska, Španija, Francija),
- sistemi, kjer ni specializiranih institucij za kreditiranje izvoza (Portugalska, Nova Zelandija),
- sistemi s posebnimi državnimi agencijami za financiranje izvoza (ZDA, Kanada, Avstralija, Japonska, Madžarska) in
- sistemi preferencialnega refinanciranja in/ali subvencioniranja stroškov obresti na izvozne kredite (Velika Britanija, Irska).

Kljub različni pravno institucionalno ureditvi ostaja osnovni cilj vseh sistemov enak: *spodbujanje domačega izvoza in s tem ustvarjanje dodatnega povpraševanja po domačih izdelkih in storitvah ter povečanje konkurenčne sposobnosti izvoznega gospodarstva.*

¹ Nacionalni sistemi zavarovanja in financiranja izvoza so najboljše prikazani v publikaciji *The Export Credit Financing Systems in OECD Member and Non-Member Countries*, OECD, Paris.

Slovensko izvozno-kreditno agencijo uvrščamo v sistem, v katerem zavarovanje in financiranje izvoznih poslov poteka znotraj ene institucije. Slovensko izvozno družbo² (v nadaljevanju SID), ki je pravno formalno organizirana kot delniška družba, bi po OECD razvrstitvi težko uvrstili v eno izmed navedenih skupin nacionalnih sistemov pospeševanja izvoza. Posebna delovna skupina, ki je bila pooblaščenca za ustanovitev SID, se pri snovanju slovenskega sistema zavarovanja in financiranja izvoza ni zgledovala samo po enem modelu, temveč je iz tujih sistemov povzela vse tiste lastnosti, ki so bile primerne za slovenski gospodarski prostor. Glede na takratni položaj in strukturo slovenskega gospodarstva, ni bilo primerno le nekritično povzeti enega izmed tujih modelov. Izbrani model je bilo treba prilagoditi stanju, zakonodaji in praksi slovenskih bank in zavarovalnic pri kreditiranju in zavarovanju mednarodnih poslov ter potrebam slovenskega gospodarstva (Madič, Muršec, 1997, str. 21).

1.1 Slovenska izvozna družba

Slovenija je majhna in odprta država, ki se lahko uspešno razvija le kot navzven usmerjeno gospodarstvo. Kot tako je močno odvisno od obsega in strukture izvoza oziroma od mednarodne menjave, kar pomeni, da mora za uspešen gospodarski razvoj izvoziti znaten del svoje proizvodnje. Nacionalni sistem zavarovanja in financiranja izvoza je poleg instrumentov makroekonomske ter denarne politike pomemben mehanizem pospeševanje izvoza, ki lahko kot neposreden instrument trgovinske politike države pripomore k večji gospodarski rasti.

Po vzoru IKA sodobnih držav je bila ustanovljena Slovenska izvozna družba, katere osnovni cilj je z zavarovanjem in s financiranjem izvoznih poslov slovenskemu gospodarstvu zagotoviti ugodnejšo pozicijo v mednarodnih gospodarskih odnosih. Že pred samo ustanovitvijo SID je bilo prisotno zavedanje potrebe po prestrukturiranju gospodarstva, za kar je bila prvenstveno potrebna njegova tržna usmerjenost, ohranitev tujih tržišč in uspešno vključevanje v mednarodno trgovino. Zaradi razvojnih interesov in plačilno-bilančnih učinkov je bilo treba za uspešno vključevanje slovenskega gospodarstva v mednarodne tokove vzpostaviti ustrezen sistem spodbujanja in usmerjanja izvoza, ki bi lahko posredno ali neposredno vplival na povečanje konkurenčnosti slovenskih izvoznikov za uspešnejše nastopanje na tujih trgih (Pogodba o ustanovitvi Slovenske izvozne družbe, 1992, str. 3).

SID deluje kot posebna finančna institucija v večinski lasti Republike Slovenije (v nadaljevanju RS)³. Z Zakonom o družbi za zavarovanje in financiranje izvoza Slovenije (v nadaljevanju zakon o SID) je določeno, da je delež države v ustanovitvenem kapitalu vsaj 51-odstoten. Vendar je že ob ustanovitvi delež države precej presegal zakonsko določen minimalni delež, saj takrat in v tako kratkem času dodatnih večjih vložkov drugih delničarjev ni bilo mogoče zagotoviti (Madič,

² Slovenska izvozna družba, d. d., Ljubljana je bila po osamosvojitvi Republike Slovenije na podlagi posebnega zakona, to je Zakona o družbi za zavarovanje in financiranje izvoza Slovenije, ustanovljena dne 22. 10. 1992 kot zasebnopravna institucija za zavarovanje in financiranje izvoza. S sprejetjem zakona se je uredila ustanovitev, poslovanje in organizacija slovenske izvozno-kreditne agencije (Zakon o družbi za zavarovanje in financiranje izvoza Slovenije, 1992).

³ Poleg RS so delničarji SID še banke, zavarovalnice, Gospodarska zbornica Slovenije ter druga slovenska podjetja.

Muršec, 1997, str. 24). Ob kasnejši dokapitalizaciji pa se je celo povečal, tako da je delež države v osnovnem kapitalu SID konec leta 2003 znašal 91,15 %.

Večinski delež države je potreben predvsem za uresničevanje narodnogospodarskih interesov, saj državi v skladu z zunanjepolitičnimi, strateškimi in gospodarskimi cilji omogoča vplivanje na mednarodne gospodarske odnose. Ustrezna udeležba države lahko preko vzpostavljenega sistema zavarovanja izboljša varnost izvoznikov in omogoči pridobivanje potrebnih finančnih sredstev za spodbujanje izvoza ter s tem pripomore k večji izvozni usmerjenosti gospodarstva. Sodobne države za svoja gospodarstva poskušajo zagotoviti čim bolj ugodne pogoje za odvijanje blagovno-storitvenih in finančnih tokov ter vplivati na odvijanje mednarodno gospodarskega sodelovanja (Madič, Muršec, 1997, str. 25).

1.2 Vloga Slovenske izvozne družbe v gospodarstvu

Država ima načeloma na izbiro kar nekaj prijemov za spodbujanje izvoza, kot so ustrezna višina obrestnih mer, davčne spodbude, dohodkovna politika, pomoč izvoznikom pri iskanju in prodiranju na tuje trge in podobno. Kljub temu se je vlada RS zaradi pomena izvoza za slovensko gospodarstvo odločila za ustanovitev institucije, ki bo s svojimi mehanizmi dodatno pospeševala izvoz (Jus, 1999, str. 25).

Pogoji financiranja in zavarovanja izvoznih poslov so danes ena izmed pomembnejših prvin konkurenčne sposobnosti podjetij, ki pogosto odločajo o pridobitvi posla. Izboljšanje konkurenčnosti podjetij pa omogoča pogoje za uspešen nastop le-teh v mednarodnem poslovanju. Če slovenski izvozniki in banke ne morejo ponuditi konkurenčnih pogojev v primerjavi s tujimi ponudniki, to močno vpliva na zmožnost izvoznikov, da dobijo posle v drugih državah. Poslovne banke težko financirajo večje izvozne projekte in zato sodelujejo z izvoznokreditno agencijo. Ustrezno financiranje izvoza namreč omogoča in povečuje proizvodnjo, omogoča in lajša podjetjem nastop na tujem trgu, pospešuje razvoj, zmanjšuje povečane stroške prodaje na tujih trgih ter s tem povečuje rentabilnost poslovanja izvoznikov. Z zavarovanjem izvoznih poslov pa se zmanjšujejo tudi tveganja, ki so v mednarodni menjavi navadno večja in tudi bolj specifična.

Vloga SID je torej opravljanje zavarovalnih, finančnih in svetovalnih nalog, usmerjenih v prevzem vsaj nekaterih tveganj izvoznikov, ter tako pomoč slovenski razvojni viziji pri povečevanju izvoza. To je predvsem področje, ki zahteva poseben pristop države in s katerimi se domače poslovne banke in zavarovalnice manj ukvarjajo.

2. TVEGANJA V MEDNARODNEM POSLOVANJU

Vedno večji konkurenčni boj sili izvoznike, da svojim kupcem nudijo konkurenčne kreditne pogoje, kar pomeni, da ne vztrajajo pri takojšnjem plačilu, temveč ponujajo kreditiranje izvoznih poslov za določeno obdobje. Pri takem poslovanju so izpostavljeni različnim tveganjem in zato se obračajo na izvozno-kreditne agencije, ki jim omogočajo zmanjševanje tveganj v mednarodni trgovini.

Za uspešno mednarodno poslovanje je pomembno, da se tveganja v čim večji meri zmanjšajo in čim bolje upravljajo. Za obvladovanje tveganj obstajajo trije temeljni načini, in sicer prevzem tveganja po tretji osebi, prenos tveganja na nasprotno poslovno stranko in upoštevanje tveganja v ceni posla. Nekateri izmed naštetih pristopov lahko reši podjetje samo ali skupaj s poslovnim partnerjem. Pri zavarovanju tveganj oziroma njihovem prenosu na tretjo osebo pa morajo biti prisotne posebne ustanove, kot so na primer zavarovalnice, banke ali posebne državne ustanove, med katere lahko uvrstimo tudi SID. Zavarovanje izvoznih tveganj s pomočjo države in IKA ima za izvoznika pomembne prednosti (Slimšek, 2001, str. 32):

- zaščita najbolj tveganega dela izvoznikovega poslovanja, to je plačila izvoženega blaga in storitev,
- zaščita pred nekomercialnimi in komercialnimi tveganji, na katere izvoznik nima vpliva,
- širjenje potencialnih trgov z minimalnimi izvoznimi tveganji,
- z daljšimi plačilnimi roki se izvozniku omogoča bolj konkurenčno ponudbo in
- boljša likvidnost in uspešnejše mednarodno poslovanje.

2.1 Komercialna in nekomercialna tveganja

V strokovni literaturi so tveganja, ki se pojavljajo v mednarodnem poslovanju, različno opredeljena. Na splošno se tovrstna tveganja delijo v dve osnovni skupini (Falatov, 1999, str. 5):

1. Nekomercialna oziroma v poslovni praksi pogosto imenovana tudi politična tveganja:

- a) KLASIČNA NEKOMERCIALNA TVEGANJA V OŽJEM SMISLU; v to skupino se uvrščajo naravne katastrofe, tveganja nacionalizacije, razlastitve, konfiskacije, vojne, revolucije, upori in drugi ukrepi, ki onemogočajo razpolaganje s premoženjem in s tem vplivajo na nezmožnost izterjave izvoznikovih terjatev, saj je dolžnikova insolventnost pogojena z določenimi političnimi ukrepi dolžnikove države,
- b) MONETARNA TVEGANJA KOT NEKOMERCIALNA V ŠIRŠEM SMISLU; v to skupino so zajeta transferna tveganja, kot so moratorij, prepoved plačil in nezmožnost konverzije, ter valutna tveganja, kjer so ukrepi države posredni in ne povzročajo dolžnikove insolventnosti oziroma ga utegnejo celo gospodarsko okrepiti, onemogočajo pa mu izpolnitev njegovih obveznosti.

2. Komercialna tveganja:

komercialno tveganje je opredeljeno kot tveganje nastopa plačilne nesposobnosti oziroma insolventnosti dolžnika, zaradi česar je lahko izterjava terjatve v celoti ali delno neuspešna

zaradi različnih vzrokov, ki izhajajo iz subjektivnih lastnosti tujega partnerja oziroma njegovega poslovanja⁴.

Zgoraj opisano opredelitev tveganj je pri zavarovanju slovenskega izvoza povzela tudi SID, le da v skupino nekomercialnih tveganj zajema tudi tveganje javnega kupca, ki zajema neplačilo države, vladne ali druge javne entitete oziroma oblasti ter osebe, za katero jamči država ali državna organizacija, prepoved uvoza blaga in storitev ter enostransko razdrtje pogodbe s strani javnega kupca (Splošni pogoji zavarovanje pred nekomercialnimi riziki, 1997, str. 2).

Pri zavarovanju pred nekomercialnimi tveganji so zasebne zavarovalnice v glavnem precej zadržane⁵. Zato je zavarovanje pred nekomercialnimi tveganji načeloma pomembnejše s strani državnih oziroma paradržavnih institucij, ki jih v ta namen ustanovi država oziroma, ki to dejavnost opravljajo za račun države. Vloga države oziroma njenega proračuna in supergarancij je tako pri zavarovanju pred nekomercialnimi tveganji precej pomembna (Smeri razvoja sistema zavarovanja in financiranja izvoza v Republiki Sloveniji, 1997, str. 45).

Že od vsega začetka je zavarovanje izvoza pred nekomercialnimi tveganji prednostna dejavnost SID. SID je tudi edina institucija oziroma zavarovalnica, ki ponuja zavarovanje pred političnimi tveganji in hkrati tudi ena redkih, ki zavaruje izvozne posle tudi pred komercialnimi tveganji. Ob koncu leta 2003 so izvozni posli, ki so bili zavarovani s strani SID, tako pred nekomercialnimi kot tudi pred komercialnimi tveganji, predstavljali 17-odstotkov celotnega slovenskega izvoza. Delež zavarovanega izvoza pri SID v skupnem izvozu je bil na posameznih tujih trgih tudi bistveno višji. Brez zavarovanja SID precejšen delež izvoza, zlasti na bolj tvegane trge, ne bi bilo mogoče izvesti, saj bi bil prevzem tveganj za izvoznike prevelik. SID ima tako pomembno vlogo pri odpiranju nekaterih trgov za slovensko gospodarstvo in s tem med drugim prispeva k ugodnim plačilno bilančnim učinkom in posledično večji zaposlenosti v državi. Izvožno-kreditne agencije, ki ponujajo izvoznikom zavarovanje pred izvoznimi tveganji, tako pomembno vplivajo na mednarodno poslovanje podjetij (Analiza pokritosti izvoza z zavarovanjem SID v obdobju od 01. 01. do 31. 12. 2003, 2003, str. 1-11).

⁴ Komercialno tveganje obsega neplačilo blaga ob roku, daljši odlog plačila ali trajno neplačilo dolga. Plačilna nesposobnost se pojavi, ko je nad premoženjem lastnika uveden stečajni postopek, postopek sodne ali izvensodne poravnave, postopek kontrolirane uprave oziroma ugotovljena neuspešna izvršba ali nekoristnost vsakršnih ukrepov proti dolžniku, ker ni izgledov za poplačilo terjatve.

⁵ Sama ocena nekomercialnih tveganj je precej otežena, saj je njihova nepredvidljivost vsaj dolgoročno zelo velika, možnost preventivnih ukrepov pa je zelo majhna. Omejena sta tako obseg in višina zavarovanja, kot njegovo trajanje in število držav, do katerih so terjatve zavarovane. Pojavljajo se tudi drugi problemi, kot na primer slabo pravno varstvo, neuporabnost aktuarske statistike, težave pri določanju višine premij, saj razvoj konjunkturo v preteklosti največkrat ni dovolj dobra podlaga za napovedovanje prihodnosti. Pri zavarovanju pred nekomercialnimi tveganji se navadno pojavi tudi omejenost premijskih prihodkov, neravnotežje med višino škod, maso premij in kumulacijo tveganj, ki hkrati prizadenejo vse terjatve do neke države. Za ta tveganja pa so tudi zelo omejene možnosti pozavarovanja na zasebnem trgu.

3. POSEBNOSTI POSLOVANJA SLOVENSKE IZVOZNE DRUŽBE

SID je storitvena institucija, ki v enem delu svojega poslovanja deluje v svojem imenu in za račun države, v drugem delu pa v svojem imenu in za lastni račun. Na področju zavarovanja se tveganja, ki se zavarujejo za račun države in za katere je značilno, da zanje na prostem zavarovalnem trgu ni mogoče pridobiti pozavarovanja, imenujejo nemarketabilna tveganja. Za lastni račun pa se zavarujejo marketabilna tveganja oziroma tveganja, ki jih je zasebni zavarovalni in pozavarovalni trg sposoben in pripravljen prevzemati. SID tako sklepa posle ločeno, posebej za lasten račun in za račun države. Za poslovanje SID je tako značilna svojevrstna dvojnost, zaradi katere lahko rečem, da je SID iz tega vidika specifična družba.

Poleg dvojnosti pri poslovanju oziroma ločitve le-tega na državni in lastni račun je treba omeniti še eno posebnost, in sicer, da je SID po eni strani specializirana zavarovalnica, po drugi strani pa specializirana banka. SID kot banka omogoča financiranje izvoznih poslov, priprave na izvoz in izhodnih investicij. Financiranje je možno v domači in tuji valuti. Posli, ki jih SID financira, z izjemo posojil, ki so namenjeni za pripravo izvoza, morajo biti praviloma zavarovani vsaj pred nekomercialnimi tveganji. S tem opravlja pomembno vlogo, saj dopolnjuje možnosti financiranja podjetij iz lastnih sredstev ter financiranje njihovih poslov s strani poslovnih bank in drugih finančnih institucij.

SID z opravljanjem zavarovanja in financiranja izvoza tako združuje dokaj različni osnovni dejavnosti. Prednost enotne institucije (*one stop agency*) je, da je lažje zagotoviti sinergijo med različnimi dejavnostmi družbe. Hkrati pa je veliko bolj prikladna tudi za izvoznike, saj lahko posamezen posel posredno ali neposredno financirajo in zavarujejo v okviru ene ustanove. Izvoznik lahko opravi vse na enem mestu, s strani SID pa je proučevanje dokumentacije in odločitev o posameznem poslu tudi veliko hitrejša, saj se vse odvija znotraj ene institucije. SID tako z zavarovanjem, financiranjem in izdajanjem garancij ponuja izvoznikom celovit nabor različnih finančnih storitev, ki vsekakor olajšajo vključitev izvoznikov v mednarodno menjavo.

3.1 Delovanje SID za lastni račun

Delovanje SID za lastni račun je poslovno in knjigovodsko ločeno od poslovanja za račun države. Za lastni račun SID izvaja (Poslovanje SID v letu 2002, 2003, str. 9):

- zavarovanje marketabilnih tveganj oziroma zavarovanje pred kratkoročnimi komercialnimi tveganji v tujini in domači trgovini, ki jih ima SID pozavarovane na zasebnem trgu pri velikih in prvovrstnih pozavarovateljih,
- financiranje izvoznih poslov in investicij,
- izdajanje garancij za posle podjetij na tujih trgih ter doma in
- pripravo bonitetnih in drugih kreditnih informacij.

Zaradi včlanjevanja RS v Evropsko unijo (v nadaljevanju EU) ter prilagajanja slovenske zakonodaje njeni sekundarni zakonodaji (*acquis communautaire*) o izvoznih kreditih Zakon o zavarovalništvu določa, da mora SID svoje zavarovalniško poslovanje uskladiti s pravili EU na

tem področju. Zato je sprejem novega Zakona o zavarovanju in financiranju mednarodnih gospodarskih poslov (v nadaljevanju ZZFMGP) ena od ključnih aktivnosti, ki jih je Vlada RS v okviru Strategije razvoja sistema zavarovanja in financiranja izvoza v Sloveniji sprejela že leta 1999 (Jus, 2001, str. 444).

Konec lanskega leta je Državni zbor RS sprejel ZZFMGP⁶, ki je nadomestil zakon o SID ter Zakon o poroštvih Republike Slovenije za zadolževanje za potrebe financiranja izvoza, ki je SID na podlagi državne garancije omogočil najemanje sredstev za financiranje izvoza na mednarodnih finančnih trgih⁷. S sprejetjem novega zakona bo zavarovanje pred kratkoročnimi komercialnimi tveganji kot del poslovanja, ki ga SID izvaja za lastni račun, preneseno na novo specializirano kreditno zavarovalnico, kjer država v skladu z direktivami EU ne bo smela imeti večinskega deleža. Novi zakon ureja le tisti del poslovanja, ki ga bo SID kot pooblaščenca finančna institucija oziroma izvozno-kreditna agencija izvajala v imenu RS. Drugo zavarovalniško in finančno poslovanje⁸ bo SID za lasten račun še naprej izvajala na podlagi drugih veljavnih predpisov. Zakon bo tako zahteval preobrazbo obstoječega sistema zavarovanja in financiranja izvoza v Sloveniji ter umik države s področja zavarovanja marketabilnih tveganj (Državni zbor sprejel novi zakon, 2003).

3.2 Delovanje SID za račun države

Za račun države SID nudi zavarovanje pred komercialnimi in nekomercialnimi oziroma tako imenovanimi nemarketabilnimi tveganji oziroma tveganji, ki jih zasebni zavarovalni trg ni pripravljen prevzemati, in sicer (Poslovanje SID v letu 2002, 2003, str. 9):

- zavarovanje izvoznih poslov pred srednjeročnimi komercialnimi tveganji⁹,
- zavarovanje kratkoročnih in srednjeročnih izvoznih kreditov pred nekomercialnimi tveganji,
- kratkoročno zavarovanje izvoznih poslov pred komercialnimi (nemarketabilnimi) tveganji in
- zavarovanje investicij pred političnimi tveganji.

Pri zavarovanjih, ki se izvajajo za račun države, SID dosledno upošteva usmeritve ekonomske politike RS ter interese gospodarstva glede prisotnosti na obstoječih ter potencialnih novih trgih. Poslovna politika SID na področju zavarovanja temelji na proučevanju in ocenjevanju tveganja posameznih trgov in konkretnih izvoznih projektov, pri čemer se upošteva sprejeta politika do posameznih držav. Država lahko tako s svojo udeležbo v taki instituciji z ekonomskimi ukrepi posredno vpliva na mednarodne gospodarske odnose (Gale, 1999, str. 97).

⁶ ZZFMGP je stopil v veljavo dne 14. 02. 2004.

⁷ Kljub temu, da ZZFMGP razveljavlja dosedanja zakon o SID, z njegovo razveljavitvijo ne prenehajo veljati zakonske in druge garancije RS za obveznosti SID iz naslova zavarovanj, posojilnih pogodb ter izdanih garancij, ki jih je družba sklenila do uveljavitve novega zakona.

⁸ Bančna dejavnost bo kot instrument trgovinske politike RS do nadaljnjega ostala znotraj poslovanja SID. Financiranje mednarodnih gospodarskih poslov bo Banka Slovenije z vstopom Slovenije v EU regulirala tudi v skladu z določili direktiv EU, ki pokrivajo bančni sektor gospodarstva.

⁹ Storitev zavarovanja pred srednjeročnimi komercialnimi tveganji je SID uvedla v svojo ponudbo konec leta 1996.

Poslovanje, ki ga SID opravlja za račun države, je od preostalega poslovanja SID za lasten račun ločeno s treh vidikov:

- v upravljalnem smislu; skupščina in nadzorni svet nimata neposrednih pristojnosti glede poslovanja SID za račun države, s katerim se ukvarja zgolj Komisija za pospeševanje mednarodne menjave,
- v računovodskem smislu; posebni računovodski izkazi (bilanca stanja in izkaz uspeha) in
- v poslovnem (dohodkovno-stroškovnem) smislu; presežki oziroma primanjkljaji prihodkov nad odhodki iz poslovanja SID za račun države gredo v varnostne rezerve¹⁰, ki kot “računovodska kategorija” predstavljajo dolgoročno obveznost SID do državnega proračuna.

3.3 Poročanje Komisiji za pospeševanje mednarodne menjave

Državna medresorska Komisija za pospeševanje mednarodne menjave¹¹ (v nadaljevanju Komisija), ki jo imenuje Vlada RS, z določanjem politike zavarovanja ter spremljanjem in usmerjanjem poslovanja predstavlja povezavo med SID in interesi države. Komisija na osnovi prejetih informacij ter predlogov daje soglasje k poslovanju za račun države. Poleg tega obravnava in sprejema odločitve o oblikovanju zavarovalnih pogojev ter določa limite, do katerih se lahko zavaruje izvozne posle pred tveganji po posamezni državi. SID mora o tekočem poslovanju, ki ga na osnovi sprejetih pogojev poslovne politike opravlja za račun države redno poročati Komisiji (Poslovnik o delu Komisije za pospeševanje izvoza, 2002, str. 1).

4. JAMSTVA ZA POSLOVANJE SLOVENSKE IZVOZNE DRUŽBE

Glede na naravo nemarketabilnih tveganj in značilnosti zavarovanja le-teh je pri poslovanju SID za račun države bistveno določilo ZZFMGP, ki določa jamstvo države za obveznosti družbe. Tovrstna jamstva so običajna za IKA, ki se ukvarjajo z zavarovanji pred nekomercialnimi in drugimi nemarketabilnimi tveganji. Jamstva države dajejo izvozno-kreditnim agencijam določen tretman in so nujen pogoj za zagotovitev sprejemljivosti in zaupanje strank v njihove instrumente. Prav tako so taka jamstva držav običajna in nujna za zadolževanje teh agencij na finančnih trgih, saj jim državna jamstva v primeru nezadostno zagotovljenih proračunskih virov omogočajo dostop do virov sredstev za financiranje izvoza pod ugodnimi pogoji.

4.1 Zagotavljanje likvidnosti s pomočjo instrumenta varnostnih rezerv

Poleg zakonske določbe o jamstvih države za poslovanje SID so pomembne tudi zakonske določbe o varnostnih rezervah¹² (v nadaljevanju VR), ki se uporabljajo za poravnavo obveznosti do zavarovancev in kritje morebitnih izgub iz zavarovanih poslov, ki se opravljajo za račun

¹⁰ Glej poglavje 4.1 *Zagotavljanje likvidnosti s pomočjo instrumenta varnostnih rezerv* na strani 9.

¹¹ Komisijo sestavljajo predstavniki Ministrstva za gospodarstvo, Ministrstva za finance, Ministrstva za zunanje zadeve, Banke Slovenije ter Gospodarske zbornice Slovenije.

¹² Na podlagi zakona o SID ter proračunskega memoranduma sta leta 1996 Ministrstvo za ekonomske odnose in razvoj ter SID sklenila Pogodbo o vplačilu sredstev v VR, na podlagi katere je država zagotovila začetna sredstva za oblikovanje VR.

države. Varnostne rezerve tako zagotavljajo pravočasno izplačilo škod in obvladovanje tveganj, prevzetih v zavarovanje. Seveda pa je država v primeru, če škod ni mogoče povrniti iz varnostnih rezerv, dolžna na podlagi zakonskega jamstva za obveznosti družbe iz proračuna zagotoviti sredstva za izplačilo odškodnin iz naslova zavarovanj za račun države¹³. Kadar je izplačani znesek škod večji od stanja varnostnih rezerv, se do višine le-teh plača v breme varnostnih rezerv, za razliko pa vzpostavi terjatev do RS. Likvidna sredstva za izplačilo škode tako v končni fazi zagotovi Republika Slovenija¹⁴. V primeru regresa oziroma pozitivne izterjave in poplačila delno ali v celoti plačane škode, se tako dobljena sredstva najprej usmeri v varnostne rezerve in šele nato v poplačilo obveznosti za sredstva, ki jih je RS zagotovila za povrnitev nastalih škod, ki jih ni bilo mogoče poravnati iz varnostnih rezerv (Zakon o zavarovanju in financiranju mednarodnih gospodarskih poslov, 2004).

Sredstva varnostnih rezerv so torej nekakšen “varnostni amortizer” med zavarovanci in državnim proračunom, ki je zelo koristen tudi v primeru morebitnih motenj v javnih financah. Obveznost države, da povrne škode iz naslova teh zavarovanj na podlagi zakonskih jamstev države za obveznosti SID, ne sme biti nikoli vprašljiva. Varnostne rezerve so tako ključni mehanizem za zagotavljanje likvidnosti za plačilo škod za zavarovanja pred tveganji, ki jih SID zavaruje za račun države (Smeri razvoja sistema zavarovanja in financiranja izvoza v Republiki Sloveniji, 1997, str. 12).

Tabela 1: Gibanje varnostnih rezerv (v EUR)

1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
1.690.237	19.271.754	42.282.058	52.899.468	62.502.818	67.955.799	72.601.188	84.130.049

Vir: Poslovanje SID v letu 1996-2002.

Podatki, ki so prikazani v tabeli, prikazujejo vrednosti VR ob koncu leta. Od začetne vrednosti v letu 1996 do konca leta 2003 so se VR precej povečale, kar govori v prid stabilnemu in zanesljivemu poslovanju relativno mlade izvozno-kreditne agencije. Na rast VR je vplival zlasti pozitiven rezultat poslovanja iz naslova zavarovanja, ki se opravlja za račun države. Priliv v VR bodo v prihodnje tudi sredstva kupnin iz naslova privatizacije družbe, saj je v strategiji razvoja SID med drugim načrtovana postopna privatizacija SID. V primeru odprodaje dela delnic, ki so v lasti RS, se bodo na osnovi sredstev iz prodaje delnic povečale VR. S tem bo SID še dodatno povečala zavarovalne kapacitete in možnosti za dajanja zavarovalnih kritij pred nemarketabilnimi tveganji.

¹³ Po Zakonu o izvrševanju proračuna RS za leto 2003 in 2004 je določen največji možni obseg obveznosti SID iz naslova zavarovanj za račun države. Določeno je, da je za leto 2003 največji možni obseg obveznosti družbe iz naslova teh zavarovanj 375 mia SIT ter za leto 2004 400 mia SIT (Zakon o izvrševanju proračuna Republike Slovenije za leto 2003 in 2004, 2003).

¹⁴ Republika Slovenija po 4. členu ZZFMGP glede na gospodarske možnosti in potrebe ter povpraševanje po zavarovalnih kritjih, glede na zavarovane posle, škode in zavarovalne zmogljivosti zagotavlja solventnost in likvidnost VR. Če nastalih škod ni mogoče povrniti iz sredstev VR, ali če bi se te rezerve zaradi izplačil zavarovalnin iz naslova zavarovalnih pogodb v tekočem koledarskem letu glede na stanje konec preteklega leta zmanjšale za več kot dvajset odstotkov, se morajo sredstva za izplačilo škod zagotoviti iz proračuna RS, zavarovancem pa se plačajo posredno preko VR.

5. NOVI KAPITALSKI SPORAZUM

Pri opredelitvi bančnega sistema se nekdanje prevladujočemu prepričanju, da je naloga finančnega sistema zgolj posredovanje med gospodarskimi enotami s finančnimi presežki in gospodarskimi enotami s finančnimi primanjkljaji, pripisuje vedno manjši pomen. Tako gledanje je vsekakor preozko, saj zanemari drugo pomembno nalogo finančne ureditve, in sicer prerazporeditev in transformacijo tveganj. Prav slednji vidik doživlja od začetka sedemdesetih let stalen vzpon. Uveljavlja se tudi prepričanje, da je bistvo finančne ureditve in finančnih družb prav upravljanje s tveganji in zavarovanje pred njimi. Transformacija tveganj postaja kar najpomembnejša naloga bank pri zagotavljanju varnega in preudarnega poslovanja. Poznavanje sodobnih metod za ugotavljanje, merjenje in obvladovanje tveganj ter njihovo uvajanje v poslovno prakso prihaja v bankah vedno bolj v ospredje.

Dobro desetletje je že minilo odkar je Baselski odbor za nadzor bank (*Basel Committee on Banking Supervision* - v nadaljevanju Odbor)¹⁵ leta 1988 predstavil dokument z naslovom Mednarodno usklajevanje merjenja kapitala in kapitalskih standardov, ki ga pogosto srečamo pod skrajšanim imenom Bazelski kapitalski sporazum, znan tudi kot Basel I. Tako izkušnje v bančnem poslovanju pri upravljanju s tveganji kot same nadzorne institucije so do danes zaznale v bančnem sektorju bistvene spremembe. Na finančnih trgih se je zgodilo veliko sprememb, zaradi katerih kazalec kapitalne ustreznosti, ki je izračunan po pravilih Basla I, ni več dober pokazatelj resnične tveganosti bank ter posledično njihove kapitalne moči. Temeljni cilj delovanja Odbora je krepitev kapitalne moči mednarodnih bank, ki pripomore k utrjevanju stabilnosti mednarodnega bančnega sistema (*The New Basel Capital Accord: an explanatory note*, 2001, str. 2).

Poleti 1998 je Odbor predlagal dopolnitev kapitalnega sporazuma iz leta 1988. Natanko čez eno leto je predstavil prvi "paket" posvetovalnih dokumentov, iz katerih je bila že razvidna struktura novih kapitalskih standardov. Po prvi objavi so na predlagane spremembe prejeli več kot 200 komentarjev bančnega sektorja ter nadzornikov. Upoštevajoč prejete komentarje in mnenja je Odbor v januarju 2001 objavil bolj dodelan predlog. V samem procesu nastajanja novega kapitalnega sporazuma imajo veliko vlogo tako imenovane kvantitativne študije učinkov, s pomočjo katerih naj bi se ugotovilo, ali lahko novi sporazum doseže zastavljene cilje. V študijah sodelujejo komercialne banke tako iz razvitih držav kot iz držav v razvoju, saj lahko le-te na podlagi rezultatov študij usmerjajo svoje nadaljnje delovanje in se tako ustrezno prilagajajo bodočim kapitalnim zahtevam. Odbor pričakuje, da bo končna verzija novega kapitalnega sporazuma objavljena sredi leta 2004 in bila dokončno uveljavljena konec leta 2006 ali v začetku leta 2007. V istem času naj bi se uveljavila tudi prenovljena evropska Direktiva o kapitalnih zahtevah (*Capital adequacy directive 3 - CAD 3*) (*Timetable: Basel II timeline*, 2004).

¹⁵ Baselski odbor, ki je bil prvotno poimenovan kot Odbor za reguliranje bank in nadzorne prakse, so leta 1975 ustanovili guvernerji centralnih bank držav članic G-10, to je skupine desetih najrazvitejših držav sveta. V njem sodelujejo predstavniki Belgije, Francije, Japonske, Kanade, Nemčije, Nizozemske, Švedske, Švice, Velike Britanije, ZDA in Luksemburga. Države so zastopane preko svojih centralnih bank oziroma državnih organov, ki so odgovorni za bančni nadzor (*Overview of The Basel Capital Accord*, 2003, str. 1).

O neuradno zastavljenem časovnem okvirju¹⁶ se pojavljajo tudi pomisleki, saj zaradi kompleksnosti in obsežnosti novih kapitalskih pravil le-tega zelo verjetno ne bo mogoče izpolniti. Uvajanje Basla II v vsakodnevno poslovanje bank bo predstavljalo izziv tudi za najbolj sofisticirane banke. Uveljavitev novega kapitalskega sporazuma do začetka leta 2007 pa verjetno ne bo možna tudi zaradi ameriškega nasprotovanja sprejetju sporazuma v trenutno predlagani obliki (Usenik, 2003, str. 4).

5.1 Obstoječi kapitalski standardi

Glavna spodbuda za nastanek kapitalskega sporazuma iz leta 1988 je bila skrb guvernerjev centralnih bank držav članic G-10 o tem, da je kot posledica vztrajne in močne konkurence v bančnem sektorju postal kapital najpomembnejših svetovnih bank glede na obseg in vrsto tveganj, ki so jih prevzemale, prenizek. Sredi osemdesetih je naraščajoča konkurenca večjih mednarodno delujočih bank po vsem svetu prisilila banke v zniževanje kapitala. Z večanjem obsega poslovanja in naložbami v donosnejše aktivne posle so banke sicer realizirale dobičke, vendar so na drugi strani prevzemale vedno večja in kompleksnejša tveganja. Kapital je za banke vir sredstev, ki je potreben za zaščito banke pred pojavom insolventnosti ter omogoča pokrivanje potencialnih izgub. Ravno ta lastnost kapitala naj bi spodbujala lastnike bank, da z njim ravnajo na preudaren način. Glavni cilj Basla I je bila določitev *najnižje zahtevane ravni kapitala* za banke v mednarodnem poslovanju, ki bi še zagotavljal varno poslovanje bank (International convergence of capital measurement and capital standards, 1988, str. 2).

Basel I zahteva od mednarodno aktivnih bank v državah iz skupine G-10, da vzdržujejo kapital oziroma koeficient kapitalske ustreznosti najmanj v višini 8 % ocenjenih sredstev oziroma aktive banke glede na njihovo tveganje. Za merjenje bančnih tveganj se aktivne bilančne in zunajbilančne postavke bank glede na tveganost razvrščajo v štiri razrede¹⁷, za katere velja 0, 20, 50 in 100 % stopnja tveganja oziroma tako imenovana utež za tehtanje bančne aktive. Na podlagi oblikovanih razredov in pripadajočih uteži je razvidno, da nekatera sredstva nimajo kapitalske zahteve, medtem ko imajo na primer terjatve do bank 20 % utež, kar pomeni 1,6 % kapitalsko zahtevo glede na vrednost terjatve. Tehtana tvegana aktiva, ki predstavlja imenovalec v izračunu količnika kapitalske ustreznosti, je vsota vseh aktivnih in zunajbilančnih postavk, ki so tehtane z ustreznimi utežmi. Kapital banke¹⁸ pa sestavljata temeljni in dodatni kapital, pri čemer morajo banke vzdrževati vsaj polovico vsega kapitala v obliki temeljnega kapitala (International convergence of capital measurement and capital standards, 1988, str. 10).

Slika 1: Izračun koeficienta kapitalske ustreznosti

$$\text{Koeficient kapitalske ustreznosti} = \frac{\text{celotni kapital (nespremenjen)}}{\text{kreditno tveganje} + \text{tržno tveganje} + \text{operativno tveganje}}$$

Vir: The New Basel Capital Accord: an explanatory note, 2001, str. 3.

¹⁶ Časovni okvir sprejetja Basla II je natančneje prikazan v Prilogi 1.

¹⁷ Bilančne postavke ter pripadajoče uteži, ki odražajo kreditno tveganje, so podrobneje prikazani v Prilogi 2.

¹⁸ Opredelitev kapitala, ki predstavlja števec v izračunu koeficienta kapitalske ustreznosti, je prikazana v Prilogi 3.

Dokumenti Odbora služijo kot splošna priporočila, standardi in usmeritve državam pri pripravi domačih zakonskih predpisov ali drugačnih ureditev s ciljem, da so rešitve v posamezni državi usklajene v mednarodnem okviru. Kljub temu da Basel I ni pravno zavezujoč dokument, je večina držav standarde bančnega poslovanja vključila v nacionalno zakonodajo. Kapitalski sporazum iz leta 1988 je postal univerzalni mednarodni standard za ocenjevanje kapitalske ustreznosti, pri čemer predstavlja predlog njegove spremembe veliko spremembo za mednarodni bančno-finančni sistem (Borak, 1997, str. 1).

Z namenom, da bi sporazum, ki je namenjen predvsem bankam z obsežnejšim mednarodnim poslovanjem, sprejele tudi države nečlanice skupine desetih, je bil le-ta poslan vsem bančnim nadzornikom. Banke so v svojih odzivih na povabilo, da komentirajo izvirne predloge, sprejele razloge za njegovo oblikovanje z odobravanjem ter podprle stališče, da naj bi Basel I vse banke uporabljale čim bolj enotno. Njegovo nespoštovanje bi lahko sprožilo resne dvome o kredibilnosti poslovanja bank ali bančnega nadzora neke države. Določitev enotnega kapitalskega standarda naj bi tako zmanjšala konkurenčne neenakosti med bankami iz različnih držav.

5.2 Povod za novo kapitalsko ureditev

Skupno vsem bankam, če ne drugega in se od drugih dejavnosti razlikujejo vsaj v tem, je močna podvrženost predpisom in nadzoru. Osnovne funkcije bančnega menedžmenta, kot so ohranjanje likvidnosti, varnosti in vrednosti kapitala lahko menedžment načeloma opravlja tudi brez kakšnih posebnih regulativ. Postavlja se vprašanje, zakaj je potem za banke toliko predpisov, kot jih sicer pri drugih finančnih in nefinančnih institucijah ne najdemo. Osnovni motiv za obsežno bančno regulativo je v skrbi za varnost in stabilnost finančnega sistema. Regulative in nadzora pa ne zahtevajo samo lastniki in kreditodajalci. Treba je opozoriti tudi na specifično naravo bančnih depozitov, pri katerih deponenti pričakujejo sto odstotno varnost in likvidnost svojih sredstev, kar za banko na drugi strani predstavlja nominalno obveznost.

Sprejetje prvega baselskega kapitalskega sporazuma je imelo predvsem dva cilja, in sicer zagotoviti varnost in stabilnost v mednarodnem bančnem oziroma finančnem sistemu ter določiti enaka in poštena pravila igre za vse mednarodno aktivne banke po svetu, saj bi lahko visoka stopnja enotnosti zmanjšala konkurenčno neenakopravnost. V današnjem dinamičnem in kompleksnem mednarodnem finančnem sistemu pa sta varnost in stabilnost lahko dosežena samo s kombinacijo učinkovitega bančnega menedžmenta, tržno disciplino ter skrbnim regulativnim nadzorom bank (Overview of The New Basel Capital Accord, 2003, str. 3).

Kapitalski sporazum iz leta 1988 se je osredotočil na najmanjši zahtevani obseg bančnega kapitala, ki je ključen za zmanjševanje tveganja pred nastopom insolventnosti bank in potencialnih stroškov zaradi nezmožnosti banke, da bi poravnala obveznosti do svojih komitentov. V novem sporazumu se sama definicija kapitala ni spremenila. Ravno tako ostaja zahtevani minimalni koeficient kapitalske ustreznosti še vedno na ravni 8 %. Povečal pa se je obseg priznanih tveganj, saj se bo po novem poleg kreditnega in tržnega tveganja upoštevalo tudi

operativno tveganje. Obravnavanje bančnih tveganj naj bi bilo tako bolj celovito. Bistvena razlika med sporazumoma je ta, da želijo prihajajoči kapitalski standardi z večjim poudarkom na notranjih postopkih posameznih bank, ki morajo biti nadzorovani s strani državnih nadzornih teles, izboljšati varnost finančnega sistema ter doseči večjo občutljivost kapitala na tveganja v bančnem poslovanju. Kapitalske zahteve naj bi bile po zaslugi spremenjene metodologije bolj občutljive na različne stopnje kreditnega tveganja v bankah in bolj prilagojene realnosti na finančnih trgih. Primarni cilj novega kapitalskega sporazuma je tako zagotoviti ustrezni obseg kapitala banke glede na vsa prevzeta tveganja.

Basel I ponuja enotno mero za določitev tveganosti vseh terjatev banke. Izbira najprimernejšega načina za merjenje, upravljanje in zmanjševanje tveganj pa se lahko med bankami glede na njihov obseg in kompleksnost poslovanja precej razlikuje. Novi sporazum, ob nespremenjeni metodologiji merjenja tržnega tveganja¹⁹, ponuja za merjenje tako kreditnega kot operativnega tveganja celo paleto pristopov, od preprostih do zahtevnejših metodologij. S takim pristopom se vsekakor vzpostavlja bolj fleksibilna struktura, v okviru katere bo lahko banka izbrala tisti pristop za merjenje tveganj, ki ji najbolj ustreza (The New Basel Capital Accord: an explanatory note, 2001, str. 2).

Tabela 2: Primerjava osnovnih lastnosti med starim in prihajajočim kapitalskim sporazumom

TRENTNO VELJAVNI KAPITALSKI STANDARDI	PREDLAGANI NOVI KAPITALSKI STANDARDI
Osnovani na enotni meri tveganja - predpisana shema za izračun tehtane tvegane aktive.	Več poudarka na notranjih postopkih posameznih bank, pregledih regulatorjev in tržni disciplini.
Pravila veljajo za vse banke, ne glede na velikost (<i>One size fits all</i>) - ravnotežje med natančnostjo in enostavnostjo.	Fleksibilnost pravil, več možnih pristopov, spodbude za boljše upravljanje s tveganji v bankah - namen je zagotoviti enake možnosti.
Zaradi majhne diferenciacije tveganj dokaj enovito obravnavanje le-teh - preveč posplošen pristop.	Večja občutljivost na dejanska tveganja v bančnem portfelju - bolj kompleksna pravila.

Vir: The New Basel Capital Accord: an explanatory note, 2001, str. 1.

Kljub temu, da je novi sporazum v osnovi namenjen mednarodno aktivnim bankam, so osnovna načela oblikovana tako, da so lahko sprejemljiva za banke različnih velikosti in sofisticiranosti. Odbor se je pri snovanju novega sporazuma posvetoval z nadzorniki iz več držav in pričakuje, da bo večina večjih bank v svoje poslovanje dosledno uvedla nove kapitalske standarde v določenem časovnem obdobju (Overview of The New Basel Capital Accord, 2003, str. 11).

¹⁹ Leta 1996 je začela veljati dopolnitev sporazuma iz leta 1988, ki je vpeljala tržno tveganje ter prvič dopustila bankam uporabo internih modelov za merjenje ter upravljanje s tržnim tveganjem.

Predlagani sporazum je v primerjavi s starim sporazumom manj obvezujoč. V določenih delih je nekoliko bolj kompleksen, vendar ponuja bankam, ki bodo za merjenje tveganj sposobne uporabljati bolj občutljive analitične metode, kar nekaj novih pristopov za uporabo le-teh. Pri tem pa ostane neizogibno upoštevanje bolj strogih in natančnih pravil. Baselski odbor kljub temu verjame, da bodo pri upoštevanje novega sporazuma koristi presegle stroške. Snovalci nove kapitalne ureditve so prepričani, da bodo nove kapitalne zahteve omogočile bolj učinkovito poslovanje bank.

6. STRUKTURA NOVIH KAPITALSKIH STANDARDOV

Nova ureditev predstavlja revizijo in hkrati nadgradnjo kapitalnega sporazuma iz leta 1988. Z novim tristebnim sistemom je določanje zadostnosti kapitala bank nekoliko spremenjeno. Prvemu oziroma tako imenovanemu kvantitativnemu stebri, ki opredeljuje merjenje minimalno zahtevanega koeficienta kapitalne ustreznosti, sta dodana še dva nova kvalitativna stebra, ki v kapitalne standarde uvajata regulativni nadzor ter večji poudarek na tržni disciplini. Trije medsebojno tesno povezani stebri²⁰ naj bi z vzajemnim delovanjem ohranili poslanstvo starega kapitalnega sporazuma, to je promoviranje varnosti in stabilnosti finančnega sistema. Za realizacijo vseh vidikov novega sporazuma Odbor poudarja, da je nujno treba upoštevati vse tri med seboj odvisne stebre ter v okviru le-teh aktivno sodelovati z nadzorniki, ki morajo uživati zaupanje s strani javnosti.

Predlagana nova shema za merjenje kapitalne ustreznosti naj bi odpravila večino pomanjkljivosti starega sporazuma, pri čemer naj bi bila še naprej usmerjena v izenačevanje konkurenčnih pogojev za poslovanje bank po vsem svetu. Po zaslugi spremenjene metodologije merjenja tveganj naj bi bila določitev minimalnih kapitalnih zahtev, definirana v okviru prvega stebra, bolj občutljiva na različne stopnje kreditnega tveganja v bankah in prilagojena realnosti na finančnih trgih (Sušnik, 2001b, str. 11).

Drugi steber predstavlja premik od nefleksibilne regulative k procesnemu pristopu spremljanja kapitalne ustreznosti, saj je glavna vloga nadzornikov po novem preverjanje, ali banka korektno ocenjuje tveganja, ki jim je izpostavljena pri opravljanju bančnih in finančnih storitev. Nadzorniki morajo imeti pooblastilo, da lahko v primeru, ko ima banka težave, zahtevajo višjo kapitalno ustreznost, kot jo določi banka sama oziroma kot jo izračuna v skladu z izbrano metodologijo. To še posebej velja za banke, ki so pomembne s sistemskega vidika oziroma bi njihove težave lahko ogrozile sistemsko stabilnost.

Za zagotavljanje stabilnega in varnega mednarodnega finančnega sistema ima tudi tržna disciplina vedno bolj pomembno vlogo. Transparentnost poslovanja bank, ki ga podrobno definira tretji steber, je osnovni pristop za doseganje večje tržne discipline. Z objavo relevantnih podatkov ter informacij o bančnem poslovanju, kot so na primer struktura kapitala,

²⁰ Tristebna struktura novega kapitalnega sporazuma je slikovno prikazana v Prilogi 4.

izpostavljenost banke, kapitalska ustreznost, se pripomore k večjemu obsegu javnega razkritja. Večja tržna disciplina bo spodbujala banke in njihova vodstva k transparentnemu poslovanju in skrbnemu obvladovanju tveganj (The New Basel Capital Accord, 2003, str. 154).

6.1 Prvi steber - minimalne kapitalske zahteve

Prvi in hkrati tudi osrednji steber določa minimalne kapitalske zahteve. Banke glede na ugotovljeno tveganost portfelja po predpisanem načinu izračunavajo kapitalsko ustreznost, ki je določena z minimalno 8 % zahtevo kapitala glede na tveganja prilagojena sredstva. Zagotavljanje minimalne kapitalske ustreznosti pa je pogosto le potrebni, in ne vedno tudi zadostni pogoj za varno poslovanje banke (The New Basel Capital Accord, 2003, str. 6).

Novi sporazum prinaša izboljšave na področju merjenja tveganj, ki se odražajo pri izračunu imenovalca koeficienta kapitalske ustreznosti banke. Spremembe se nanašajo predvsem na merjenje kreditnega tveganja ter dodatno uvajanje operativnega tveganja. Merjenje tržnega tveganja bo ostalo v skladu z dodatkom k Baselskim standardom iz leta 1996 nespremenjeno. Takratna dopolnitev dogovora je določila dva pristopa za merjenje tržnega tveganja (The New Basel Capital Accord: an explanatory note, 2001, str. 3):

→ **Standardiziran pristop** (*Standardised Approach*),

→ **Pristop na osnovi internih modelov** (*Internal Models Approach*).

Osnovna ideja starega in novega sporazuma je klasifikacija aktive glede na stopnjo tveganja. Pri tem se vsaki postavki aktive dodeli ustrezno utež, ki se uporabi za izračun tehtane tvegane aktive. Bistvena zahteva kapitalskega sporazuma je, da količnik med kapitalom in tehtano tvegano aktivo ne sme biti manjši od predpisane minimalne mejne vrednosti. Pri tehtani tvegani aktivni je osnova za tehtanje terjatev zmanjšana za oblikovane rezervacije, kar pomeni, da se upošteva neto princip tehtane tvegane aktive. Za zagotovitev upoštevanja celotnega tveganja pri bančnih skupinah bo Basel II upošteval bilance na konsolidirani osnovi. Glavni pomen tovrstnih predpisov je, da spodbujajo banke k zagotavljanju zadostne količine kapitala in k aktivnejšem upravljanju s tveganji, s katerimi lahko vplivajo na zmanjšanje tveganosti aktive (Overview of The New Basel Capital Accord, 2003, str. 3).

6.1.1 Kreditno tveganje

Novi kapitalski sporazum prinaša veliko sprememb na področju merjenja tveganj, največ sprememb pa se obeta ravno pri izračunu kreditnega tveganja. Minimalne kapitalske zahteve za kreditno tveganje naj bi bile po novem, po zaslugi bolj razdelane standardizirane metodologije za merjenje tveganosti posameznih dolžnikov ter uporabe internih sistemov za določanje kreditne sposobnosti posameznega komitenta, bolj občutljive na dejanska tveganja.

Pri izračunu kapitalskih zahtev za kreditno tveganje novi kapitalski sporazum ponuja tri različno zahtevne postopke, ki banki omogočajo izbiro njej ustreznega razmerja med enostavnostjo in natančnostjo merjenja kreditnega tveganja (The New Basel Capital Accord, 2003, str. 6):

- **Standardiziran pristop** (*Standardised Approach*); nadgradnja sedanje metodologije,
- **Osnovni pristop, ki temelji na internih ratingih oziroma ocenah kreditne sposobnosti komitentov** (*Foundation Internal Rating Based Approach - IRB Approach*); novi pristop,
- **Napredni pristop, ki temelji na internih ocenah oziroma ocenah kreditne sposobnosti komitentov** (*Advanced Internal Rating Based Approach - IRB Approach*); novi pristop.

Basel II za merjenje kreditnega tveganja ter določanje kapitalskih zahtev poleg že obstoječega standardiziranega pristopa, v katerega uvaja določene spremembe in dopolnitve, dovoljuje tudi uporabo osnovnega in naprednega pristopa, temelječega na internih bančnih ratingih (v nadaljevanju IRB pristop). Metode za merjenje kreditnega tveganja so v predlaganem sporazumu bolj izpopolnjene. Pristopi se med seboj razlikujejo predvsem glede zahtev, ki jih morajo finančne institucije izpolnjevati, če želijo uporabljati določen pristop. Občutljivost kapitalskih zahtev na kreditno tveganje, ki mu je banka izpostavljena, narašča od standardiziranega preko osnovnega do naprednega IRB pristopa. Bolj sofisticirani pristopi bodo pri bankah z manj tveganim portfeljem in učinkovitimi sistemi za obvladovanje kreditnega tveganja prispevali h kapitalskim olajšavam, kar naj bi bila tudi spodbuda za uporabo in nadaljnji razvoj teh pristopov.

6.1.1.1 Standardiziran pristop

Standardiziran pristop je med tremi možnimi pristopi za določanje kapitalskih zahtev za kreditno tveganje ter tehtanje terjatev bank z različnimi utežmi glede na tveganost dolžnikov najenostavnejši. Kljub temu, da ostaja v prenovljenem standardiziranem pristopu sektorsko načelo²¹ še vedno osnova za opredelitev tveganosti posameznega dolžnika, naj bi bile regulatorne kapitalske zahteve zaradi uporabe zunanjih ratingov in širšega priznavanja tehnik za zmanjševanje kreditnega tveganja bližje ekonomskemu tveganju bank. Za določanje tveganosti posameznih dolžnikov²² je uporaba zunanjih ratingov največja novost, ki pa v zvezi z usposobljenostjo bonitetnih oziroma rating agencij sproža mnoga vprašanja in pomisleke. Pri presoji ustreznosti bonitetnih agencij bodo igrali pomembno vlogo nacionalni regulatorji in nadzorniki, saj bo nadzorna institucija na podlagi izpolnjevanja natančno določenih kriterijev odobrila uporabo zunanjih ratingov posamezne bonitetne agencije (Rubin, 2002, str. 32).

²¹ Za izračun tehtane tvegane aktive se bilančne postavke oziroma terjatve delijo na štiri glavne skupine komitentov, in sicer: 1. terjatve do držav, 2. terjatve do bank, 3. terjatve do podjetij in 4. terjatve iz naslova zunajbilančnih postavk.

²² Uteži za tehtanje terjatev so določene na podlagi ratingov zunanjih bonitetnih agencij.

Tabela 3: Določanje uteži za kreditno tveganje po starem in predlaganem kapitalskem sporazumu

Standardiziran pristop	Basel I	Basel II
Število kategorij tveganja (uteži)	4; 0 %, 20 %, 50 %, 100 %.	5; 0 %, 20 %, 50 %, 100 %, 150 %.
Države	Klubski pristop; OECD/ne-OECD.	Zunanji rating; rating bonitetne agencije ali nacionalne izvozne agencije.
Banke	Vezano na tveganost države (OECD/ne-OECD).	Dve alternativni: - vezano na zunanji rating države, - vezano na zunanji rating banke.
Podjetja	100 % ²³ ne glede na tveganost.	Zunanji rating - več uteži; 20 %, 50 %, 150 %.

Vir: Rubin, 2002, str. 33.

Prednost uporabe zunanjih ratingov za tehtanje terjatev bank je, da se bo vzpostavilo ravnotežje med preprostostjo in natančnostjo. Omogočena bo tudi večja diferenciacija tveganja, saj bo znotraj posamezne kategorije na izbiro več uteži. Pri izboru primernih tehnik za zmanjševanje tveganj bo možen večji nabor instrumentov, vendar bo posledično izračun kapitalskih zahtev za kreditna tveganja kompleksnejši (Rubin, 2003, str. 4-8).

Kljub navedenim prednostim standardiziranega pristopa, se pri uporabi zunanjih ratingov pojavljajo tudi določene pomanjkljivosti. Uveljavitev zunanjih bonitetnih ocen bo po napovedih povzročila težave slabšim podjetjem, saj bo le-tem otežila dostop do virov zunanjega financiranja. Po novih pravilih bodo za banke bonitetne ocene osnova za določitev cene posojila. Na podlagi bonitetne ocene bo tako vsak posojiljemalec dobil posojilo po svoji obrestni meri. To pomeni, da se bo dobrim podjetjem financiranje pocenilo, slabša podjetja pa se bodo financirala z višjo obrestno mero, kar bo lahko z vidika poglobljanja konjunktornih ciklov povzročilo makroekonomske posledice (Usenik, 2003a, str. 10).

Evropski finančni trg se zaveda pomena malega gospodarstva, saj se evropska podjetja večinoma zadolžujejo pri bankah. Basel II daje tu prednost podjetjem z dobro bonitetno oceno, to pa so ponavadi velika in ne srednja in mala podjetja, na katerih temelji evropsko gospodarstvo. Zaradi pomena malih in srednje velikih podjetij²⁴ v gospodarstvu, bodo le-ta deležna ugodnejše obravnave, saj se jim bo ob izpolnjevanju določenih pogojev priznala utež 75 % (The new Basel Capital Accord, 2003, str. 11).

²³ Utež tveganja 100 % pomeni, da je pri izračunu s tveganji prilagojene aktive izpostavljenost upoštevana v največji možni meri, kar se prenese v 8 % stopnjo kapitalske ustreznosti.

²⁴ Po definiciji novega kapitalskega sporazuma so mala in srednje velika podjetja tista, ki letno ustvarijo prodajo pod 50 mio EUR (The new Basel Capital Accord, 2003, str. 50).

Druga večja pomanjkljivost enostavnega pristopa je razširjenost bonitetnih agencij. Določanje tveganosti podjetij s pomočjo zunanjih ratingov je za evropski prostor še posebej problematično, in sicer zaradi velikih razlik v številu bonitetnih agencij na območju Evropske unije in ZDA. Ocenjuje se, da je v Evropi manj kot 1000 ocenjenih podjetij. Kljub upoštevanju ocen lokalnih ocenjevalnih agencij in kreditnih registrov, je pokritost z ocenami še vedno slaba²⁵ (Sušnik, 2001b, str. 65).

Standardiziran pristop za izračun kapitalskih zahtev za kreditno tveganje uvaja vrsto nacionalnih diskrecij, kar pomeni da so odločitve prepuščene posameznim nacionalnim nadzornim institucijam. Za določanje tveganosti posameznih držav se tako lahko uporabljajo bonitetne ocene priznanih ocenjevalnih agencij ali ratingi nacionalnih izvozno-kreditnih agencij (The Standardised Approach to Credit Risk, 2001, str. 3).

Banke lahko uporabljajo ocene izvoznih agencij pod pogojem, da le-te pri ocenjevanju držav uporabljajo OECD metodologijo po "Knaepen paketu" ter javne objave rezultatov njihovega ocenjevanja. V okviru Konsenza je bil leta 1997²⁶ sprejet dogovor (*The Knaepen Package: Guiding Principles for setting Premium and Related Conditions*) oziroma tako imenovan "Knaepen paket"²⁷, katerega bistveni element je določitev premijskega sistema za s strani držav uradno podprte IKA in s tem oblikovanje minimalnih premijskih stopenj za kritje državnega (*sovereign risk*²⁸) in deželna tveganja (*country risk*). Deželna tveganja so ocenjena na podlagi ekonometričnega modela, s pomočjo katerega se določa skupna klasifikacija za razvrstitev držav v sedem nevarnostnih razredov (Rojc, 1998, str. 2-5).

Uporaba ratingov izvozno-kreditnih agencij mora biti predmet stroge presoje bank in njihovih nadzornikov glede zanesljivosti ocenjevalne metodologije in virov podatkov. Uteži za tehtanje bodo ustrezale sedmim razredom državnega oziroma deželnega tveganja. Baselski odbor predlaga ustrezne uteži za posamezno državo glede na razred državnega tveganja, kot je prikazano v spodnji tabeli (The Standardised Approach to Credit Risk, 2001, str. 3).

Tabela 4: Nevarnostni razredi držav po OECD metodologiji in pripadajoči ponderji tveganja

Razredi IKA	1	2	3	4 do 6	7
Uteži tveganja	0 %	20 %	50 %	100 %	150 %

Vir: The Standardised Approach to Credit Risk, 2001, str. 4.

²⁵ Problem bi lahko rešili z določitvijo kvantitativnih in kvalitativnih kriterijev, na podlagi katerih bi bilo mogoče podjetja brez ratingov uvrstiti med bolj ali manj tvegana. Omenjeni kriteriji bi upoštevali faktorje, ki jih sicer uporabljajo ocenjevalne agencije in banke v svojih internih sistemih razvrščanja komitentov (npr. finančni kazalci, kvalitativna ocena kreditnih politik).

²⁶ Veljaven od 1. 4. 1999.

²⁷ SID je za svoje poslovanje sprejel pravila omenjenega sporazuma (1. 5. 2001) in s tem poleg prilagoditev premijskega sistema pravnim predpisom Evropske unije na področju zavarovanja izvoza dosegel, da so se cene zavarovanja izvoznih kreditov, ki jih SID izvaja za račun države, prilagodile cenam zavarovanja drugih IKA iz držav OECD.

²⁸ Državno tveganje je definirano kot tveganje neplačila izvozne terjatve oziroma dolga iz naslova kredita, kjer se kot posojiljemalec/kupec oz. garant neposredno pojavlja država (npr. Ministrstvo za finance, Centralna banka, ...).

Glavna prednost uporabe ocen tveganosti držav nacionalnih izvoznih agencij je, da imajo le-te večje število ocenjenih držav kot zasebne rating agencije. Poleg objektivnega ocenjevanja držav s strani IKA, ki temelji na OECD lestvici, je večje število ocenjenih držav glavni razlog, da Baselski odbor v novem sporazumu predlaga uporabo ocen tveganosti držav IKA kot alternativo ocenam bonitetnih agencij (Mackie, 2003, str. 52).

6.1.1.2 Pristop temelječ na internih ratingih

V okviru naprednega in osnovnega IRB pristopa bodo banke lahko za oceno kreditnega tveganja v portfelju, pod pogojem upoštevanja določenih metodoloških standardov, uporabljale interne ocene kreditne sposobnosti posojilojemalca. Banka bo pripravila bonitetno oceno za vsakega posojilojemalca posebej in na podlagi le-te ocenila potencialno izgubo, ki predstavlja osnovo za določitev minimalnih kapitalskih zahtev. Tako osnovni kot napredni IRB pristop se bo lahko uporabljal za celoten bančni portfelj. Za različne vrste kreditne izpostavljenosti bo za izračun kreditnega tveganja določeno natančno analitično ogrodje. Pri osnovnem pristopu bodo banke ocenile verjetnost neplačila za vsakega posojilojemalca posebej, regulatorji pa bodo priskrbeli druge potrebne parametre za izračun kapitalskih zahtev za kreditno tveganje. Pri prednostnem pristopu bo banka z zadovoljivo razvitim internim kapitalskim razdelitvenim procesom morala poskrbeti tudi za vse preostale vhodne podatke. Pri obeh IRB pristopih bo lestvica uteži za kreditna tveganja v primerjavi s tisto, ki se uporablja pri standardiziranem pristopu, precej bolj raznolika, kar bo omogočalo večjo diferenciacijo tveganja in posledično natančnejši izračun kapitalskih zahtev za kreditno tveganje. V primeru, da se bo banka odločila za uporabo IRB pristopa, bo za uporabo le-tega morala predhodno na podlagi izpolnjenih kriterijev, ki jih bo opredelil Baselski odbor, dokazati svojo usposobljenost za uporabo bolj sofisticiranega pristopa in pridobiti soglasje nadzorne institucije (The New Basel Capital Accord: an explanatory note, 2001, str. 4).

Za merjenje kapitalske ustreznosti naj bi namesto standardiziranega načina merjenja predvsem bolj sofisticirane banke uporabljale pristop, temelječ na internih sistemih razvrščanja komitentov, ki naj bi višino regulatornih kapitalskih zahtev bolj približal dejanskemu profilu banke. Sofisticirane banke niso nujno največje banke, ampak banke, katerih interni sistemi izpolnjujejo minimalne zahtevane standarde in za katere je značilna visoka stopnja diferenciacije kreditnega tveganja (Sušnik, 2001a, str. 33).

Za slovenski bančni prostor velja, da je zelo majhen delež komitentov ocenjen s strani bonitetnih agencij in tudi ni realno pričakovati, da se bo ta delež povečal. Zato je treba rešitev poiskati v razvoju ustreznih postopkov za kvantitativno in kvalitativno analizo ter objektivno vrednotenje internega bonitetnega sistema banke. Kvantitativne metode na področju kreditnega tveganja so v splošnem že dokaj razvite, večji problem so praktične izkušnje z uporabo modelov in kakovost podatkov, s katerimi banke razpolagajo. V Sloveniji je lahko težava tudi to, da imajo banke, če jih primerjamo z večjimi svetovnimi bankami, razmeroma majhno število komitentov in kratke časovne vrste relevantnih podatkov, ki pogosto ne zadoščajo strogim merilom statističnega testiranja (Barle, Žunič, 2000, str. 98).

Enostavni in napredni pristop imata svoje prednosti in slabosti. Pri standardiziranem pristopu, ki je po novem kapitalskem sporazumu doživel najmanj sprememb, banke poudarjajo njegovo enostavnost ter nizke stroške za uvedbo v sistem ocenjevanja tveganj. Vendar se kot glavno slabost navaja izključna uporaba ocen kreditnega tveganja bonitetnih agencij. Enostavni pristop bodo uporabljale predvsem manjše ter manj razvite banke, osnovni in napredni IRB pristop pa bodo uporabljale banke z razvitim sistemom notranjega ocenjevanja bančnih naložb. IRB pristopa temeljita na razvitejših in dražjih mehanizmih ocenjevanja bonitete znotraj banke, ki omogočajo zelo natančno obravnavo posojilne izpostavljenosti do posameznega komitenta. Velikokrat je slišati tudi kritiko, da bodo bolj sofisticirane banke postavljene v privilegiran položaj, saj bodo le-te imele možnosti za uporabo zahtevnejšega pristopa, ki bo posledično banki omogočal vzdrževanje nižje zahtevane ravni regulatornega kapitala (Using Credit Risk Models for Regulatory Capital, 2003, str. 5-7).

6.1.2 Operativno tveganje

Za izračun tvegane aktive se bo po novem poleg kreditnega in tržnega tveganja upoštevalo tudi operativno tveganje²⁹. Za izračun kapitalske zahteve iz naslova operativnega tveganja novi kapitalski sporazum trenutno predvideva tri metode oziroma pristope, ki se med seboj razlikujejo po kompleksnosti in po stopnji odzivnosti na operativno tveganje (The New Basel Capital Accord, 2003, str. 120):

- **Pristop temeljnega kazalnika - enostavni pristop** (*Basic Indicator Approach*),
- **Standardiziran pristop** (*Standardised Approach*),
- **Napredni pristop - pristop, temelječ na internem merjenju** (*Advanced Measurement Approach*).

Delo na področju operativnega tveganja je v fazi razvijanja. Kljub temu pa so se do sedaj opredelili trije različni pristopi, ki si po vrsti sledijo glede na stopnjo sofisticiranosti bančnega sistema. Basel I določa kapitalsko ustreznost samo s pomočjo kreditnega tveganja, čeprav naj bi 8 % kapitalska zahteva krila tudi preostala tveganja. Po Baslu II se bo uporabljala kapitalska mera, ki bo natančno določala tudi operativno tveganje. V mednarodnem finančnem sistemu večina večjih in pomembnejših bank nameni za tovrstno tveganje 20 % ali tudi več kapitala. Odbor pričakuje, da bodo banke za operativno tveganje po Baslu II v povprečju namenile 20 % kapitala (The New Basel Capital Accord: an explanatory note, 2001, str. 4).

Za mednarodno aktivne banke in banke z občutno izpostavljenostjo operativnemu tveganju, na primer banke, ki uporabljajo visoko specializirano procesno tehnologijo, se pričakuje, da bodo uporabljale tisti pristop, ki bo najboljše ustrezal njihovemu profilu tveganosti in sofisticiranosti.

²⁹ Operativno tveganje je definirano kot tveganje izgube zaradi posledic neprimernega ali neuspešnega izvajanja notranjih procesov, ravnanj ljudi ali delovanja sistemov oziroma zaradi delovanja zunanjih dejavnikov (na primer možne izgube zaradi slabe informacijske podpore, slabe dokumentacije, notranjih goljufij, neustrezni delovni postopki zaposlenih, ipd.). Definicija vključuje pravno tveganje in izključuje strateško tveganje in tveganje izgube ugleda (The New Basel Capital Accord, 2003, str. 120).

Bankam bo dovoljena hkratna uporaba enostavnega ali standardiziranega pristopa za nekatere dele bančnih operacij ter naprednega pristopa za preostalo poslovanje³⁰, pri čemer bodo morale zadovoljiti določene minimalne kriterije (The New Basel Capital Accord, 2003, str. 121).

6.2 Drugi steber - regulativni nadzor

Drugi steber, ki opredeljuje regulativni nadzor, zahteva od nadzornikov, da spremljajo zanesljivost procesa ocenjevanja bančnega kapitala glede na tveganja, ki jih banka prevzema v celotnem poslovanju. Predlog novega sporazuma pri zagotavljanju zadovoljive višine kapitala poudarja, da je zagotavljanje zadostnosti kapitala v prvi vrsti naloga in odgovornost menedžmenta banke, ki mora biti sposoben dokazati, da so zastavljeni cilji banke zasnovani na realni podlagi (Overwiev of The New Basel Capital Accord, 2003, str. 10).

Vsebina regulativnega nadzora oziroma tretjega stebra je strnjena v štirih osnovnih načelih (Pillar 2: Supervisory Review Proces, 2001, str. 2):

1. za ocenjevanje kapitalske ustreznosti morajo imeti banke vzpostavljene svoje interne sisteme, hkrati pa morajo imeti izdelano strategije za doseganje in vzdrževanje ustrezne kapitalske moči,
2. nadzorniki morajo preverjati in ovrednotiti interne ocene kapitalske ustreznosti, zastavljene strategije ter izpolnjevanje predpisane kapitalske ustreznosti,
3. od bank se pričakuje, da bodo ves čas poslovale nad regulatornim kapitalskim minimumom,
4. nadzorniki morajo ukrepati takoj, ko ugotovijo, da je kapital banke padel pod minimalno zahtevani nivo.

Interni procesi za ocenjevanje kapitala bodo predmet revizije in kontrole nadzornikov ter intervencije v tistih bankah, kjer bo to potrebno. Preverjanje s strani nadzorne institucije ali banke pravilno ocenjujejo ter upravljajo s tveganji bo v večini primerov zahtevalo dialog med nadzorniki na eni in bankami na drugi strani. Regulativni nadzor poskuša zagotoviti, da je proces alokacije kapitala v okviru določanja minimalnih kapitalskih zahtev učinkovit, zanesljiv ter pošten (Overwiev of The New Basel Capital Accord, 2003, str. 10).

6.3 Tretji steber - tržna disciplina

Tretji steber želi z večjim javnim razkritjem poslovanja ter obsežnejšim poročanjem bank spodbuditi tržno disciplino ter posledično zmanjšati pretirano izpostavljenost tveganju. Z obsežnejšo informiranostjo tržnih udeležencev bo omogočeno, da bodo le-ti bolje razumeli politiko in cilje upravljanja z bančnimi tveganji ter same povezave med tveganji in kapitalom banke. Novi kapitalski sporazum predlaga razkritja poslovanja na mnogih področjih, vključno s

³⁰ Banke, ki imajo razvite bolj sofisticirane sisteme in postopke za merjenje operativnega tveganja se spodbuja k uporabi bolj razvitih pristopov. Banki, kateri je bila odobrena uporaba višje razvitega pristopa, brez posebne odobritve nadzornika ne bo dovoljen prehod na nižje razvit pristop. V primeru ugotovitve, da banka ne izpolnjuje kriterijev za pristop, ki ga uporablja, bo nadzornik lahko zahteval, da mora začeti uporabljati nižje razvit pristop za nekatere ali celo vse svoje operacije, vse dokler ne bo zadostila kriterijem za vrnitev na višji pristop (The New Basel Capital Accord, 2003, str. 120).

postopkom izračuna kapitalske ustreznosti, uporabe internih modelov za merjenje kreditnega tveganja ter priznavanja tehnik za upravljanje s kreditnim tveganjem. Tržna disciplina lahko tako še dodatno okrepi kapitalsko regulativo in druga prizadevanja nadzornikov v zvezi z doseganjem varnosti v bančno-finančnih sistemih, saj banke spodbuja k preglednemu in skrbnemu poslovanju (Pillar 3 (Market discipline), 2001, str. 1).

Novi kapitalski sporazum pripisuje tržni disciplini velik pomen, vendar so lahko možnosti za njeno učinkovito uveljavljanje precej razlikujejo tako v posamezni državi kot tudi med državami. Banke se med seboj razlikujejo glede na odvisnost od finančnih trgov, strukturo kapitala ter izpostavljenost različnim tveganjem. To pomeni, da nadzorne institucije kljub čvrstemu nadzorniškemu okviru in ustreznemu sistemu javnih razkritij ne bodo imele vedno možnosti vplivati na ustrezno uveljavljanje tržne discipline. Lokalni sistem, ki banki omogoča popolnoma zajamčene bančne vloge, je primer, kjer banka ne bo v celoti izpostavljena tržni disciplini, saj tak vlagatelj prav zaradi zavedanja o varnosti svojih prihrankov ne bo imel posebnega motiva za uveljavljanje tržne discipline pri svoji banki. Kljub določenim izjemam bo tretji steber z nizom priporočil in v nekaterih primerih tudi zahtev o vrstah podatkov pripomogel k boljši obveščenosti tržnih udeležencev o ključnih vidikih poslovanja posamezne banke (Rotovnik, 2003, str. 38).

7. TEHNIKE ZA ZMANJŠEVANJE KREDITNEGA TVEGANJA

Od uveljavitve Basla I so banke vedno bolj likvidni finančni trgi in kompleksnejši finančni posli med tržnimi udeleženci vodili k aktivnemu upravljanju s kreditnim tveganjem, kar je pripomoglo k nadaljnjemu razvoju novih tehnik za zmanjševanje kreditnega tveganja (*credit risk mitigation techniques* - v nadaljevanju CRM tehnike). Baselski odbor podpira inovativnost na tem področju, saj širok spekter CRM tehnik omogoča zmanjševanje transakcijskih stroškov pri posredovanju med banko in posojilojemalcem ter vzpostavlja večjo stabilnost finančnega sistema (The Standardised Approach to Credit Risk, 2001, str. 15).

Upravljanje s tveganji je proces, v katerem se s pomočjo določene strategije in izbranimi načini upravljanja tveganj ocenjuje, obvladuje in omejuje možnosti za nastanek tveganja in posledic le-tega, ki se največkrat odražajo v prevzemu izgube. Osnovni razlog za aktivno upravljanje s tveganji je povečanje finančnih prihodkov, zniževanje stroškov ter povečevanje donosnosti (Upravljanje s tveganji, 2003, str. 5).

Tehnike za upravljanje oziroma zmanjševanje kreditnega tveganja so definirane kot različni pristopi, s katerimi lahko banke ob izpolnjevanju določenih pogojev zmanjšajo izpostavljenost iz naslova kreditnega tveganja. Predpogoj za izkoriščanje možnosti zmanjšanja regulatornih kapitalskih zahtev z uporabo teh tehnik je obstoj trdne pravne podlage, ki se nanaša na pravno izvršljivost instrumentov zavarovanja, kar pomeni da mora pravni mehanizem jasno in nedvoumno zagotavljati, da se terjatev v primeru neplačila obveznosti osnovnega dolžnika poplača iz zavarovanja. Poleg pravne gotovosti pri priznavanju in sprejemu instrumentov

zavarovanj igrajo pomembno vlogo tudi zanesljivi mehanizmi notranjih kontrol v bankah (Janevska, 2003, str. 36).

Vedno bolj se uveljavlja prepričanje, da le spremljanje izpostavljenosti iz naslova kreditnega tveganja ter zagotavljanje kapitalske ustreznosti ne zadošča za učinkovito in varno poslovanje bank. Uporaba kompleksnih finančnih instrumentov in prijemov za zmanjševanje izpostavljenosti tveganju je potrebno razumeti kot priložnost, ki omogoča uporabo aktivnejših in natančnejših oblik upravljanja s tveganjem. Večja uporaba le-teh je pripomogla k temu, da se je v novi kapitalski shemi razširilo njihovo priznavanje (Rubin, 2002, str. 41).

7.1 Zmanjševanje kreditnega tveganja po starem sporazumu

Pri izračunu minimalnih kapitalskih zahtev obstoječi sporazum iz leta 1988 za zmanjševanje kreditnega tveganja priznava le nekatere CRM tehnike, in sicer zavarovanje z zastavo ter garancije najvišje kakovosti. Zaradi različne obravnave zavarovanj ter različnih izkušenj z nihanjem vrednosti finančnega zavarovanja je bilo takrat širše vključevanje zavarovanj precej oteženo. V okviru zavarovanj z zastavo se v okviru Basla I priznavajo naslednji instrumenti (International convergence of capital measurement and capital standards, 1988, str. 21):

- depoziti pri banki upnici; pri tehtanju terjatev priznana 0 % utež,
- vrednostni papirji osrednjih vlad članic OECD³¹; 0 % utež,
- vrednostni papirji domačih oseb iz javnega sektorja, z izjemo osrednje vlade; izbira uteži (0, 10, 20 ali 50 %) je v nacionalni diskreciji in
- vrednostni papirji nekaterih multilateralnih razvojnih bank; 20 % utež.

Pri garancijah se priznavajo (International convergence of capital measurement and capital standards, 1988, str. 21):

- jamstva osrednjih vlad članic OECD; 0 % utež,
- garancije domačih oseb iz javnega sektorja, z izjemo osrednje vlade; izbira uteži (0, 10, 20 ali 50 %) je v nacionalni diskreciji,
- garancije prvovrstnih bank iz držav OECD; 20 % utež in
- garancije multilateralnih razvojnih bank; 20 % utež.

V primeru posojil z delnim jamstvom se zmanjšani ponder uporablja le za tisti del posojila, ki ima polno jamstvo. Enako velja tudi za posojila, ki so delno zavarovana z denarjem ali vrednostnimi papirji. Za posojila, ki so zavarovana z jamstvom banke, ki je ustanovljena izven OECD, se priznava 20 % utež in sicer samo za terjatve, katerih ročnost je krajša od enega leta (International convergence of capital measurement and capital standards, 1988, str. 11).

³¹ Skupino OECD sestavljajo države, ki so polnopravne članice OECD ali države, ki so z Mednarodnim denarnim skladom (*International monetary fund* - IMF) sklenile posebne posojilne sporazume, ki so povezani s Splošnim dogovorom o sposojanju. Gre za sporazum (*General Arrangement to Borrow* - GAB), ki so ga leta 1962 sklenile države skupine G-10, s katerim so se te države obvezale, da IMF za potrebe financiranja držav s plačilno-bilančnimi problemi posodijo svoje valute v protivrednosti 6 mia USD (Mrak, 2002, str. 363). Vsaka država, ki reprogramira svoj zunanji dolg, se izvzame iz tako določene skupine za obdobje petih let.

Basel I pri merjenju tveganj ni v zadostni meri upošteval zmanjševanja kreditnega tveganja, kot bi ga lahko dosegel z uporabo CRM tehnik. Poleg ozkega izbora primernih instrumentov za zmanjševanje tveganj je dodatna pomanjkljivost trenutno še veljavne kapitalske ureditve tudi uporaba teh tehnik na pristopu popolne substitucije, kar pomeni, da se pri tehtanju zavarovanih terjatev stopnja kreditnega tveganja osnovnega dolžnika nadomesti z utežjo oziroma stopnjo kreditnega tveganja zavarovanja ali osebe, ki jamči za osnovnega dolžnika. Pri tem pristopu se predpostavlja, da je banka sposobna v celoti oceniti, nadzorovati ter upravljati še morebitno kreditno tveganje iz naslova garanta, kar je dostikrat oteženo. Dodatna slabost substitucijskega pristopa je tudi ta, da del tveganja ostane, zaradi valutne neusklajenosti, spremembe tržne vrednosti osnovne izpostavljenosti in zavarovanja ter neusklajenosti med zapadlostjo obeh, nepokrit oziroma nezavarovan. Z bolj izdelanimi pristopi bo nova kapitalska shema pri obravnavi zavarovanj temeljila na dejanskem ekonomskem učinku, s katerim bodo odpravljene slabosti metode popolne substitucije (The Standardised Approach to Credit Risk, 2001, str. 35).

7.2 Opredelitev tehnik za upravljanje s kreditnim tveganjem po Baslu II

Eden izmed razlogov za oblikovanje novih pravil je potreba po večjem priznanju tehnik za zmanjševanje kreditnega tveganja pri izračunu regulatornega kapitala. Obstoječi kapitalski sporazum je pri priznavanju tehnik za zmanjševanje kreditnega tveganja precej zastarel, zaradi česar se mnoge bančne transakcije oddaljujejo od dejanske ekonomske realnosti in hkrati destimulira banke k obsežnejši uporabi modernejših oblik zaščitnih instrumentov. Tehnike za zmanjševanje kreditnega tveganja bodo po novem obravnavane bolj celovito v smislu širšega priznavanja različnih instrumentov zavarovanja, ki se med seboj razlikujejo po enostavnosti in občutljivosti na kreditna tveganja. Hkrati pa Basel II definira tudi številne pogoje, ki bodo morali biti izpolnjeni, če bodo banke hotele izkoristiti kapitalske olajšave. Kot dodatni pogoji so navedena kvalitativna in kvantitativna razkritja, ki so pogoj za pridobitev nadzornega soglasja za priznanje CRM tehnik pri izračunu kapitalskih zahtev (Rubin, 2002, str. 42).

Baselski odbor želi z bolj celovito obravnavo CRM tehnik doseči naslednje tri cilje (The Standardised Approach to Credit Risk, 2001, str. 15):

1. banke spodbuditi k skrbnemu in učinkovitemu upravljanju kreditnega tveganja,
2. širšo uporabo enostavne metode, ki jo lahko implementira večje število bank in
3. priznavanje dejanskega zmanjšanja kreditnega tveganja zaradi upoštevanja ekonomskega učinka pri kapitalski obravnavi CRM tehnik, kar bo posledično zagotovilo večjo doslednost in fleksibilnost pri obravnavi različnih vrst CRM tehnik.

V novi kapitalski shemi obravnava tehnik za zmanjševanje kreditnega tveganja temelji na ekonomskem učinku uporabe oziroma dejanskemu zmanjševanju tveganj. S tem se zagotavlja zadosten obseg kapitala, ki ga banke potrebujejo za pokrivanje preostalega dela tveganja, ki se lahko pojavi tako zaradi neusklajenosti med zapadlostjo osnovnega in zaščitnega instrumenta zavarovanja kot zaradi tveganja spremembe tržne vrednosti osnovnega in zaščitnega instrumenta ter različnih kreditnih karakteristik obeh instrumentov (Sušnik, 2000, str. 26).

Predlog novega kapitalskega sporazuma pri določitvi regulatornega kapitala priznava širši spekter tehnik za zmanjševanje kreditnega tveganja, in sicer (The New Basel Capital Accord, 2003, str. 19):

- *garancije,*
- *zavarovanje z zastavo,*
- *izvedeni kreditni instrumenti in*
- *bilančni pobot.*

Pri izračunu kapitalskih zahtev za kreditno tveganje je obravnava CRM tehnik odvisna od izbranega pristopa za ugotavljanje tveganosti terjatev. V nadaljevanju se bom osredotočila na obravnavo CRM tehnik v okviru standardiziranega pristopa, ki ga bo zaradi svoje enostavnosti zelo verjetno uporabljala večina bank. Obravnava teh tehnik v osnovnem pristopu je zelo podobna obravnavi v tehnično bolj zahtevnem osnovnem in naprednem pristopu, ki temelji na internih ratingih, s to razliko, da je pri naprednem pristopu večji poudarek na notranjih bančnih ocenah, ki odražajo kreditna tveganja.

7.2.1 Zavarovanje z zastavo

Obseg priznanih instrumentov, ki se lahko uporabljajo pri zavarovanju z zastavo je odvisen od metode za merjenje učinkov zavarovanja³² ter od zahtevnosti postopka, ki ga bo banka izbrala za izračun kapitalskih zahtev za kreditno tveganje. Večja ko je zahtevnost pristopa, večji je obseg primernih instrumentov za zavarovanje³³. V okviru standardiziranega in osnovnega IRB pristopa je nabor primernih instrumentov za zavarovanje enak, pri naprednem IRB pristopu pa omejitev ni (Janevska, 2003, str. 36).

7.2.2 Garancije

Za zmanjševanje kapitalskih zahtev pri različnih oblikah zavarovanja je potrebno izpolnjevanje pogojev v zvezi s posameznim instrumentom zavarovanja. Tudi v primeru garancij bodo morale banke za kapitalske olajšave izpolnjevati vrsto minimalnih zahtev, kot so ustreznost dokumentacije, unovčljivost garancije v primeru neplačila in podobno. Kot primerne garancije Basel II priznava državne garancije, garancije oseb iz javnega sektorja (*public sector entities*), bančne garancije z nižjim kreditnim tveganjem od osnovnega dolžnika ter garancije podjetij, ki imajo bonitetno oceno A ali več (The New Basel Capital Accord, 2003, str. 35).

³² Basel II določa dve metodi za merjenje učinka zavarovanja z zastavo: 1. enostavno metodo (*simple approach*) ter 2. razvito metodo (*comprehensive approach*).

³³ Pri standardiziranem in osnovnem IRB pristopu se za zavarovanje z zastavo priznavajo, kot ustrezni, naslednji instrumenti: depozit pri banki, državne obveznice, obveznice oseb javnega sektorja, ki so obravnavane enako kot državne, dolžniški vrednostni papirji podjetij, delnice, investicijski kuponi in zlato (The Standardised Approach to Credit Risk, 2001, str. 20).

7.2.3 Izvedeni kreditni instrumenti

Pri izvedenih kreditnih instrumentih bodo nadzorniki zaradi kompleksnosti instrumenta imeli še več zahtev (opredelitev trenutka vzpostavitve terjatve iz kreditnega derivativa, način poravnave in podobno) kot pri garanciji. Basel II pri izračunu kapitalske ustreznosti priznava kot primerna izvedena kreditna instrumenta le zamenjavo kreditnega tveganja ter zamenjavo celotnega donosa. Pri standardiziranem in osnovnem IRB pristopu se priznavajo le tiste garancije in kreditni derivativi, za katere velja, da je oseba, ki zagotavlja tovrstno zavarovanje, podjetje z bonitetno oceno A ali več, država, oseba javnega sektorja ali banka z oceno višjo od ocene originalne izpostavljenosti. Pri naprednem IRB pristopu tovrstni pogoji niso prisotni, saj je ocenjevanje kvalitete instrumenta prepuščeno samo banki (Janevska, 2003, str. 39).

7.2.4 Bilančni pobot

Pri bilančnem pobotanju gre za pobotanje terjatev, ki nastopajo v obliki depozitov in obveznosti kot posojila do iste stranke. Za uporabo bilančnega pobotanja kot eno izmed CRM tehnik mora banka zadovoljiti naslednje predpisane zahteve (The Standardised Approach to Credit Risk, 2001, str. 30):

- za izvedbo bilančnega pobotanja mora biti banka prepričana v obstoj trdne pravne podlage,
- banka mora biti v vsakem trenutku sposobna določiti terjatve in obveznosti do posameznega komitenta, ki so predmet bilančnega pobotanja,
- banka mora spremljati tveganje, ki nastane zaradi krajše zapadlosti obveznosti v primerjavi z zapadlostjo terjatve do iste stranke in
- banka mora spremljati in nadzirati izpostavljenost na neto osnovi.

Basel II v primerjavi s starim kapitalskim sporazumom razširja nabor ustreznih zavarovanj saj ponuja vrsto pristopov oziroma sredstev, s katerim lahko banka zmanjšuje kreditno tveganje. Poleg garancij in zavarovanj z zastavo priznava tudi izvedene finančne instrumente ter bilančni pobot. Baselski Odbor želi z večjim številom primernih CRM tehnik predvsem spodbuditi banke k aktivnejšemu upravljanju kreditnega tveganja ter čim uspešnejšemu zmanjševanju izpostavljenosti. Predlagana razširitev regulatornega priznavanja instrumentov za upravljanje s kreditnim tveganjem bo pri približevanju regulative bančni praksi vsekakor dobrodošla sprememba.

8. VKLJUČITEV ZAVAROVALNIH POLIC IZVOZNO-KREDITNIH AGENCIJ MED TEHNIKE ZA ZMANJŠEVANJE KREDITNEGA TVEGANJA

Tehnike za zmanjševanje tveganja kreditnega portfelja prispevajo precejšnji delež k varnemu in skrbnemu poslovanju banke, kar je tudi bistveni razlog za širše priznavanje le-teh v novi kapitalski shemi. Kljub širokemu spektru možnih CRM tehnik lahko upravičeno rečem, da je Baselski odbor pri snovanju novega kapitalskega sporazuma zapostavil zavarovalne police IKA, ki kot instrument zavarovanja izvoznih kreditov pri ugotavljanju kreditnega tveganja iz naslova tovrstnih posojil v veliki meri zmanjšujejo izpostavljenost bank.

Banke pri upravljanju s tveganji v praksi sprejemajo najrazličnejše oblike zavarovanja ne glede na njihovo regulatorno priznavanje oziroma vpliv na izračun zahtevanega kapitala. Komercialne banke priznavajo zavarovalne instrumente IKA kot pomemben instrument zmanjševanja kreditnega tveganja. Prihajajoča kapitalska ureditev bi lahko zaradi tesne povezave med IKA in bankami, ki omogočajo financiranje domačega izvoza, predvidela nekaj prostora tudi za zavarovalne instrumente IKA, ki dejansko zmanjšujejo kreditno tveganje bank (Karn, Marks, 2003, str. 67).

Po objavi drugega posvetovalnega dokumenta se je Mednarodna zveza zavarovateljev kreditov in investicij (*International Union of Credit and Investment Insurers*), oziroma tako imenovana Bernska unija³⁴ (v nadaljevanju BU), odzvala na obravnavo zavarovalnih polic IKA pri določanju primernih CRM tehnik. Glavna kritika BU na predlagane kapitalske standarde se nanaša na definiranje primernih tehnik za zaščito pred kreditnim tveganjem, ki posredno vplivajo na zmanjševanje regulatornih kapitalskih zahtev. Članice BU se ne strinjajo z dejstvom, da se kreditna zavarovanja IKA ne priznavajo kot primeren zaščitni instrument oziroma kot ena izmed tehnik za upravljanje s kreditnim tveganjem. V bankah, ki odobravajo izvozne kredite, so zavarovalne police IKA uveljavljen in v praksi zelo uporaben instrument za zmanjševanje kreditnega tveganja. Glede na široko uporabo tovrstnih zavarovanj, učinek zavarovalnih polic IKA pri zmanjševanju kreditnega tveganja oziroma izpostavljenosti bank ni zanemarljiv. Banke, kot največji uporabniki kreditnih zavarovanj IKA, bodo do uveljavitve novega kapitalskega sporazuma kot do sedaj sprejemale zavarovanja IKA kot primeren zaščitni instrument za zmanjševanje kapitalskih zahtev. Članice BU pričakujejo, da bi lahko Basel II s trenutnim priznavanjem določenih CRM tehnik ter izpustitvijo zavarovanj IKA vodil do negativne spremembe pri obravnavi zavarovateljev izvoznih kreditov in njihove vloge pri upravljanju s

³⁴ Bernska unija si s pomočjo dogovorjenih pravil zavarovanja izvoznih kreditov ter investicij prizadeva za uveljavitev načel zdravega zavarovalniškega poslovanja in discipline. Za doseg tega cilja nacionalnim agencijam na področju izvoznih kreditov omogoča učinkovito izmenjavo informacij o svojem poslovanju in politiki zavarovanja. Bistvena prednost članstva vsake izvozno kreditne agencije v Bernski uniji je, da je vsaki članici omogočena informiranost o vodilnih finančnih institucijah na tem področju, brez česar bi bile njihove možnosti za uspeh na svetovnem trgu manjše. Po dveletnem statusu opazovalke je SID s sprejemom (18. 10. 2000) v polnopravno članstvo v Mednarodno zvezo zavarovateljev kreditov in investicij dosegla dodatno priznanje razvitosti sedanjega sistema zavarovanja in financiranja izvoza v Sloveniji (Poslovanje SID v letu 2002, 2003, str. 69).

kreditnim tveganjem bank, kar bi lahko povzročilo resne težave v vsakem nacionalnem sistemu pospeševanja izvoza (Basel II Executive Seminar, 2002, str. 2-3).

Kot odgovor na obravnavano problematiko priznavanja zavarovanj IKA kot enega izmed načinov za zmanjševanje kreditnega tveganja, se je Baselski odbor odzval na to vprašanje in podal svoje mnenje. Na letnem srečanju članic BU je posebna delovna skupina predstavila obravnavo zavarovalnih polic po Baslu I ter novih kapitalskih zahtevah za kreditno tveganje. Stari kapitalski okvir pri izračunu regulatornih kapitalskih zahtev terjatvam, ki so zavarovane z zavarovalno polico IKA, ki jih le-te izdajajo za račun države, priznava 0 % stopnjo kreditnega tveganja. Po razlagi Odbora novi kapitalski sporazum kreditnega zavarovanja IKA nima namena izključiti iz palete možnih CRM tehnik. Končna odločitev glede upoštevanja instrumentov IKA pri kapitalski olajšavi je prepuščena izključno odločitvi nacionalnih bančnih regulatorjev. Potemtakem bodo morale vse IKA, ki bodo želele, da bodo njihova zavarovanja tudi regulatorno priznana in tako primerna za upravljanje s kreditnim tveganjem v bankah, neposredno sodelovati z domačimi nadzorniki ter ponovno upravičevati primernost uporabe 0 % uteži kreditnega tveganja za terjatve zavarovane z zavarovalnimi instrumenti IKA (Annual General Meeting; Basel II, 2002, str. 2-3).

Bankam, ki bodo imele za ocenjevanje kreditnega tveganja razvite interne sisteme razvrščanja komitentov bo dovoljena uporaba enostavnega ali naprednega IRB pristopa. Te banke bodo imele večji manevrski prostor pri priznavanju primernosti zavarovanj IKA in posledično določitvi kapitalskih olajšav iz tega naslova. Manj sofisticirane banke pa bodo za merjenje tveganosti posameznih terjatev oziroma dolžnikov uporabljale standardizirani pristop, ki pa deluje izključno v okvirih novega kapitalskega sporazuma, kar pomeni da bodo banke lahko uporabljale le tiste CRM tehnike, ki so definirane v Baslu II oziroma bodo neposredno vezane na določitev nacionalnega nadzornika (Annual General Meeting; Basel II, 2002, str. 4).

Za banke, ki financirajo izvozne posle, velja, da so za ta del bančnega poslovanja zavarovalne police IKA, ki jih le-te izdajajo za račun države, osnovni način za zmanjševanje kreditnega tveganja. Hkrati so te police tudi edini zavarovalni instrument, ki krije srednjeročna komercialna, nekomercialna ter kratkoročna komercialna (nemarketabilna) tveganja. S temi zavarovanji se pokrije tisti del tveganj, ki jih privatni trg zaradi določenih značilnosti tovrstnih tveganj ni sposoben prevzeti. Tako so to instrumenti, ki neposredno pospešujejo ekonomske odnose s tujino in s tem izpolnjujejo osnovni cilj vsake IKA. Glede na vlogo in pomembnost "državnih" zavarovanj, bi imela trenutna obravnava po Baslu II le-teh lahko negativne posledice tako za banke, izvoznike kot tudi za celotno narodno gospodarstvo.

Predlog nove sheme za merjenje kapitalske ustreznosti bank se tako pri postavljanju enotnih kapitalskih pravil ne zmeni za pomembne igralce, kot so izvozno-kreditne agencije. Kljub temu, da je odločitev o priznavanju zavarovanja IKA kot instrumenta za upravljanje s tveganji v nacionalni diskreciji, bi moral Baselski odbor po mojem mnenju v prihodnje, zaradi neupoštevanja pomembnosti in koristi zavarovalnih polic IKA pri upravljanju s tveganji v predlogu novega kapitalskega sporazuma, podati bolj jasna in natančna navodila bankam, kako

naj se opredelijo do zavarovanj IKA. V nasprotnem primeru bo lahko nejasna in med državami različna obravnava zavarovalnih polic IKA povzročila zmedo v bankah, kar bi se v končni fazi odražalo v višjih stroških financiranja izvoznih poslov. Menim, da takšen izid ni v korist ne bankam in njenim nadzornikom, kakor tudi ne gospodarstvu ter vsekakor ne izvoznikom, ki bi bili v tem primeru v najslabšem položaju.

8.1 Primerjava med državno garancijo in zavarovalno polico SID

Za posle, ki jih SID izvaja za račun države, ima³⁵ za izpolnjevanje svojih obveznosti poleg jamstvenega kapitala, sredstev varnostnih rezerv ter sredstev proračuna RS tudi zakonsko garancijo države. Glede na to, da Republika Slovenija jamči za obveznosti družbe, ki bi presegale vse tri zgoraj našteje vire za poravnavo obveznosti, bom s pomočjo primerjave med državno garancijo ter instrumentom kreditnega zavarovanja IKA utemeljila, zakaj bi se lahko zavarovalni instrumenti SID, ki jih ponuja izvoznikom za račun države, v predlogu novega kapitalskega sporazuma obravnavale enako kot državne garancije.

Banka lahko pridobiti kapitalsko oprostitev iz naslova uporabe primernih garancij, med katere se uvršča tudi državna garancija, ob izpolnjevanju določenih osnovnih predpostavk. Zaščita mora biti (The New Basel Capital Accord, 2003, str. 33):

1. **neposredna (direct)**; zavarovanje kredita mora predstavljati neposredno terjatev do garanta oziroma osebe, ki je izdala garancijo³⁶,
2. **eksplicitna oziroma nedvoumna (explicit)**; v garanciji mora biti eksplicitno določeno, katero in kolikšno izpostavljenost pokriva zavarovanje, tako da je obseg zavarovanja nedvomno jasno definiran,
3. **nepreklicna (irrevocable)**; razen neplačila nalogodajalca za izdajo garancije, ki s plačilom potrdi veljavnost garancije za točno določeno časovno obdobje, garancija ne sme vsebovati kakršnekoli klavzule, ki bi dopuščala izdajatelju garancije preklicati zavarovanje. Nepreklicnost pomeni, da banka izdane garancije ne more preklicati, dokler ne poteče garancijska doba in
4. **brezpogojna (unconditional)**; v garanciji ne sme biti podana nobena klavzula, ki bi lahko izdajatelju garancije zoper prejemnika garancije, se pravi zoper upravičenca, dopuščala uveljavljanje ugovorov ter posledično zrahljala obvezo garanta za plačilo zneska, za katerega se je banka obvezala, da ga bo poravnala v primeru, če dolžnik ne bi izpolnil svoje obveznosti iz temeljnega pravnega posla.

Pri brezpogojni garanciji uporabniku pred unovčevanjem garancije ni treba izpolniti nobene obveznosti, s katero bi lahko bila pogojena izpolnitev obveznosti iz garancije, se pravi, da ni potrebno nobeno dokazovanje upravičenosti zahtevka. Garancija krije tako tveganje

³⁵ Za natančno razlago glej poglavje 4. Jamstva za poslovanje SID na strani 10.

³⁶ Pri posredni garanciji banka po nalogu svojega komitenta izda garancijo ob sodelovanju oziroma posredovanju tuje korespondenčne banke (Pivka, Puharič, 1999, str. 334). Indirektne oziroma posredne garancije so torej tiste, kjer je določeno pravno razmerje med dolžnikom in dvema bankama; prva izda garancijo v korist druge banke v državi upravičenca, ki naj na podlagi njenega naloga za njen račun izda garancijo v korist upravičenca (Čas Markovič, 2002, str. 47).

nesposobnosti plačila dolžnika kot tudi tveganje pravnega neobstoja osnovne terjatve in devizno-pravno nezmožnost njene izpolnitve. Pogoji za izplačilo garancijskega zneska je, da upravičenec predloži samo pisni zahtevek za izplačilo na način, določen v garanciji v okviru roka veljavnosti in brez dodatnih drugih dokumentov. Ko upravičenec iz garancije predloži pisno zahtevo za plačilo, je obveznost izdajatelja garancije, da plača upravičencu določen denarni znesek, ki je naveden v garanciji. Garant mora na upravičenčev poziv, brez soglasja nalogodajalca in brez sodne ali arbitražne poti, svojo obveznost koristniku pravilno izpolniti. Brezpogojnost torej pomeni, da garant ne vključuje nobenega dodatnega pogoja za izvršitev plačila, temveč je izplačilo izvršljivo na prvi poziv (Falatov, 1996, str.12-13).

Zavarovalno polico, ki jo SID izdaja za račun države in za katero jamči država, lahko upravičeno primerjamo z državno garancijo, ki jo Basel II priznava kot primeren instrument za zmanjševanje kreditnega tveganja. Zavarovalna polica, z izjemo brezpogojnosti, zadovoljuje vse preostale kriterije, ki so po Baslu II pogoj za priznavanje garancije kot primerno CRM tehniko:

1. **neposredna (direct)**; zavarovalno polica je neposredno v korist upravičenca oziroma zavarovanca, saj je v primeru nastanka škodnega primera škoda neposredna terjatev do IKA, ki zagotavlja zavarovanje,
2. **eksplicitna oziroma nedvoumna (explicit)**; v polici je jasno definiran obseg zavarovanja, na podlagi katerega lahko banka natančno določi, v kolikšnem obsegu pokriva zavarovanje njeno izpostavljenost,
3. **nepreklicna (irrevocable)**; v polici ni nobene klavzule, ki bi na kakršenkoli način dovoljevala zavarovatelju po svoji volji preklicati zavarovanje in
4. **brezpogojna (unconditional)**; polica pogojuje zavarovanje z izvršitvijo izvoznega posla, plačilom zavarovalne premije, slovensko komponento v izvoženem blagu ter zagotavljanjem dokumentarnega postopka, kot so spoštovanje splošnih pogojev zavarovanja, javljanje odplačila kredit, zamud plačil in podobno ter ustreznost in dogovorjeno kakovost zavarovanj s strani dolžnika.

Zavarovanja, ki jih SID in tudi druge IKA izvajajo za račun in z jamstvom države, izpolnjujejo tri osnovne pogoje državne garancije. Kljub temu, da zavarovalna polica ni brezpogojna, se lahko zaradi same teže instrumenta z narodnogospodarskega vidika ter predvsem zaradi državne garancije v ozadju priznava kot prvovrstno zavarovanje. Iz tega lahko naredim zaključek, *da je zavarovalna polica IKA, za katero jamči država, kot instrument kreditnega zavarovanja zelo dober približek instrumentu državne garancije*. Kot taka bi se lahko v kapitalskih zahtevah za kreditno tveganje upravičeno priznavala kot ena izmed tehnik za zaščito pred kreditnim tveganjem. Basel II bi tako lahko bankam, ki financirajo izvozne posle in za zavarovanje terjatev sprejemajo zavarovalne police IKA z državnim jamstvom, priznaval kapitalsko olajšavo, kar bi posredno vplivalo tudi na zmanjšanje regulatornih kapitalskih zahtev.

8.1.1 Vrednost uteži kreditnega tveganja za državne garancije

Za vse vrste garancij se bo pri izračunu kapitalskih olajšav uporabljal substitucijski pristop, ki je bil osnovan že v Baslu I. Ta metoda predpostavlja pozitivno korelacijo med verjetnostjo

neplačila osnovnega dolžnika in garanta, kar pa v praksi praviloma ne velja. Banke namreč v primeru zavarovanih poslov ustvarijo izgubo le takrat, ko postaneta plačilno nesposobna posojilojemalec in izdajatelj garancije. Učinek hkratne nezmožnosti plačila obveznosti (*double default*) lahko zmanjša kreditno tveganje, ki mu je banka izpostavljena le, če je korelacija v verjetnosti neplačila osnovnega dolžnika oziroma zavarovanca in izdajatelja garancije majhna. Odbor je napravil študijo, v kateri so poskušali dokazati, da se enostavni približki oziroma ocene korelacije lahko uporabljajo za zniževanje kapitalskih zahtev. Vendar nobeden od približkov z vidika zagotavljanja ravnovesja med zanesljivostjo in enostavnostjo ni bil primeren za izračun kapitalskih olajšav. Ugotovili so celo, da je verjetnost napačnega sklepanja na podlagi tovrstnih ocen nedopustno visoka. Tako se zmanjševanje tveganj na osnovi dvojne nezmožnosti izpolnitve obveznosti ne bo priznavalo. Kljub temu pa bo metoda substitucije zaradi relativno enostavnega koncepta še v uporabi (The Standardised Approach to Credit Risk, 2001, str. 32).

Substitucijski pristop, ki se po Baslu I uporablja za določitev stopenj kreditnega tveganja posamezni bančni naložbi, ki je zavarovana z garancijo, je obdržen tudi v predlaganem sporazumu, vendar z določenimi dopolnitvami. Pristop se ne bo uporabljal v obliki popolne substitucije, saj se bo pri izračunu ponderja za posamezno zavarovano terjatev poleg stopnje tveganja osnovnega dolžnika ter garanta upoštevala nova spremenljivka w , ki jo je Odbor poimenoval "kapitalsko dno" (*capital floor*). Namen "kapitalskega dna" je ohranjanje bančne pozornosti tudi na kreditni sposobnosti posojilojemalca. Tako bo utež garanta v primerjavi s pristopom popolne substitucije nadomeščena s "prilagojeno" utežjo tveganja kreditojemalca. Utež kreditnega tveganja, ki upošteva tudi kreditno sposobnost posojilojemalca, se za stoodstotno zavarovano bančno terjatev izračuna po sledeči formuli (The Standardised Approach to Credit Risk, 2001, str. 31-35):

$$r^* = w \times r + (1-w) \times g$$

oziroma

$$r^* = g + w \times (r-g)$$

kjer je:

- r^* efektivna stopnja kreditnega tveganja, ki predstavlja dejansko zmanjšanje kreditnega tveganja oziroma prilagojena utež kreditnega tveganja kreditojemalca,
- r stopnja kreditnega tveganja osnovnega dolžnika,
- w koeficient, ki odraža kakovost dolžnika in zaščitnega instrumenta,
- g stopnja kreditnega tveganja osebe, ki jamči za osnovnega dolžnika (garanta).

Po tej formuli se izračunana utež, ki odraža kreditno tveganje posamezne bančne naložbe, nato upošteva pri izračunu tehtane tvegane aktive oziroma kapitalske ustreznosti. V primeru, da je zavarovani del terjatve manjši od celotne izpostavljenosti, se za nezavarovani del upošteva stopnja kreditnega tveganja osnovnega dolžnika (The Standardised Approach to Credit Risk, 2001, str. 35).

Kapitalska zahteva, sorazmerna koeficientu w , poleg kakovosti dolžnika odraža tudi kakovost in trdnost samega zavarovalnega instrumenta oziroma garancije. V predlogu je eksplicitno določeno, da se bo terjatvi, zavarovani z državno garancijo, garancijo centralne ali prvovrstne banke, pripisal koeficient w , katerega vrednost bo enaka 0. V tem primeru bo končni rezultat enak kot pri pristopu popolne substitucije, ki se uporablja v trenutno veljavnem sporazumu, saj je stopnja tveganja osnovnega dolžnika enaka stopnji kreditnega tveganja garanta (The Standardised Approach to Credit Risk, 2001, str. 36):

$$r^* = g$$

Za vse druge garancije, ki bodo priznane kot kreditno zavarovanje, se bo uporabljal koeficient w , v vrednosti 0,15.

Stopnja kreditnega tveganja g za državno garancijo je nadalje odvisna od ocene rizičnosti države, ki jo lahko poda zunanja bonitetna agencija, ali od razvrstitve države v eno od nevarnostnih razredov, določenih po OECD metodologiji.³⁷

Tabela 5: Ocene držav zunanje bonitetne agencije ter pripadajoče stopnje tveganja

Ocena bonitetne agencije	AAA do AA-	A+ do A-	BBB+ do BBB-	BB+ do BB-	Pod B-	Nerazvrščeno
Uteži tveganja	0 %	20 %	50 %	100 %	150 %	100 %

Vir: The New Basel Capital Accord, 2003, str. 7.

Za domače terjatve, ki so zavarovane z državno garancijo ali garancijo centralne banke oziroma za zavarovane bančne naložbe, za katere velja da je tako vrednost garancije kot izpostavljenost oziroma vrednost posojila izražena v domači valuti, lahko domači nadzornik predpiše tudi nižjo stopnjo kreditnega tveganja, kot jo dobi država po zunanjih ocenah. Tako se lahko za državno garancijo predpiše 0 % utež, kar je tudi največkrat praksa domačih nadzornikov v posamezni državi (The Standardised Approach to Credit Risk, 2001, str. 37). Posledično bi se z izenačitvijo statusa državne garancije in zavarovalne police IKA, za katere jamči država, za izvozne kredite, ki so zavarovani s kreditnim zavarovanjem IKA, pri izračunu tehtane tvegane aktive upošteval 0 % ponder kreditnega tveganja.

³⁷ Glej poglavje 6.1.1.1 Standardiziran pristop na strani 16.

8.2 Odziv Bernske unije na Basel II

Po opredelitvi Baselskega odbora, da je določitev kapitalskih olajšav iz naslova kreditnih zavarovanj IKA prepuščena domačim nadzornim institucijam, je večina držav članic BU³⁸ začela aktivno sodelovati z nacionalnimi nadzornimi institucijami bančnega sektorja. Poleg nadzornikov so IKA v razpravo o prvovrstnosti njihovih zavarovanj vključile tudi banke, izvoznike, delovne skupine, ki na temo Basla II delujejo na mednarodni ravni ter nekatere druge tržne udeležence³⁹. V nadaljevanju je opisano, katere IKA, ki so članice Bernske unije, in na kakšen način so le-te do sedaj uredile priznavanje kreditnega zavarovanja z jamstvom države kot primeren instrument za zmanjševanje kreditnega tveganja v bančnem portfelju.

AIG - ZDA

Ameriška IKA je opravila pogovore s predstavniki centralne banke (*Federal Reserve* - v nadaljevanju Fed), ki verjamejo, da bo večina mednarodnih bank v ZDA za merjenje kreditnega tveganja uporabila napredni IRB pristop. Izbrani model bo bankam omogočal, da se same odločajo, kolikšno kapitalsko olajšavo bodo na podlagi primerne zavarovanja pripisale posameznim aktivnim postavkam, ki se upoštevajo pri izračunu koeficienta kapitalske ustreznosti. Glede na to, da se v predlogu novega kapitalskega sporazuma izvoznih kreditov ter zavarovanj IKA posebej ne omenja, je Fed mnenja, da so zavarovanja IKA tako kot po Baslu I primerna za zniževanje kreditnega tveganja v bančnem portfelju. Stopnja olajšave pa mora biti pred dejansko uporabo predhodno potrjena tudi s strani nacionalnega nadzornika, to je centralne banke (Basel II: Updates from Members on Recent Developments, 2003, str. 2).

CESCE - Španija

Nacionalni nadzornik je bankam priznal ugodno obravnavo, kar pomeni, da bodo banke pri izračunu tehtane tvegane aktive za terjatve, zavarovane z zavarovalno polico IKA, uporabljale 0 % ponder.

COFACE - Francija

Francoski bančni nadzornik (*Commission Bancaire*) je potrdil, da glede na trenutna določila Basla II zavarovanja, ki jih COFACE izvaja za račun države, zadovoljujejo vse potrebne kriterije (neposredna, eksplicitna, nepreklicna in brezpogojna) za priznavanje 0 % uteži pri tehtanju kreditnega portfelja, zavarovanega z njihovo zavarovalno polico. Kljub trenutno za banke ugodni obravnavi zavarovanj IKA je regulator najavil, da bo obravnavano tematiko skrbno spremljal in v primeru morebitnih sprememb v novem kapitalskem sporazumu tudi spremenil svoje mnenje.

³⁸ IKA, ki so članice Bernske unije, so navedene v Prilogi 5.

³⁹ Glej tudi Prilogo 6.

COSEC - Portugalska

Predlagana kapitalska ureditev po mnenju portugalske centralne banke v primerjavi z Baslom I ne bo povzročila nobenih bistvenih sprememb pri obravnavi zavarovanj IKA. Banke bodo pri izračunu koeficienta kapitalske ustreznosti še vedno uporabljale 0 % utež.

ECGD - Velika Britanija

Nacionalni nadzornik (*Financial Services Authority*) priznava za terjatve, zavarovane z zavarovalno polico IKA, za katero jamči država z brezpogojno državno garancijo, enako kot po Baslu I 0 % ponder. Posredna državna garancija zadovoljivo izpolnjuje vse kriterije za priznavanje popolne kapitalske olajšave.

EFIC - Avstralija

EFIC je z domačim nadzornikom (*Australian Prudential Regulation Authority*) opravil že nekaj razgovor na temo Basla II, vendar do sedaj še niso obravnavali vprašanja, kako bodo njihove banke priznavale zavarovanja IKA pri zmanjševanju kapitalskih zahtev.

EGAP - Češka

Češka IKA je z njihovo centralno banko začela razpravljati o Baslu II. Zaenkrat še nimajo nobenih konkretnih odgovorov.

EKF - Danska

Nacionalni nadzornik pričakuje, da se bo za kreditna zavarovanja obdržal 0 % ponder. EKF čaka na končno odločitev regulatorja.

EKN - Švedska

EKN je od nacionalnega nadzornika (*Swedish Financial Supervisory Authority*) prejel preliminarni odgovor, da se bo za terjatve, zavarovane s strani EKN in za katere jamči država, upoštevala 0 % stopnja tveganja.

ERG - Švica

Zmanjševanje kapitalskih zahtev na osnovi zavarovanj, ki jih izdaja ERG, ni predmet razprave v švicarskem bančnem sistemu.

FCIA - ZDA

Banke, ki financirajo izvozne posle, so izrazile željo, da FCIA prevzame pobudo za priznavanje njihovih zavarovalnih polic kot kapitalsko olajšavo. Zaenkrat še ne vedo, kaj naj storijo in na koga naj se obrnejo.

FINNVERA - Finska

Domači regulator je do sedaj ustanovil le poseben odbor, ki je zadolžen za spremljanje vseh informacij v povezavi z Baslom II. Čakajo konkretne predloge.

GERLING - Nizozemska

Trenutno še nimajo izdelane končne odločitve, interes vseh vključenih v razpravo o priznavanju kapitalskih olajšav pa je, da se pri izračunu kapitalskih zahtev prizna 0 % stopnja tveganja.

GIEK - Norveška

O obravnavani tematiki so obvestili bančni sektor, od katerega niso dobili nobene povratne informacije.

HERMES - Nemčija

Po razpravah s predstavniki nemške centralne banke in domačega regulatorja (*Federal Institute for Financial Services Supervision*) je bilo potrjeno, da posojila, zavarovana z zavarovalno polico IKA, zadovoljujejo vse štiri potrebne pogoje za upravičenost 0 % tehtanja pri izračunu kapitalske ustreznosti. Posledično Basel II ne bo spremenil obravnave posojil, zavarovanih s strani IKA.

HKEC - Hong Kong

Glede na to, da na področju zavarovanja srednjeročnih in dolgoročnih poslov nimajo izkušenj, zaenkrat na temo Basel II niso razpravljali.

KEIC - Južna Koreja

Domači nadzorniki so šele v začetni fazi pregledovanja predlaganega kapitalskega sporazuma. Do sedaj niso podali še nobenega konkretnega komentarja na to temo.

MEHIB - Madžarska

Trenutno še nimajo izoblikovanega mnenja o obravnavani tematiki. Za nadaljnje usklajevanje čakajo na podrobnejša navodila Banke za mednarodne poravnave (*Bank for International Settlements*).

NEXI - Japonska

Finančni nadzorniki priznavajo, da se zavarovalne police lahko obravnava kot eno izmed tehnik za zmanjševanje kreditnega tveganja. Polici se priznava enak status kot državni garanciji, kar pomeni, da se pri tehtanju zavarovanih aktivnih bilančnih postavk upošteva 0 % stopnja tehtanja.

OeKB - Avstrija

Nadzorniki so neformalno potrdili, da Basel II ne bo povzročil nikakršnih sprememb pri obravnavi zavarovalnih storitev s strani države podprte IKA. To pomeni, da se bo za terjatve zavarovane z zavarovalno polico OeKB, ki je bila izdana za račun države, priznavala 0 % stopnja kreditnega tveganja.

OND - Belgija

Združenje bank in nadzorni organ sta potrdila, da zavarovalni instrument IKA, za katere jamči država in s katerimi so zavarovani izvozni krediti, izpolnjuje vse štiri kriterije, ki so predpogoj za priznavanje zavarovalnega instrumenta kot tehniko za zmanjševanje kreditnega tveganja. Banke pri tehtanju zavarovanih kreditov upoštevajo 0 % stopnjo tehtanja.

SACE - Italija

Italijanska centralna banka (*Banca d'Italia*) ne namerava spremeniti obravnave zavarovalnih polic IKA. Tako kot po Baslu I se za posojila zavarovana z instrumentom zavarovanja IKA priznava 0 % ponder.

US EXIM - ZDA

Ameriška IKA se je konec leta 2002 sestala z domačim bančnim regulatorjem (*Office of the Controller of the Currency*), ki se je seznanil s predlaganim priznavanjem zavarovalnih polic IKA po Baslu II. Predstavniki EXIM-a so opozorili na ključne točke, ki bi jih pri obravnavi CRM tehnik moral upoštevati Baselski odbor, katerega pomembna članica je med drugimi tudi ZDA. EXIM od takrat ni dobil nikakršnih novih usmeritev.

Iz komentarjev članic BU lahko povzamem, da večina nadzornikov priznava zavarovalne produkte, ki jih IKA ponujajo z državnim jamstvom, kot prvovrstna zavarovanja. To pomeni, da banke pri izračunu kapitalske ustreznosti za terjatve, ki so zavarovane z instrumentom kreditnega zavarovanja IKA, uporabljajo 0 % stopnjo kreditnega tveganja. Z vidika konkurenčnosti podjetij je enaka obravnava instrumenta zavarovanja IKA med državami precej pomembna, saj bi bili izvozniki tistih držav, katerih banke za izvozne kredite zavarovane s strani IKA ne bi priznavale 0 % utež, postavljeni v slabši konkurenčni položaj.

Kakovost zavarovanja in posledično obravnava le-tega pri odobravanju posojil je predvsem pomembna za izvoznika, saj upoštevanje zavarovanja pozitivno vpliva na dostop do cenejših

virov financiranja izvoznih poslov. Dober status zavarovanja daje na drugi strani tudi banki več fleksibilnosti pri dogovarjanju s svojimi komitenti o odobritvi posameznega posojila. Z upoštevanjem vseh tržnih udeležencev pri izvoznih poslih pa velja, da ima zavarovanje izvoznih kreditov pozitivne učinke na izvozne rezultate gospodarstva.

V primeru zunanjega financiranja poslovanja so ugodni pogoji financiranja namreč lahko eden od bistvenih elementov izvoznikove konkurenčnosti na tujih trgih. Pogoji kreditiranja izvoza so navadno ključni za pridobivanje in sklepanje poslov v tujini. Na bolj tveganih tržiščih, kjer so komercialna in nekomercialna tveganja praviloma večja, je za uspešno izvedbo posla zavarovanje pred njimi nujno. Na drugi strani pa je za banke, ki financirajo izvozne posle, tovrstno zavarovanje ravno tako zelo koristen, učinkovit in cenjen instrument za upravljanje s kreditnim tveganjem.

Zavarovanje izvoznih poslov ne sodi med bančne posle, kljub temu pa temelji na njih in predstavlja dopolnilo bančnega poslovanja. Izvoznik lahko v izvozno-kreditnem poslu z zavarovanjem pred komercialnim in nekomercialnim tveganjem zmanjša poslovno tveganje. Zavarovanje mu omogoča, da bo svoje terjatve poplačal iz naslova zavarovanja v primeru, ko dolžnik zaradi nastopa katerega od zavarovanih primerov ne bo mogel poplačati svojega dolga. Tako izvoznik za primere neplačil ne potrebuje lastnih rezerv. Dodatna prednost zavarovanja izvoznih posojil pri IKA je tudi ta, da izvozniki na podlagi veljavnih zavarovalnih polic dobijo pri bankah posojila pod ugodnejšimi pogoji. Izvozniki, ki izvozni posel kreditirajo z lastnimi sredstvi, pogosto zavarujejo izvozne posle, saj lahko zavarovatelj razpolaga s pomembnimi informacijami o tujem dolžniku ter o ekonomskem položaju v državi uvoznici. Vsekakor pa je za izvoznika najpomembnejše dejstvo, da mu bo zavarovatelj ob morebitnem neplačilu oziroma nastanku škode povrnil izgubljena denarna sredstva.

9. REGULATIVA BANČNEGA SEKTORJA V SLOVENIJI TER PRVOVRSTNOST KREDITNEGA ZAVAROVANJA SLOVENSKE IZVOZNE DRUŽBE

V Sloveniji je na področju obvladovanja kreditnega tveganja bistveni premik prinesel Zakon o bančništvu (v nadaljevanju Zban) iz leta 1999, ki je za zagotavljanje kapitalske ustreznosti bank smiselno zajel vse ključne elemente mednarodnih kapitalskih standardov. Obstoječa ureditev na področju kapitala in kapitalske ustreznosti temelji na določbah zakona o bančništvu, kjer sta minimalni kapital in kapitalska ustreznost definirana kot eden glavnih elementov varnega⁴⁰ in

⁴⁰Poslovanje banke mora biti v skladu z zakonom tako, da je le-ta v vsakem trenutku sposobna pravočasno izpolniti zapadle obveznosti oziroma zagotavljati likvidnost ter da je trajno sposobna izpolniti vse svoje obveznosti, se pravi da je solventna. Solventnostno tveganje je posledica obrestnega, tržnega, kreditnega, zunajbilančnega, operativnega, valutnega, deželnega in likvidnostnega tveganja. Je tveganje, ki nastane zaradi nezmožnosti pokrivanja izgub, ki so posledica navedenih tveganj.

skrbnega poslovanja bank⁴¹. Zban natančno opredeljuje tveganja, ki jim je banka izpostavljena. Banka Slovenije (v nadaljevanju BS) je v Zban določila predpise o obvladovanju tveganj v bankah ter podrobneje predpisala način izračuna kapitala in kapitalske ustreznosti bank oziroma minimalnega potrebnega kapitala za varno poslovanje (Slovenska kapitalska regulativa v luči sprejetja novega baselskega kapitalskega sporazuma, 2001, str. 71).

Na podlagi zakona je BS predpisala podzakonske predpise, ki natančno določajo pogoje in načine obvladovanja bančnih tveganj. Slovenska zakonska regulativa bančnega sistema ima tako na razpolago štiri mehanizme obvladovanja tveganj bank:

1. kapitalska ustreznost bank - *Sklep o kapitalski ustreznosti bank in hranilnic* (v nadaljevanju Skap),
2. razvrstitev aktivnih bilančnih in zunajbilančnih postavk bank - *Sklep o razvrstitvi aktivnih bilančnih in zunajbilančnih postavk bank in hranilnic* (v nadaljevanju Spost),
3. oblikovanje posebnih rezervacij za zavarovanje pred potencialnimi izgubami na podlagi klasifikacije bančne aktive - *Sklep o oblikovanju posebnih rezervacij bank in hranilnic* (v nadaljevanju Srez) in
4. omejitve pri velikih izpostavljenosti do posameznih komitentov - *Sklep o veliki izpostavljenosti bank in hranilnic*.

Zban in na njegovi podlagi sprejet podzakonski akt o kapitalski ustreznosti sta doprinesla k večji uskladitvi z določili evropskih direktiv in baselskega kapitalskega sporazuma iz leta 1988 ter njihovimi kasnejšimi spremembami (Sušnik, 2001b, str. 74).

9.1 Razvrstitev bančne aktive

Zakon o bančništvu v 77. členu določa, da mora banka z vidika ocenjevanja kreditnega in deželnega tveganja⁴² v okviru predpisanih in internih navodil razvrščati aktivne bilančne in zunajbilančne postavke v skupine po tveganosti ter oceniti višino potencialnih izgub. Banka pri razvrščanju uporablja kombinacijo objektivnih in subjektivnih meril s prevladujočim vplivom enih ali drugih. Bilančne in zunajbilančne terjatve banke na podlagi ocene in vrednotenja dolžnikove sposobnosti izpolnjevanja obveznosti do banke ob dospelosti in kakovosti

⁴¹ 62. člen Zakona o bančništvu določa, da morajo banke glede na obseg in vrsto storitev, ki jih opravljajo, ter prevzeta tveganja razpolagati z ustreznim kapitalom. Kapital bank mora biti vedno najmanj enak vsoti kapitalskih zahtev, izračunanih s količnikom minimalne kapitalske ustreznosti in nikoli ne sme biti manjši od minimalnega zneska osnovnega kapitala. Količnik kapitalske ustreznosti pa mora vedno znašati najmanj 8 % (68. in 69. člen Zakona o bančništvu).

⁴² Banka mora v skladu s Sklepom o razvrstitvi aktivnih bilančnih in zunajbilančnih postavk bank in hranilnic spremljati in ocenjevati tako kreditna kot deželna tveganja, ki jim je izpostavljena pri svojem poslovanju. Kreditno tveganje je definirano kot tveganje nastanka izgube zaradi neizpolnitve obveznosti dolžnika do banke. To tveganje izraža nepripravljenost dolžnika ali njegovo nesposobnost, da v dogovorjenem roku izpolni obveznost. Začasna nesposobnost poravnave obveznosti lahko nastopi zaradi nelikvidnosti, trajna nesposobnost pa nastopi zaradi insolventnosti dolžnika. Deželno tveganje pa je opredeljeno kot tveganje nastanka izgube v primeru mednarodnega kreditiranja, ki izvira iz ekonomskega, socialnega in političnega okolja dolžnikove države in je povezano z restriktivnimi državnimi ukrepi, ki se ne odražajo v volji stranke. Obstaja tudi posebna oblika deželnega tveganja, to je transferno tveganje, ki nastopi takrat, ko dolžnikova obveznost ni nominirana v lokalni valuti.

zavarovanja razvrstijo v skupine po tveganosti⁴³. Spost določa, da se dolžnikova sposobnost poravnave obveznosti presoja na podlagi:

- ocene finančnega položaja posameznega dolžnika,
- ocene njegove zmožnosti zagotovitve zadostnega denarnega pritoka za redno izpolnjevanje obveznosti do banke v prihodnosti,
- vrste in obsega zavarovanja terjatev do posameznega dolžnika in
- izpolnjevanja dolžnikovih obveznosti do banke v preteklih obdobjih.

Razmejitev v skladu z objektivnimi merili pa pomeni razdelitev glede na časovna razdobja oziroma zamude, v katerih dolžnik poravnava svoje obveznosti. Zlasti za majhne dolžnike in prebivalstvo se lahko v večji meri uporabi merilo rednosti poravnavanja obveznosti do banke.

9.2 Oblikovanje posebnih rezervacij

Za učinkovito upravljanje s tveganji je treba sprva oceniti komitenta in njegove zmožnosti vračila kredita. Na podlagi izdelane ocene in glede na pretekle izkušnje s podobnimi komitenti, lahko banka pričakuje, da v posamezni skupini komitentov določen del kreditov ne bo poplačan. Za ta del kreditne izpostavljenosti mora banka oblikovati rezervacije, ki morajo pokrivati tisti del portfelja, za katerega banka utemeljeno pričakuje, da bo v prihodnosti izgubljen (Šubelj, 2000, str. 25).

Zakon o bančništvu v 75. členu eksplicitno določa, da:

- a) banka *lahko* oblikuje rezervacije za splošna bančna tveganja, ki so namenjene kritju morebitnih izgub zaradi tveganj, ki izhajajo iz njenega celotnega poslovanja in
- b) banka *mora* oblikovati posebne rezervacije glede na posebna tveganja, ki izhajajo iz posameznih poslov oziroma skupin posameznih poslov.

Na podlagi razvrščenih aktivnih bilančnih in zunajbilančnih postavk so banke dolžne v skladu s Srez oblikovati posebne rezervacije za kreditno in deželno tveganje, ki so namenjene pokrivanju potencialnih izgub. Kreditno tveganje se določi posamezni postavki glede na razvrstitev le-te v skupino po tveganosti od A do E, in sicer glede na dolžnikovo sposobnost poravnave obveznosti in glede na kakovost zavarovanja. Za terjatve, razvrščene v skupino A, z izjemo netveganih bilančnih postavk⁴⁴ in postavk terjatev za obresti in provizije, je banka dolžna oblikovati posebne rezervacije najmanj v višini enega odstotka zneska terjatev⁴⁵. Za terjatve iz skupine B, C, D in E pa se oblikujejo rezervacije v višini ugotovljenih potencialnih izgub⁴⁶.

⁴³ Razvrstitev terjatev po rizičnih razredih je prikazana v Prilogi 7.

⁴⁴ Netvegane bilančne postavke obsegajo denar v blagajni, stanja na računih pri BS, terjatve do BS in RS, terjatve do Evropskih skupnosti, vlad in centralnih bank držav EEA in z njimi primerljivih držav OECD ter opredmetena osnovna sredstva in neopredmetena dolgoročna sredstva.

⁴⁵ Posebne rezervacije, ki jih banka oblikuje za bilančne terjatve, se izkažejo kot odhodek za posebne rezervacije in se knjižijo v aktivni bilanci stanja. Posebne rezervacije za zunajbilančne postavke so odhodek za oblikovanje posebnih rezervacij banke in se knjižijo na posebnem računu rezervacij v pasivi bilance stanja.

⁴⁶ Glej Prilogo 7.

Terjatve, ki so zavarovane s prvovrstnimi zavarovanji, se po Spost razvrstijo v najmanj tvegano skupino, in sicer v skupino A, kar pomeni, da je banka za tovrstne terjatve dolžna oblikovati posebne rezervacije samo v višini enega odstotka zneska terjatve. Ustrezne zavarovalne police, kakor tudi garancije SID, je Banka Slovenije ocenila kot prvovrstna zavarovanja⁴⁷. Nepreklicna jamstva SID, ki se po tem sklepu obravnavajo kot prvovrstna zavarovanja, so:

1. zavarovanja pred nekomercialnimi in srednjeročnimi komercialnimi tveganji pod pogojem, da zavarovanje krije tveganje dolžnikovega neplačila,
2. zavarovanja pred kratkoročnimi komercialnimi tveganji pod pogojem, da zavarovanje krije tveganje dolžnikovega neplačila in
3. nepreklicne garancije na prvi poziv.

Instrumentom SID je BS priznala prvovrstnost, ker za izplačilo zavarovalne vsote oziroma odškodnine jamči RS. Za zavarovanja, ki so priznana kot prvovrstna in ki jih SID izvaja za račun države, država jamči neposredno, saj se v primeru, da nastalih škod ni mogoče povrniti iz varnostnih rezerv, za izplačilo odškodnin takoj aktivirajo sredstva iz proračuna.

V primeru, ko poslovna banka kreditira izvozni posel⁴⁸, mora biti za priznavanje nepreklicnih jamstev SID kot prvovrstnih, poleg jamstva RS, izpolnjen dodatno še en pogoj. Posojilo je zavarovano s prvovrstnim zavarovanjem takrat, ko lahko banka v primeru neplačila uveljavlja ustrezno preneseno zavarovalno pogodbo, izdano s strani SID. Drugi pogoj je torej prenos pravic iz zavarovalne pogodbe, sklenjene s kreditojemalcem, na poslovno banko ob soglasju SID (Pecher, 1998, str. 3).

Status prvovrstnosti je zlasti pomemben za tiste banke, ki odobravajo posojila slovenskim izvoznikom. Pri kreditiranju izvoznih poslov bankam tako ni treba oblikovati posebnih rezervacij, kar jim omogoča, da lažje in ceneje odobravajo posojila izvoznikom. Pri kreditiranju je v primeru neplačila dolžnika zavarovanje oziroma jamstvo posojila še posebej pomembno. Zavarovanje zmanjšujejo izpostavljenost kreditnemu tveganju in zato so banke ob zavarovanju kredita pripravljene obrestne mere tudi znižati.

Na enak način kot za kreditno tveganje mora banka na podlagi presoje deželnega tveganja ugotoviti potencialne izgube za bilančne in zunajbilančne postavke do vseh tujih oseb iz tveganih držav in oblikovati rezervacije za deželno tveganje v višini ugotovljenih potencialnih izgub. Banka mora za zavarovanje pred tem tveganjem oblikovati rezervacije najmanj v višini, ki jo določi BS na podlagi ocen tveganosti posameznih držav. Pri domačih dolžnikih se upošteva samo kreditno tveganje, pri tujih pa se najprej pogleda deželno tveganje in šele potem kreditno tveganje podjetja. Po Spost banka ni dolžna oblikovati rezervacij za potencialne izgube iz

⁴⁷ Poleg nepreklicnih jamstev SID se med prvovrstna zavarovanja terjatev uvrščajo tudi: 1. bančna vloga, za katero obstaja s pogodbo določena obveznost, da se uporabi za poplačilo terjatve, 2. vrednostni papirji RS, BS ter vlad in centralnih bank držav EEA in nekaterih z njimi primerljivih držav OECD, 3. nepreklicne garancije na prvi poziv bank, ki so pridobile dovoljenje BS za opravljanje bančnih storitev, prvovrstnih bank držav članic in prvovrstnih tujih bank, 4. prvovrstni dolžniški vrednostni papirji bank, s katerimi se trguje na finančnih trgih in 5. jamstva RS.

⁴⁸ Prenos pravic iz zavarovalne pogodbe v korist banke (asignacija) je potrebna pri zavarovanju po shemi kredita dobavitelja. Oblike transakcij, ki jih je mogoče zavarovati pri SID so prikazane v Prilogi 8.

deželnega tveganja za terjatve, ki so zavarovane s prvovrstnimi zavarovanji, med katere sodijo tudi nepreklicna jamstva SID.

Glede na to, da posebne rezervacije predstavljajo odhodek v bilanci stanja bank, sem mnenja, da zavarovalna polica SID kot prvovrstno zavarovanje predstavlja enega izmed pomembnih instrumentov za zniževanje oportunitetnih stroškov poslovanja banke. Hkrati, pa kot najpomembnejše, zmanjšuje kreditno tveganje oziroma izpostavljenost banke neplačilu ter posledično zmanjšujejo potencialne izgube banke iz naslova kreditnega tveganja.

9.3 Kapitalska ustreznost

Banka lahko utрпи pričakovano, nepričakovano in izjemno izgubo. Pričakovana izguba je tista, ki izvira iz statističnega povprečja velikega števila kreditov. Po zakonu velikih števil bodo izgube enkrat visoke in enkrat nizke, v povprečju pa bodo enake pričakovani izgubi. Le-ta naj bi bila pokrita s posebnimi rezervacijami. Pričakovane izgube so tako že odštete od prihodkov. Za razliko od rezervacij je kapital v bankah namenjen pokrivanju odklonov od povprečja in tako naj bi predstavljal zaščito pred nepričakovano izgubo, ki je razlika med celotno potencialno in pričakovano izgubo (Šubelj, 2000, str. 10).

Po Zban je predpisani količnik kapitalske ustreznosti, ki mora vedno znašati najmanj 8 %, definiran kot razmerje med kapitalom banke, ki ne sme biti nikoli manjši od minimalnega zneska osnovnega kapitala, in tveganju prilagojeno aktivo, povečano za tržnim in valutnim tveganjem prilagojene postavke. V Sklepu o kapitalski ustreznosti, ki je eden izmed ključnih predpisov na področju obvladovanja tveganj, je za izračun koeficienta kapitalske ustreznosti natančno opredeljena struktura in način izračuna kapitala⁴⁹ ter način izračuna celotne tveganju prilagojene aktive, ki sestoji iz aktivnih bilančnih in zunajbilančnih postavk zmanjšanih za oblikovane posebne rezervacije, razporejenih in tehtanih s stopnjami tveganja⁵⁰. Enako se ovrednotijo tudi zunajbilančne postavke, le s to razliko, da se pri teh uporabljajo konverzijski faktorji. Tržnim tveganjem prilagojene postavke se ravno tako pomnožijo z ustreznimi utežmi za tehtanje. Valutnim tveganjem prilagojene postavke se ugotovijo tako, da se primerjajo vrednosti bilančnih in zunajbilančnih postavk v tujem denarju. Kapitalska ustreznost je tako odvisna od obsega kapitala, višine posebnih rezervacij, strukture tvegane aktive ter stopenj kreditnega tveganja.

Po sklepu BS o kapitalski ustreznosti bank so instrumenti zavarovanja, ki so izdani s strani SID, uvrščeni v kategorijo instrumentov izdanih s strani prvorazrednih slovenskih bank. To pomeni, da banka pri določitvi kreditnega tveganja izvozne kredite, ki so zavarovani z zavarovalno polico SID, tehta s ponderjem 20 %. Pred spremembo, ki je nastopila 12. 10. 2002, so se pri izračunu tveganju prilagojene aktive terjatve, zavarovane z zavarovanji SID, tehtale z 0 % utežjo, po spremembi pa z 20 % stopnjo kreditnega tveganja. Takšna obravnava izhaja prvenstveno iz dejstva, da SID ne sodi med neposredne uporabnike državnega proračuna. Na tako dodelitev uteži tehtanja je SID podala mnenje, da bi bilo potrebno glede na kvaliteto zavarovanja ločiti

⁴⁹ Struktura kapitala z vsemi odbitnimi postavkami je prikazana v Prilogi 3.

⁵⁰ Izračun koeficienta kapitalske ustreznosti je po Skap prikazan v Prilogi 9.

med instrumenti zavarovanja, ki jih SID izdaja za lastni račun in tistimi, za katere jamči RS. Za slednje je zaradi prisotnosti državne garancije popolnoma upravičeno, da se jim dodeli 0 % utež tehtanja. BS se strinja, da bi morale banke pri izračunu kapitalske ustreznosti razlikovati med instrumenti SID in se obvezala, da bo pri prvih naslednjih spremembah določil o kapitalski ustreznosti bank za zavarovanja, za katere jamči država, predpisala 0 % ponder. S to spremembo se bo Slovenija pridružila večini IKA Bernske unije, ki so jim nacionalni regulatorji priznali status prvovrstnosti in s tem upravičili primerljivost zavarovalnih polic, kot instrumenta zavarovanja, z državno garancijo.

Banke načelomaodobrijo izvozne kredite le v primeru, ko je posel ustrezno zavarovan. Zavarovanje izvozno-kreditne agencije je tako marsikdaj nujen pogoj za financiranje poslov s strani bank, kakor na marsikaterem trgu tudi temeljni pogoj za pridobivanje in sklepanje poslov s tujimi partnerji. Instrumenti kreditnega zavarovanja SID so namenjeni tako izvoznikom kot tudi zunanjim financerjem izvoznih poslov. S prenosom tveganja poslovnih transakcij na specializirano kreditno zavarovalnico banke lažje in ceneje ponudijo financiranje izvoznih transakcij. Glede na to, da bankam zavarovanje pri odobravanju izvoznih kreditov odigra pomembno vlogo, lahko rečem, da je uporaba 0 % uteži tudi s tega vidika upravičena. Instrumenti kreditnega zavarovanja zagotavljajo tako izvoznikom pri udeležbi na tujih trgih kot poslovnim banka pri upravljanju s kreditnim tveganjem določeno varnost poslovanja, ki je ne more zagotoviti nobena druga finančna institucija.

Poslovne banke bodo do sprememb, ki bodo posledica uveljavitve novega kapitalskega sporazuma, upoštevale pravila izračunavanja kapitalske ustreznosti, ki jih s sklepom o kapitalski ustreznosti določa BS. Po vstopu v EU pa bo BS morala pri predpisovanju ponderjev in izračuna koeficienta kapitalske ustreznosti upoštevati tudi ustrezne direktive s tega področja.

9.4 Velika izpostavljenost bank

Namen določanja omejitev pri velikih izpostavljenostih banke je zavarovanje banke pred tveganjem zaradi prevelike koncentracije izpostavljenosti do posameznih oseb. Izpostavljenost banke do posamezne osebe je enaka največji možni izgubi banke, ki lahko nastopi v primeru, ko oseba ne more poravnati vseh svojih obveznosti do banke. Obseg tveganja predstavlja izpostavljenost kreditnemu tveganju, ki je enaka vsoti vseh terjatev oziroma celotni kreditni izpostavljenosti banke do posamezne osebe.

Največja dopustna izpostavljenost do posamezne osebe ne sme presegati 25 odstotkov⁵¹ kapitala banke. Vsota vseh velikih izpostavljenosti pa ne sme presegati 800 odstotkov kapitala. Navedene omejitve ne veljajo za terjatve do RS, BS, EU, vlad in centralnih bank držav EEA in nekaterih primerljivih držav OECD ter za terjatve, za katere izrecno in brezpogojno jamčijo navedene institucije. Za izjeme se enako kot RS upošteva tudi SID.

⁵¹ Velika izpostavljenost do posamezne osebe ob upoštevanju izjem, tehtanj in možnih zmanjšanj oziroma povečanj je že pri 10 odstotkih.

SKLEP

Predlagani baselski kapitalni sporazum Basel II, ki naj bi bil sprejet v začetku leta 2007, bo v primerjavi s predhodnim sporazumom Baslom I za banke na področju zagotavljanja kapitalne ustreznosti velika novost. Poleg popolnoma nove strukture sporazuma se obeta veliko vsebinskih sprememb in dopolnitev. Prenovljeni kapitalni standardi prinašajo med drugim tudi veliko sprememb pri obravnavi primernih tehnik za zmanjševanje oziroma upravljanje s kreditnim tveganjem bank. Po novem bo nabor ustreznih instrumentov zavarovanja veliko večji kot je v trenutno še veljavnem sporazumu iz leta 1988. Kljub veliko večji izbiri primernih zavarovanj pa se Baselski odbor za nadzor bank, kot snovalec predlaganega sporazuma, do instrumentov kreditnega zavarovanja izvozno-kreditnih agencij ni natančno opredelil.

Stari kapitalni okvir pri izračunu regulatornih kapitalnih zahtev terjatvam, ki so zavarovane z zavarovalno polico izvozno-kreditne agencije, ki jo le-ta izdaja za račun države, priznava prvovrstnost, kar pomeni, da pri izračunu tehtane tvegane aktivne zavarovanim terjatvam pripisuje 0 % ponder. Po razlagi Odbora novi kapitalni sporazum kreditnega zavarovanja IKA sicer nima namena izključiti iz palete možnih CRM tehnik, vendar je končna odločitev glede upoštevanja instrumentov IKA pri kapitalni olajšavi prepuščena izključno odločitvi nacionalnim bančnim regulatorjem. To pomeni, da se prvovrstnost zavarovalnih polic IKA ne bo določala v okviru sporazuma temveč izključno na nacionalni ravni.

Kljub temu, da je Odbor določil, da je odločitev glede kakovosti zavarovalnih instrumentov izvozno-kreditnih agencij v okviru Basla II v domeni nacionalnih regulatorjev, ostaja na tem področju še veliko nerešenih vprašanj. Pri tem se postavlja ključno vprašanje, zakaj je bilo pri snovanju novega kapitalnega sporazuma že v osnovi popolnoma pozabljeno na kreditna zavarovanja izvozno-kreditnih agencij, ki imajo pri zavarovanju izvoznih kreditov in zmanjševanju kreditnega tveganja bank pomembno vlogo. Basel II tovrstnim instrumentom zavarovanja pred kreditnim tveganjem ni posvetil veliko pozornosti, saj se med obravnavanimi CRM tehnikami zavarovanja IKA ne navajajo kot primerni načini za zmanjševanje kreditnega tveganja. Novi kapitalni sporazum tako zavrača spoznanje, da je kreditno zavarovanje IKA široko uporabljeno in učinkovito orodje, s katerim banke upravljajo kreditno tveganje.

Čas za oblikovanje vsebine Basla II in vključevanje zahtev posameznih interesnih skupin se počasi izteka. Ne glede na to se članice Bernske unije še vedno poskušajo vključiti v proceduro kreiranja Basla II. Sekretariat BU želi v sodelovanju z Banko za mednarodne poravnave pravilno opredeliti kreditno zavarovanje in s tem kakovost zavarovalnega instrumenta izvozno-kreditnih agencij. Pri opredelitvi kreditnega zavarovanja želi BU z utemeljenimi razlogi doseči, da se status zavarovalnih polic, ki jih IKA ponujajo za račun države, izenači s statusom državne garancije, za kar je predhodno potrebno priznanje izpolnjevanja točno določenih pogojev. Po mnenju nekaterih strokovnjakov je zahteva o brezpogojnosti za priznavanje določenega zavarovalnega instrumenta kot tehniko za zmanjševanje kreditnega tveganja tista, ki ga polica izvozno-kreditnih agencij ne izpolnjuje in zaradi česar, pri izračunu kapitalne ustreznosti posamezne banke, izvozna posojila zavarovana s temi policami ne morejo nositi 0 % stopnje

kreditnega tveganj. Vendar je potrebno pri izvoznih kreditih, zavarovanimi s tovrstnimi policami, upoštevati tudi nacionalni pomen izvoznih poslov, široko uporabo le-teh v bankah pri upravljanju s kreditnim tveganjem, kritje tistih tveganj, ki jih ne more nositi zasebni zavarovalni trg, in nenazadnje tudi jamstvo države za poravnavo škod v primeru neplačila posojila.

Osnovni cilj SID, tako kot vseh nacionalnih izvožno-kreditnih agencij, je zagotavljanje konkurenčnih pogojev izvoznikom za nastopanje na tujih trgih ter posledično rast izvoza. Za slovenske izvoznike so zavarovalni instrumenti SID, ki jih le-ta izvaja za račun države, še posebej pomembni takrat, ko nastopajo na tržiščih, kjer so prisotne višje stopnje tveganja, saj se brez tovrstnih zavarovalnih storitev izvozni posli ne bi mogli realizirati. Državna garancija izvožno-kreditni agenciji tako zagotavlja primerne kapacitete za uspešno izvajanje storitev zavarovanja in financiranja izvoza, pri čemer lahko le skupen nastop gospodarstva in države prinese želene rezultate in izboljša varnost slovenskih podjetij v mednarodnih odnosih. S korekcijo pravnega predpisa o kapitalski ustreznosti, se bo SID pridružila izvožno-kreditnim agencijam, ki so jim nacionalni regulatorji njihove zavarovalne instrumente z vidika zmanjševanja kreditnega tveganja bank, priznali kot prvovrstne in jim tako pri izračunu kapitalske ustreznosti dodelile 0 % utež kreditnega tveganja.

LITERATURA

1. Barle Janez, Žunič Anton: Prehodne matrice in vrednotenje internega bonitetnega sistema v banki. Zbornik 6. strokovnega posvetovanja o bančništvu, Analiza bančnih tveganj. Ljubljana: Zveza ekonomistov Slovenije, 2000, str. 97-111.
2. Borak Neven: Bazelski kapitalski standardi. Ljubljana: Zveza ekonomistov Slovenije, 1997. 80 str.
3. Bučak Gasser Aljoša: Uporaba internega modela: primer Hypo Alpe-Adria Bank. Zbornik 9. strokovnega posvetovanja o bančništvu, Priprave slovenskih bank na Basel II. Ljubljana: Zveza ekonomistov Slovenije, 2003, str. 63-73.
4. Čas Markovič Alja: Prenašanje pravic in obveznosti v zvezi z bančno garancijo. Bančni vestnik, Ljubljana, 2002, oktober, str. 46-50.
5. Falatov Peter: Plačila v mednarodnem poslovanju: plačilna tveganja, inkaso posel, menica, ček. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1999. 204 str.
6. Falatov Peter: Bančne garancije v mednarodnem poslovanju. Ljubljana: CISEF, 1996. 177 str.
7. Gale Robežnik Suzana: Izvoz in pomen institucij za financiranje in zavarovanje izvoznih poslov. Magistrsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1999. 144 str.
8. International convergence of capital measurement and capital standards. Basel Committee on Banking Supervision. Basel, 1988, July. 30 str.
9. Janevska Lidija: Tehnike zmanjševanja kreditnega tveganja v Baslu II. Bančni vestnik, Ljubljana, 2003, maj, str. 35-40.
10. Jus Miran: Sistem zavarovanja in financiranja izvoza v Sloveniji de lege ferenda. Ljubljana: Pravniki, 2001, str. 442-461.
11. Jus Miran: Zavarovanje izvoznih kreditov in koncentracija izpostavljenosti. IB revija za strokovna in metodološka vprašanja gospodarskega in socialnega razvoja Slovenije, Ljubljana, 33 (1999), str. 23-34.
12. Jus Miran: Zavarovanje in financiranje izvoza v svetu. IB revija za strokovna in metodološka vprašanja gospodarskega in socialnega razvoja Slovenije, Ljubljana, 31 (1997), str. 3-8.
13. Karn Nick, Marks John: Beyond Basel. International union of credit & investment insurers; Berne union yearbook. London, 2003, str. 67-68.
14. Mackie Alan: Basel II redefines credit risk. International union of credit & investment insurers; Berne union yearbook. London, 2003, str. 50-52.
15. Madič Sonja, Muršec Zlatko: Izvozno tveganje pod nadzorom: Vloga Slovenske izvozne družbe pri pospeševanju slovenskega izvoza na podlagi zavarovalnih poslov in financiranja. Ljubljana: Gospodarski vestnik, 1997. 231 str.
16. Mrak Mojmir: Mednarodne finance. Ljubljana: GV Založba, 2002. 682 str.
17. Overview of The New Basel Capital Accord, Consultative document. Basel Committee on Banking Supervision. Basel, 2003, April. 18 str.
18. Pillar 2 (Supervisory Review Process): Consultative document. Basel Committee on Banking Supervision. Basel, 2001, May. 16 str.
19. Pillar 3 (Market discipline): Consultative document. Basel Committee on Banking Supervision. Basel, 2001, May. 63 str.
20. Pivka Hilda Marija, Puharič Krešo: Pravo mednarodne trgovine. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije, 1999. 359 str.
21. Rojc Roman: Pogoji zavarovanja izvoznih kreditov; Primerjava med "Knaepen paketom" in pogoji SID. Ljubljana: SID, 1998. 24 str.
22. Rotovnik Tomaž: Javna razkritja tretjega stebra novega kapitalskega sporazuma in moralni hazard. Bančni vestnik, Ljubljana, 2003, junij, str. 38-44.

23. Rubin Saša: Standardiziran pristop k merjenju kreditnega tveganja. Zbornik 8. strokovnega posvetovanja o bančništvu, Basel 2. Ljubljana: Zveza ekonomistov Slovenije, 2002, str. 31-46.
24. Saunders Anthony: Financial Institutions Management, A modern perspective, third edition. B.k.: Irwin McGraw-Hill, 2000. 742 str.
25. Slimšek Darja: Problematika uvajanja novih storitev v slovenski izvozni družbi. Magistrsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2001. 149 str.
26. Sušnik Saša: Predlagane spremembe mednarodnih standardov kapitala in kapitalske ustreznosti bank. Zbornik 6. strokovnega posvetovanja o bančništvu, Analiza bančnih tveganj. Ljubljana: Zveza ekonomistov Slovenije, 2000, str. 21-32.
27. Sušnik Saša: Posledice uveljavitve novega baselskega sporazuma za slovenske banke. Zbornik 7. strokovnega posvetovanja o bančništvu, Banke in denarna politika. Ljubljana: Zveza ekonomistov Slovenije, 2001a, str. 25-39.
28. Sušnik Saša: Prihodnost mednarodne regulative kapitalske ustreznosti bank. Magistrsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2001b. 92 str.
29. Šubelj Tina: Vrste zavarovanj in njihova vloga pri obvladovanju kreditnih tveganj bank. Magistrsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2000. 110 str.
30. The New Basel Capital Accord: an explanatory note. Basel Committee on Banking Supervision. Basel, 2001, January. 14 str.
31. The New Basle Capital Accord, Consultative document. Basel Committee on Banking Supervision. Basel, 2003, April. 226 str.
32. The Standardised Approach to Credit Risk, Consultative Document. Basel Committee on Banking Supervision. Basel, 2001, January. 52 str.

VIRI

1. Analiza pokritosti izvoza z zavarovanjem SID v obdobju od 01.01. do 31.12.2003. Ljubljana: Slovenska izvozna družba, 2003. 11 str.
2. Berne Union, Basel II: Updates from Members on Recent Developments, 2003. 4 str. [URL: <http://bunet.oecd.org>], 27.11.2003.
3. Berne Union & ICIA Response to the Basel Committee: Basel II Executive Seminar. Berne Union, Basel, 2002, september. 3 str.
4. Določanje bonitetnih razredov za potrebe standardiziranega pristopa bank do Basel II; Pogled banke Slovenije na standardiziran pristop za Basel II, Saša Rubin. Seminar-gradivo za udeležence. Ljubljana: Združenje bank Slovenije, Ljubljana, 2003, junij. 14 str.
5. Gallo Valentino: Basel II Capital Accord and Project Finance. Berne Union, Project Finance Seminar, London, 2002, October. 12. str.
6. International Union of Credit and Investment Insurers: List of Members, 2003, str. 1-9. [URL: <http://bunet.oecd.org>], 23.10.2003.
7. Interno gradivo Slovenske izvozne družbe
8. Novice: Državni zbor sprejel novi zakon. [URL: <http://www.sid.si>], 22.12.2003.
9. Pecher Bojan: Nепreklicna zavarovanja slovenske izvozne družbe. Slovenska izvozna družba, Ljubljana, 1998. 7 str.
10. Pogodba o ustanovitvi Slovenske izvozne družbe, družbe za zavarovanje in financiranje izvoza Slovenije, d.d., Ljubljana: Slovenska izvozna družba, 1992. 36 str.
11. Poslovanje SID v letu 2002. Ljubljana: Slovenska izvozna družba, 2003. 88 str.
12. Poslovnik o delu Komisije za pospeševanje izvoza. Ljubljana: Slovenska izvozna družba, 2002. 7 str.
13. Short Term, Medium/Long Term & Investment Committees: Annual General Meeting, Basel II. Berne Union, Praga, 2002, October. 4 str.

14. Sklep o kapitalski ustreznosti bank in hranilnic (Uradni list RS, št. 24/02, 85/02).
15. Sklep o oblikovanju posebnih rezervacij bank in hranilnic (Uradni list RS, št. 24/02).
16. Sklep o razvrstitvi aktivnih bilančnih in zunajbilančnih postavk bank in hranilnic (Uradni list RS, št. 24/02, 85/02).
17. Slovenska kapitalska regulativa v luči sprejetja novega baselskega kapitalskega sporazuma; Poročilo o nadzoru bančnega poslovanja v letu 2000 in prvi polovici leta 2001. Poročevalec državnega zbora Republike Slovenije, 2001. 118 str.
18. Smeri razvoja sistema zavarovanja in financiranja izvoza v Republiki Sloveniji, Ljubljana: Slovenska izvozna družba. 1997. 81 str.
19. Splošni pogoji zavarovanja pred nekomercialnimi riziki (Zp-1/97), Ljubljana: Slovenska izvozna družba, 1997. 12 str.
20. Statutes of the International Union of Credit and Investment Insurers (The Berne Union), 2002, 20 str. [URL: <http://bunet.oecd.org>], 10.12.2003.
21. Storitve in produkti. Ljubljana: Slovenska izvozna družba, 2003. 28 str.
22. Timetable: Basel II timeline. [URL: <http://www.baselalert.com>], 30.01.2004.
23. Upravljanje s tveganji. Seminar ITEO. Ljubljana, 2003, november. 8 str.
24. Usenik Boštjan: Ameriške banke so se uprle Baslu II. Ljubljana, Finance, 16.09.2003, str. 4.
25. Usenik Boštjan: Basel II bo obremenil slabša podjetja. Ljubljana, Finance, 10.10.2003a, str.10.
26. Using Credit Risk Models for Regulatory Capital. Seminar v okviru Finančnih dni. Ljubljana, 2003, april. 8.str.
27. Zakon o bančništvu (Uradni list RS, št. 7/99, 55/03).
28. Zakon o družbi za zavarovanje in financiranje izvoza Slovenije (Uradni list RS, št. 32/92, 37/95, 34/96, 31/97 in 99/99).
29. Zakon o izvrševanju proračuna Republike Slovenije za leto 2003 in 2004 (Uradni list RS, št. 110/03).
30. Zakon o zavarovanju in financiranju mednarodnih gospodarskih poslov (Uradni list RS, št. 2/04).

PRILOGE

PRILOGA 1: Časovni okvir sprejetja določil novega kapitalskega sporazuma in vpliv le-tega na delo Evropske komisije.....	1
PRILOGA 2: Razvrstitev bilančnih postavk ter pripadajoči uteži tveganja po Baslu I.....	3
PRILOGA 3: Opredelitev kapitala v skladu z Baselskimi standardi in slovensko bančno regulativo	4
PRILOGA 4: Tristebni sistem za določanje kapitalskih zahtev	6
PRILOGA 5: Članice Bernske unije.....	7
PRILOGA 6: Odziv članic Bernske unije na spremembe pri obravnavi kreditnih zavarovanj izvozno-kreditnih agencij.....	9
PRILOGA 7: Razvrstitev aktivnih bilančnih postavk po razredih tveganja in ocenjevanje potencialnih izgub iz naslova kreditnega in deželnega tveganja	10
PRILOGA 8: Transakcije, ki jih je mogoče zavarovati pri SID	12
PRILOGA 9: Izračun kapitalskih zahtev in količnika kapitalske ustreznosti banke	14

PRILOGA 1: Časovni okvir sprejetja določil novega kapitalskega sporazuma in vpliv le-tega na delo Evropske komisije

julij 1998	Odbor sprejme odločitev o spremembi kapitalskega sporazuma iz leta 1988.
september 1998	Predsednik odbora za bančni nadzor objavi, da so začeli s pripravo novega dokumenta, katerega osnutek naj bi bil narejen v roku enega leta.
junij 1999	Baselski odbor izda prvi dokument za razpravo, v katerem je predstavljena tristrana struktura novega sporazuma.
november 1999	Evropska komisija izda prvi posvetovalni dokument in objavi namero o spremembi evropske Direktive o kapitalski ustreznosti ter pripravo nove (CAD3) v skladu z Baslom II.
januar 2001	Baselski komite objavi drugi posvetovalni dokument o Baslu II. Evropska Komisija ravno tako izda drugi, po Baslu II prilagojeni dokument, za razpravo o CAD3, ki bo veljala za vse kreditne institucije in investicijska podjetja znotraj EU. Odbor in Komisija pričakujeta uveljavitev novih pravil v letu 2004.
april 2001	Izvede se prvi krog kvantitativne študije učinkov (Quantitative Impact Study - QIS).
maj 2001	Opravi se drugi krog kvantitativne študije učinkov, ki se osredotoči predvsem na operativno tveganje (QIS2).
junij 2001	Zaradi kompleksne vsebine se javno objavi zamuda pri izdaji končnega dokumenta. Uveljavitev novih pravil je iz leta 2004 preložena na leto 2005. Tretji dokument za razpravo je napovedan za začetek leta 2002, končno besedilo pa za konec leta 2002.
november 2001	Z novo študijo (QIS 2,5) so testirajo nova pravila za izračun kapitalskih zahtev za kreditno tveganje.
marec 2002	Ponovno se objavi zamik za implementacijo novih pravil, in sicer na konec leta 2006.
oktober 2002	Začetek tretjega kroga študije učinkov (QIS3).
februar 2003	Razprava evropskega parlamenta o vplivu Basla II na spremembe evropske regulative na tem področju.
april 2003	Baselski odbor izda tretji in zadnji posvetovalni dokument.
julij 2003	Evropska komisija objavi rezultate QIS3 in tretji dokument za razpravo o spremembi direktive CAD.
prvo četrtletje 2004	Komisija mora Svetu predstaviti posledice uveljavitev Basla II v evropski pravni red.
junij 2004	Baselski komite izda končno verzijo novega kapitalskega sporazuma.
junij 2004	Evropska komisija objavi osnutek CAD3.
tekom leta 2005	Banke, ki bodo za izračun kapitalske ustreznosti uporabljale napredni pristop, bodo morale do leta 2006 vzporedno uporabljati tudi pristop za merjenje tveganj, ki ga predpisuje stari kapitalski sporazum.

december 2005	Načrtuje se, da bo izdana končna verzija CAD3, za katero bodo imele države članice EU eno leto časa za prenos direktive v nacionalno zakonodajo.
konec 2006 oz. začetek 2007	Uveljavitev tako novega kapitalskega sporazuma oz. Basla II kot uveljavitev CAD 3 v vseh državah EU.

Vir: Timetable: Basel II timeline, 2004.

PRILOGA 2: Razvrstitev bilančnih postavk ter pripadajoči uteži tveganja po Baslu I

0 %:

- denar⁵²,
- terjatve do vlad in centralnih bank, izražene in vračljive v domači valuti,
- druge terjatve do vlad⁵³ in centralnih bank držav OECD⁵⁴,
- terjatev zavarovane z vrednostnimi papirji ali jamstvi⁵⁵ vlad držav OECD.

0, 10, 20 ali 50 % (diskrecijska pravica):

- terjatve do domačih oseb iz javnega sektorja, z izjemo vlade ter posojil, ki so zavarovana z vladnimi jamstvi ali vrednostnimi papirji.

20 %:

- terjatve do multilateralnih razvojnih bank (IBRD, IADB, AsDB, AfDB, EIB)⁵⁶ in terjatve zavarovane z garancijami ali vrednostnimi papirji teh bank,
- terjatve do bank iz držav OECD ter posojila, zavarovana z garancijami teh bank,
- terjatve (z dospelostjo do enega leta) do bank s sedežem izven OECD ter terjatve (z dospelostjo do enega leta), ki so zavarovane z garancijo bank iz držav izven OECD,
- terjatve do tujih oseb javnega sektorja iz držav OECD,
- denarna sredstva v procesu zbiranja.

50 %:

- terjatve, ki so popolnoma zavarovane s hipoteko na stanovanjsko nepremičnino, v kateri posojilojemalec stanuje ali bo stanoval oziroma je oddano v najem.

100 %:

- terjatve do zasebnega sektorja,
- terjatve (z dospelostjo nad enim letom) do bank iz držav izven OECD,
- terjatve do vlad iz držav, ki niso članice OECD, razen če niso izražene in vračljive v domači valuti, terjatve do gospodarskih družb javnega sektorja,
- nepremičnine, kapitalski instrumenti drugih bank in druga sredstva.

Vir: International convergence of capital measurement and capital standards, 1988, str. 21-22.

⁵² Tu je priznana nacionalna diskrecija, ali bo država imela zlate palice v lastnem trezorju ali pravice, ki so krite z zlatimi palicami.

⁵³ Nekatero državo članico za investicijsko tveganje državnih vrednostnih papirjev, ki jih izdajajo vlade držav OECD, uporabljajo uteži. Na primer 10 % utež za vse državne vrednostne papirje ali pa 10 % utež za vrednostne papirje z enoletno ali krajšo dospelostjo in 20 % utež za vrednostne papirje z več kot enoletno dospelostjo.

⁵⁴ Skupino OECD sestavljajo države, ki so njene polnopravne članice in države, ki so z IMF sklenile posebne posojilne sporazume, ki so povezani s Splošnim sporazumom o posojanju. Države, ki so zunanji dolg reprogramirale v zadnjih petih letih, so izločene iz skupine.

⁵⁵ Za posojila, ki so zavarovana z delnim jamstvom velja, da se z manjšim ponderjem tehta tisti del posojila, ki ima polno jamstvo. Enako velja tudi za posojila, ki so delno zavarovana z denarjem ali vrednostnimi papirji, ki so jih izdale vlade držav OECD in multilateralne razvojne banke.

⁵⁶ Za države članice Odbora velja diskrecijska pravica, da lahko le-te same predpišejo 20 % utež tudi za terjatve do drugih multilateralnih razvojnih bank, ob pogoju da imajo v teh bankah lastniške deleže.

PRILOGA 3: Opredelitev kapitala v skladu z Baselskimi standardi in slovensko bančno regulativo

Kapital banke je redka dobrina, kar se odraža v najvišji ceni glede na preostale vire financiranja. Kapital opravlja mnogo funkcij, zaradi česar se mu namenja tudi veliko pozornosti. Osnovne funkcije bančnega kapitala so naslednje (Saunders, 2000, str. 442):

- absorbiranje nepričakovanih izgub in zagotavljanje zaupanja v banke,
- varovanje nezaščitenih imetnikov bančnih depozitov v primeru nesolventnosti oziroma nelikvidnosti banke,
- dani obseg kapitala predstavlja zaradi zakonskih zahtev omejitev pri obsegu poslovanja in
- kapital tvori osnovo za poslovanje banke oziroma vire sredstev.

Za določitev kapitalne ustreznosti je potrebno pri opredelitvi kapitala ločiti med *ekonomskim* in *regulatornim* kapitalom. Ekonomski kapital je tista količina kapitala, ki je po mnenju banke želen, dosegljiva in zadostna oziroma kapital, ki ga banke potrebujejo glede na obseg in tveganost svojih poslov, ne glede na regulatorne kapitalne zahteve. *Regulatorni* kapital pa je izračunan v skladu z regulatornimi pravili in omejitvami, ki poleg ekonomskega kapitala zajema tudi sistemski vidik morebitnega propada banke. To pomeni, da regulatorni kapital upošteva tudi stroške, ki jih zaradi propada banke utrpijo tudi drugi deli finančnega sektorja in realne ekonomije (Gasser, 2003, str. 64).

Osnovni namen baselskih standardov je preprečiti propadanje bank zaradi prenizke vrednosti tveganega oziroma ekonomskega kapitala. Cilj novega kapitalnega sporazuma je približati obseg potrebnega regulatornega kapitala dejanskim tveganjem, ki jim je banka izpostavljena pri svojem poslovanju. Z reguliranjem kapitalne ustreznosti naj bi se ekonomski kapital bank oziroma dejanska tveganja, ki so jim banke izpostavljene, izenačil z zakonsko določenim tveganim kapitalom. Nova pravila za ugotavljanje kapitalne ustreznosti bank naj bi boljše povezala regulativne kapitalne zahteve z dejanskim ekonomskim kapitalom (Janevska, 2003, str. 35).

V baselskem predlogu nove kapitalne sheme ostaja definicija kapitala glede na sporazum iz leta 1988 in njegove dopolnitve v letu 1998 nespremenjena⁵⁷. Kapital je tako sestavljen iz temeljnega in dodatnega kapitala, katerih vsoto zmanjšujejo odbitne postavke (The New Basel Capital Accord: an explanatory note, 2001, str. 3).

Opredelitev kapitala, ki se šteje v kapitalno osnovo za izračun koeficienta kapitalne ustreznosti (Borak, 1997, str. 20 in Sklep o kapitalni ustreznosti bank in hranilnic, 2002):

1. Kapital 1. reda:

- po Baslu I: vplačani osnovni delniški kapital (navadne delnice), razkrite rezerve,
- po Skap: osnovni kapital, kapitalne rezerve, rezerve iz dobička, preneseni čisti dobiček iz prejšnjih let, dobiček tekočega poslovnega leta ter rezervacije za splošna bančna tveganja.

2. Kapital 2. reda:

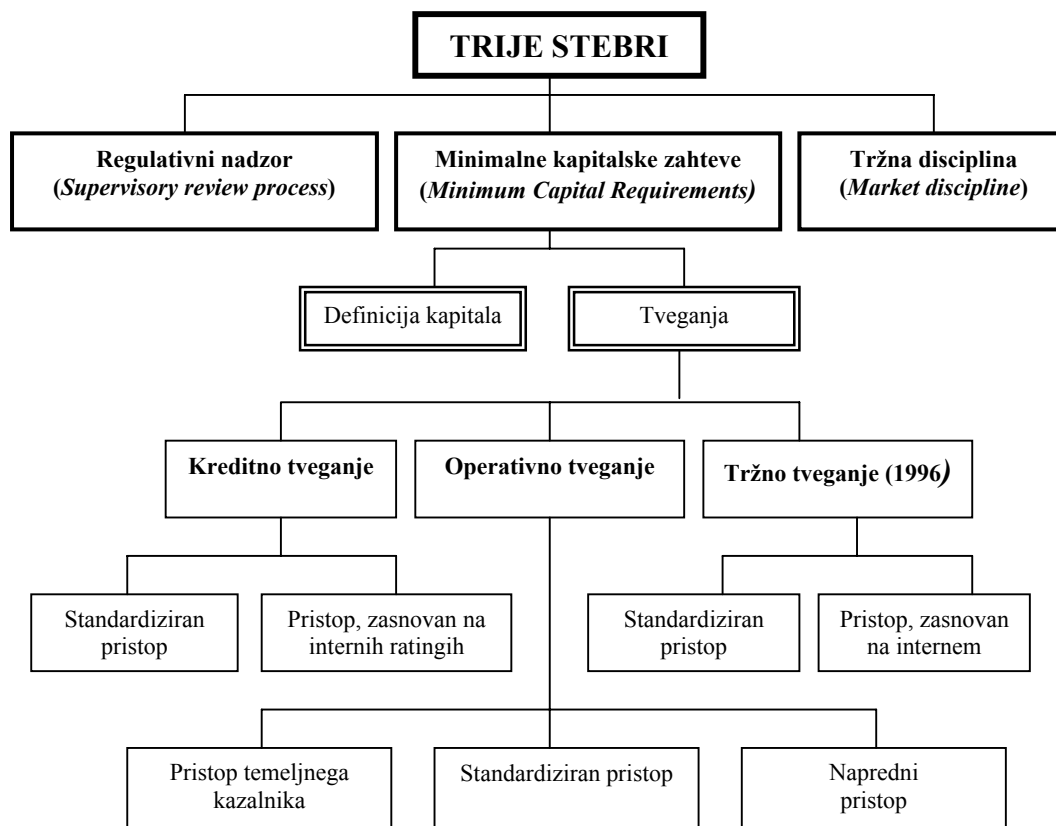
- po Baslu I: nerazkrite rezerve, revalorizacijske rezerve, splošne rezervacije, hibridni (dolžniški/lastniški) kapitalni instrumenti ter podrejeni dolg,
- po Skap: kumulativne prednostne delnice, hibridni instrumenti in podrejeni dolg I (dolgoročni).

⁵⁷ Od leta 1998 lahko mednarodno aktivne banke v svoj temeljni kapital vključujejo inovativne kapitalne instrumente (Poročilo o nadzoru bančnega poslovanja, 2001, str. 72).

3. Kapital 3. reda:

- po Baslu I: kratkoročni podrejeni dolg,
- po Skap: podrejeni dolg II (kratkoročni).

PRILOGA 4: Tristebni sistem za določanje kapitalskih zahtev

Vir: Gallo, 2002, str. 5.

PRILOGA 5: Članice Bernske unije

Vsaka IKA, ki bi rada postala članica BU mora za članstvo izpolniti določene pogoje. Osnovni pogoje je, da je osnovna dejavnost kandidatke zavarovanje izvoznih poslov in neposrednih investicij. Poleg tega mora poslovati vsaj tri leta ter na letni ravni pri kreditnem zavarovanju beležiti določen prihodek iz naslova premij ter doseči postavljen obseg zavarovanih poslov (Statutes of The International Union of Credit and Investment Insurers, 2002, str. 3).

Polnopravne članice:

1. Argentina; Compania Argentina de Seguros de Crédito a la Exportacion S.A. (**CASC**),
2. Avstralija; Export Finance & Insurance Corporation (**EFIC**),
3. Avstrija; Oesterreichische Kontrollbank Aktiengesellschaft (**OeKB**),
4. Belgija; Office National du Ducroire (**OND**),
5. Bermuda; Sovereign Risk Insurance Ltd. (**SOVEREIGN**),
6. Brazilija; Seguradora Brasileira de Crédito á Exportação S/A (**SBCE**),
7. Ciper; Export Credit Insurance Servis (**ECIS**),
8. Češka; Export Guarantee and Insurance Corporation (**EGAP**),
9. Danska; Eksport Kredit Fonden (**EKF**),
10. Finska; Finnvera Plc. (**FINNVERA**),
11. Francija; Compagnie Française d'Assurance (**COFACE**),
12. Hong Kong; Hong Kong Export Credit Insurance Corporation (**HKEC**),
13. Indija; Export Credit Guarantee Corporation (**ECGC**),
14. Indonezija; Asuransi Ekspor Indonesia (**ASEI**),
15. Italija; Istituto per i Servizi Assicurativi del Credito all'Esportazione (**SACE**),
16. Italija; Euler Società Italiana Assicurazione Crediti Spa (**EH SIAC**),
17. Izrael; The Israel Foreign Trade Risks Insurance Corporation (**IFTRIC**),
18. Jamajka; National Export-Import Bank (**EXIM J**),
19. Japonska; Nippon Export and Investment Insurance (**NEXI**),
20. Kanada; Export Development Canada (**EDC**),
21. Kitajska; China Export & Credit Insurance Corporation (**SINOSURE**),
22. Koreja; Korea Export Insurance Corporation (**KEIC**),
23. Madžarska; Hungarian Export Credit Insurance (**MEHIB**),
24. Malezija; Malaysia Export Credit Insurance Berhad (**MECIB**),
25. Mehika; Banco Nacional de Comercio Exterior (**BANCOMEXT**),
26. Nemčija; Euler Hermes Kreditversicherungs-Aktiengesellschaft (**EH GERMANY**),
27. Nemčija; PwC Deutsche Revision AG (**PwC**),
28. Nizozemska; Nederlandsche Credietverzekering (**GERLING NCM**),
29. Norveška; Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (**GIEK**),
30. Poljska; Export Credit Insurance Corporation (**KUKE**),
31. Portugalska; Companhia de Seguro de Créditos, S.A. (**COSEC**),
32. Singapur; ECICS Credit Insurance (**ECICS**),
33. Slovenija; Slovene Export Corporation (**SEC**),
34. Južna Afrika; Credit Guarantee Insurance Corporation of Africa Limited (**CGIC**),
35. Španija; Compania Espanola de Seguros de Credito a la Exportacion (**CESCE**),
36. Španija; Compania Espanola de Seguros de Credito y Caucion (**CREDITO Y CAUCION**),
37. Šri Lanka; Sri Lanka Export Credit Insurance Corporatin (**SLECIC**),
38. Švedska; Exportkreditnämnden (**EKN**),
39. Švica; Geschäftsstelle für die Exportrisikogarantie (**ERG**),
40. Tajvan; Taipei Export-Import Bank of China (**TEBC**),
41. Turčija; Export Credit Bank of Turkey (**TURK EXIMBANK**),
42. Velika Britanija; Export Credits Guarantee Department (**ECGD**),

43. Velika Britanija; EULER Hermes UK plc (**EH UK**),
44. ZDA; Export-Import Bank of the United States (**EXIMBANK**),
45. ZDA; FCIA Management Company (**FCIA**),
46. ZDA; Overseas Private Investment Corporation (**OPIC**),
47. ZDA; AIG Global Trade & Political Risk (**AIG GLOBAL**),
48. ZDA; Zurich Emerging Markets Solutions (**ZURICH**),
49. Zimbabve; Credit Insurance Zimbabwe Limited (**CREDSURE**) in
50. Multilateralna agencija za zavarovanje investicij; Multilateral Investment Guarantee Agency (**MIGA**).

Opazovalke:

1. Grčija; Export Credit Insurance Organization (**ECIO**) in
2. Tajska; Export-Import Bank of Thailand (**THAI EXIMBANK**).

Vir: International Union of Credit and Investment Insurers: List of Members, 2003, str. 1-9.

PRILOGA 6: Odziv članic Bernske unije na spremembe pri obravnavi kreditnih zavarovanj izvozno-kreditnih agencij

	Domači nadzorniki	Banke	Izvozniki	Drugi tržni udeleženci	Prejeti komentarji (pod tabelo)
AIG - ZDA	✓				✓
BANCOMEXT - Mehika					
CESCE - Španija	✓				✓
CGIC - Južna Afrika					
COFACE - Francija	✓	✓			✓
COSEC - Portugalska	✓				✓
ECGC - Indija					
ECGD - Velika Britanija	✓	✓	✓	✓	✓
ECICS - Singapur					
ECIO-Grčija					
EDC - Kanada					
EFIC - Avstralija	✓				✓
EGAP - Češka	✓	✓			✓
EKF - Danska	✓	✓			✓
EKN - Švedska	✓	✓	✓		✓
ERG - Švica					✓
EULER SIAC - Italija					
ETI - Velika Britanija					
FCIA - ZDA		✓			✓
FINNVERA - Finska	✓	✓	✓		✓
GERLING NCM - Nizozemska	✓	✓	✓	✓	✓
GIEK - Norveška		✓			✓
HERMES - Nemčija	✓				✓
HKEC - Hong Kong					✓
IFTRIC - Izrael					
KEIC - Južna Koreja					✓
KUKE - Poljska					
MECIB - Malezija					
MEHIB - Madžarska	✓				✓
NEXI - Japonska		✓	✓		✓
OeKB - Avstrija	✓				✓
OND - Belgija	✓	✓			✓
SACE - Italija	✓	✓			✓
SBCE - Brazilija					
SEC - Slovenija	✓	✓			✓
SINOSURE - Kitajska	✓	✓			
TEBC - Chinese Taipei					
TURK EXIMBANK - Turčija					
US EXIMBANK - ZDA	✓				✓

Vir: Basel II: Updates from Members on Recent Developments, 2003, str. 1.

PRILOGA 7: Razvrstitev aktivnih bilančnih postavk po razredih tveganja in ocenjevanje potencialnih izgub iz naslova kreditnega in deželnega tveganja

Terjatve se razvrstijo na podlagi ocene in vrednotenja dolžnikove sposobnosti izpolnjevanja obveznosti ob dospelosti do banke. Pred vzpostavitvijo terjatve oziroma zunajbilančne obveznosti je potrebno dolžnike razvrstiti v ustrezno skupino, nato pa je potrebno tekoče (najmanj trimesečno) oceniti celotni kreditni portfelj in opraviti potrebne prerazvrstitve.

1. V skupino A se razvrstijo:

- a) terjatve do BS in RS, terjatve do Evropskih skupnosti, vlad in centralnih bank držav EEA in z njimi primerljivih držav OECD,
- b) terjatve do dolžnikov, za katere se ne pričakuje težav s plačevanjem obveznosti in ki plačujejo svoje obveznosti ob dospelosti oziroma izjemoma z zamudo do 15 dni,
- c) terjatve, zavarovane s prvovrstnim zavarovanjem.

2. V skupino B se razvrstijo terjatve do dolžnikov:

- a) za katere se ocenjuje, da bodo denarni tokovi še zadostovali za redno poravnavanje dospelih obveznosti, toda njihovo finančno stanje je trenutno šibko, ne kaže pa, da bi se v bodoče bistveno poslabšalo,
- b) ki večkrat plačujejo obveznosti z zamudo do 30 dni, občasno tudi z zamudo od 31 do 90 dni.

3. V skupino C se razvrstijo terjatve do dolžnikov:

- a) za katere se ocenjuje, da denarni tokovi ne bodo zadostovali za redno poravnavanje dospelih obveznosti,
- b) ki so izrazito podkapitalizirani,
- c) ki nimajo zadostnih dolgoročnih virov sredstev za financiranje dolgoročnih naložb,
- d) od katerih banka ne prejema tekočih zadovoljivih informacij ali ustrezne dokumentacije v zvezi s terjatvami, jamstvi in viri za odplačilo terjatev,
- e) ki večkrat plačujejo obveznosti z zamudo od 31 do 90 dni, občasno tudi z zamudo od 91 do 180 dni.

4. V skupino D se razvrstijo terjatve do dolžnikov:

- a) za katere obstaja velika verjetnost izgube,
- b) ki so nelikvidni in nesolventni,
- c) za katere je bil pri pristojnem sodišču vložen predlog za začetek postopka prisilne poravnave ali stečaja,
- d) ki so v stečaju, sanaciji oziroma postopku prisilne poravnave,
- e) ki večkrat plačujejo obveznosti z zamudo od 91 do 180 dni, občasno tudi z zamudo od 181 do 365 dni, vendar se utemeljeno pričakuje delno pokritje terjatev.

5. V skupino E se razvrstijo terjatve do dolžnikov:

- a) za katere se ocenjuje, da ne bodo poplačane,
- b) s sporno pravno podlago.

Ocenjevanje potencialnih izgub je urejeno v Sklepu o razvrstitvi aktivnih bilančnih in zunajbilančnih postavk bank in hranilnic, ki je bil sprejet na podlagi 77. člena Zban, v katerem je določeno, da mora banka v okviru predpisanih in internih meril razvrščati aktivne in zunajbilančne postavke po tveganosti in ocenjevati višino potencialnih izgub iz naslova kreditnih in deželnih tveganj. Banka je po Srez dolžna oblikovati posebne rezervacije v višini ugotovljenih potencialnih izgub iz naslova terjatev, ki so razvrščene v skupino B, C, D ali E. Potencialne

izgube banke iz naslova *kreditnega tveganja* se na podlagi razvrstitve terjatev v skupine izračunavajo v povprečju najmanj v višini:

- 10 odstotkov za terjatve razvrščene v skupino B,
- 25 odstotkov za terjatve razvrščene v skupino C,
- 50 odstotkov za terjatve razvrščene v skupino D in
- 100 odstotkov za terjatve razvrščene v skupino E.

Banke lahko pri izračunu potencialnih izgub za terjatve iz skupine B, C in D, v odvisnosti od verjetnosti izgube terjatve, uporabljajo tudi višje ali nižje odstotke od zgoraj navedenih, ki se morajo gibati v naslednjih mejah:

- od 5 do 15 odstotkov v skupini B,
- od 15 do 40 odstotkov v skupini C in
- od 40 do 99 odstotkov v skupini D.

Uporabljen odstotek pri vsaki posamezni terjatvi odraža najverjetnejši odstotek izgube terjatve.

Pri določanju potencialnih izgub za terjatve do tujih oseb iz tveganih držav morajo banke upoštevati tudi *deželno tveganje*. Potencialne izgube za terjatev do tujih oseb so določene v višini predpisanega odstotka, ki ga BS določi v posebnem seznamu za vsako posamezno državo. Osnova za izračun potencialnih izgub zaradi deželnega tveganja je znesek celotne izpostavljenosti do tuje osebe, ki je zmanjšan za ugotovljene potencialne izgube za kreditno tveganje glede na osnovno razvrstitev komitenta. Za namen ugotavljanja deželnega tveganja se potencialne izgube ne izračunavajo za:

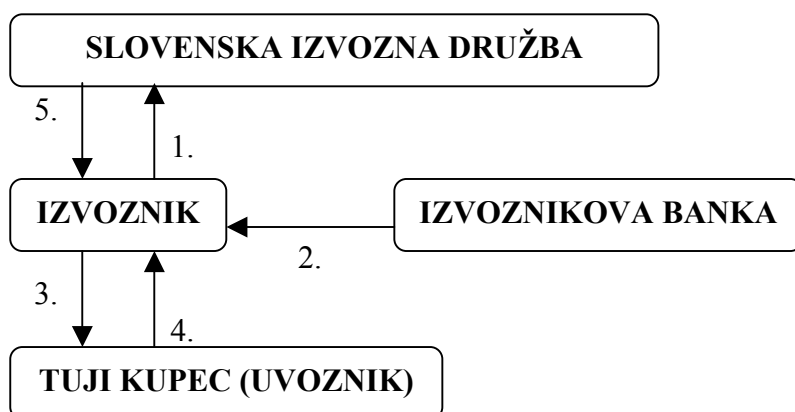
- terjatve do tujih oseb s pogodbeno dospelostjo do 6 mesecev,
- terjatve do podružnic prvovrstnih bank držav članic EU in izpostavljenost do podružnic tujih prvovrstnih bank ter
- terjatve, zavarovane s solidarnim poroštvom s strani prvovrstnega komitenta iz netvegane države, to je komitenta, ki izpolnjuje merila za razvrstitev v skupino A.

Skupni znesek potencialnih izgub za tujega komitenta se določi tako, da se potencialnim izgubam za kreditna tveganja prištejejo še potencialne izgube iz naslova deželnega tveganja, in sicer največ do višine terjatve.

Vir: Sklep o razvrstitvi aktivnih bilančnih in zunajbilančnih postavk bank in hranilnic, 2002 in Sklep o oblikovanju posebnih rezervacij bank in hranilnic, 2002.

PRILOGA 8: Transakcije, ki jih je mogoče zavarovati pri SID

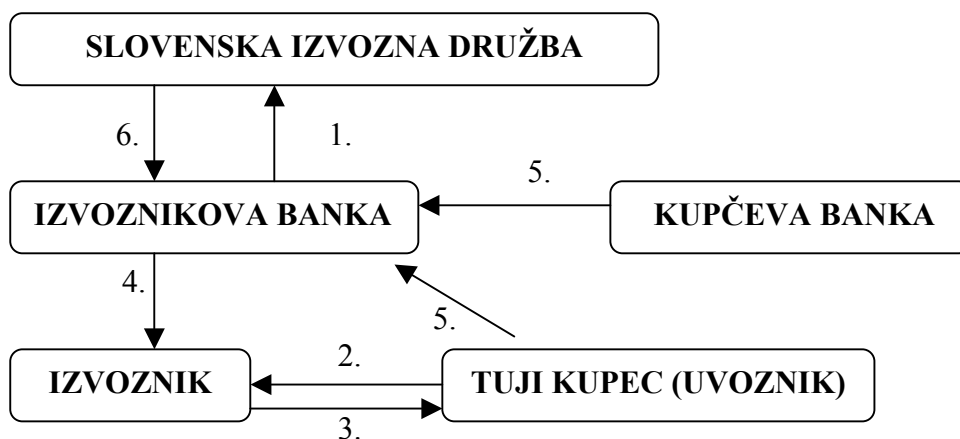
1. Kredit dobavitelja

Potek zavarovanja:

1. Izvoznik sklene zavarovalno pogodbo s SID in plača zavarovalno premijo.
2. Izvoznikova banka (ali druga finančna institucija) na podlagi asignacije zavarovalne police SID izvozniku (dobavitelju) odobri kredit.
3. Izvoznik dobavi tujemu kupcu s pogodbo dogovorjeno blago ali opravi storitve na kredit.
4. Tuji kupec oziroma njegova poslovna banka prične odplačevati dogovorjene zneske.
5. Če tuji kupec ne odplača kredita oziroma njegova poslovna banka, ki sodeluje pri plačilu ali zanj morda jamči, ne izpolni svojih obveznosti, SID izvozniku (oziroma na podlagi asignacije police izvoznikovi banki) povrne nastalo škodo.

2. Kredit kupcu

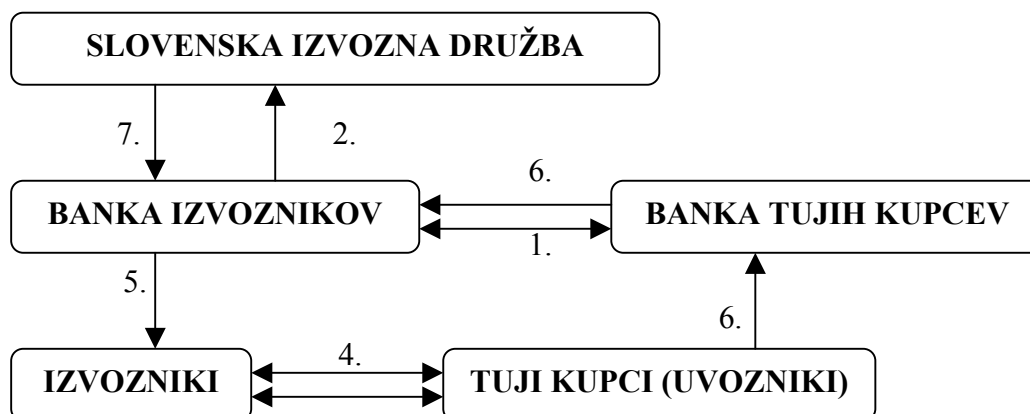

Potek zavarovanja:

1. Izvoznikova banka na podlagi kreditne pogodbe s tujim kupcem oziroma tujo banko sklene zavarovalno pogodbo s SID in plača zavarovalno premijo.
2. Tuji kupec nakaže izvozniku dogovorjeni avans.
3. Izvoznik dobavi kupcu s komercialno pogodbo dogovorjeno blago in/ali opravi storitve.

4. Banka izvozniku odobri črpanje kredita, ki je v skladu s komercialno pogodbo.
5. Tuji kupec oziroma njegova poslovna banka prične odplačevati dospele obroke kredita.
6. Če kupec ali njegova banka, ki jamči za odplačilo kredita, ne odplača kredita, SID nastalo škodo povrne izvoznikovi banki.

3. Kreditna linija

Potek zavarovanja:

1. Slovenska in tuja banka skleneta pogodbo o kreditni liniji.
2. SID zavaruje vzpostavljeno kreditno linijo, izvoznikova banka plača SID premijo za zavarovanje.
3. Izvozniki in njihovi kupci v komercialnih pogodbah določijo plačilne pogoje v skladu s pogoji odprte kreditne linije.
4. Tuji kupec po podpisu pogodbe nakaže izvozniku dogovorjeni avans, nakar izvoznik dobavi kupcu s pogodbo dogovorjeno blago in/ali opravi storitve.
5. Na podlagi ustrezne izvozne dokumentacije odobri slovenska banka izvozniku plačilo v vrednosti opravljenega izvoza.
6. Če tuja banka ne odplača posojila iz naslova kreditne linije, SID izvoznikovi banki poravna nastalo škodo.

Vir: Storitve in produkti, 2003, str. 9-11.

PRILOGA 9: Izračun kapitalskih zahtev in količnika kapitalske ustreznosti banke

v tisoč SIT

I.	TVEGANJU PRILAGOJENA BILANČNA AKTIVA	_____
II.	TVEGANJU PRILAGOJENA ZUNAJBILANČNA AKTIVA	_____
III.	TVEGANJU PRILAGOJENE POSTAVKE ZA IZVEDENE FINANČNE INSTRUMENTE	_____
IV.	SKUPAJ TVEGANJU PRILAGOJENA AKTIVA (zap. I.+ II.+III.)	_____
	Kapitalska zahteva za kreditno tveganje	
	(8 % oziroma __ % od skupaj tveganju prilagojene aktive)	
V.	VALUTNIM TVEGANJEM PRILAGOJENE POSTAVKE	_____
	(skupna neto pozicija)	_____
	Kapitalska zahteva za valutna tveganja	
	(8 % oziroma __ % od skupne neto pozicije)	_____
VI.	TRŽNIM TVEGANJEM PRILAGOJENE POSTAVKE	_____
	Skupna kapitalska zahteva za tržna tveganja x 12,5	_____
	1. Kapitalska zahteva za pozicijsko tveganje	
	- kap. zahteva za posebno tveganje pri dolžniških finančnih instrumentih	_____
	- kap. zahteva za splošno tveganje pri dolžniških finančnih instrumentih	_____
	- kap. zahteva za tveganje pri lastniških finančnih instrumentih	_____
	2. Kapitalska zahteva za tveganje neizpolnitve nasprotne stranke	_____
	3. Kapitalska zahteva za tveganje spremembe cene blaga	_____
	4. Kapitalska zahteva za tveganje preseganja velikih izpostavljenosti na podlagi trgovanja	_____
	5. Kapitalska zahteva za opcijska tveganja	_____
	Skupna kapitalska zahteva za tržna tveganja (1 + 2 + 3 + 4 + 5)	_____
VII.	Kapitalska zahteva za prekoračena stanja v kapitalu nefinančnih organizacij	_____
VIII.	KAPITAL ZA IZRAČUN KOLIČNIKA KAPITALSKE USTREZNOSTI	_____
	(Kapital banke - kapitalska zahteva iz VII.)	_____
IX.	KOLIČNIK KAPITALSKE USTREZNOSTI BANKE	_____
	(Kapital za izračun/Tveganju prilagojena aktiva + valutnim + tržnim tveganjem prilagojene postavke (z eno decimalko)) x 100 %	_____

Vir: Sklep o kapitalski ustreznosti bank in hranilnic, 2002.

SEZNAM UPORABLJENIH OKRAJŠAV

AfDB - African Development Bank
AsDB - Asian Development Bank
BIS - Bank for International Settlement
BS - Banka Slovenije
BU - Bernska unija
CAD - Capital adequacy directive
CRM - credit mitigation techniques
EEA - European Economic Area
EIB - European Investment Bank
EU - Evropska unija
GAB - General Arrangement to Borrow
IADB - Inter-American Development Bank
IBRD - International Bank for Reconstruction and Development
IKA - izvozno-kreditna agencija
IMF - International Monetary Fund
OECD - Organization for Economic Cooperation and Development
QIS - Quantitative Impact Study
RS - Republika Slovenija
SID - Slovenska izvozna družba
Sizp - Sklep o veliki izpostavljenosti bank in hranilnic
Skap - Sklep o kapitalski ustreznosti bank in hranilnic
Spost - Sklep o razvrstitvi aktivnih bilančnih in zunajbilančnih postavk bank in hranilnic
Srez - Sklep o oblikovanju posebnih rezervacij bank in hranilnic
VR - varnostne rezerve
Zakon o SID - Zakon o družbi za zavarovanje in financiranje izvoza Slovenije
ZZFMGP - Zakon o zavarovanju in financiranju mednarodnih gospodarskih poslov

SLOVARČEK SLOVENSКИH PREVODOV ANGLEŠKIH IZRAZOV

capital adequacy - kapitalska ustreznost
capital ratio - koeficient kapitalske ustreznosti
collateral - zavarovanje z zastavo
core capital (basic equity) - temeljni kapital
country risk - deželno tveganje
credit default swaps - zamenjava kreditnega tveganja
credit derivatives - izvedeni kreditni instrumenti
credit insurance - kreditno zavarovanje
credit mitigation techniques - tehnike za zmanjševanje kreditnega tveganja
credit rating - celovit indikator kreditnega tveganja, ki se nanaša na posameznega komitenta
banke oziroma z drugimi besedami boniteta
credit risk management - upravljanje kreditnega tveganja
economic capital - ekonomski oziroma tvegani kapital
effective risk weight - efektivna stopnja kreditnega tveganja
export credit agency - izvozno-kreditna agencija
export credit insurance - zavarovanje izvoza
internal capital allocation process - interni kapitalski razdelitveni proces
internal rating - interni sistem razvrščanja komitentov
level playing field - enakopravni pogoji poslovanja
market discipline - tržna disciplina
minimum capital requirements - minimalne kapitalske zahteve
on-balance/off-balance sheet netting - bilančno/zunajbilančno pobotanje
reinsurance – pozavarovanje
risk management - upravljanje s tveganji
risk weights - uteži tveganja
substitution treatment - substitucijski pristop določitve stopenj kreditnega tveganja
supervisory review proces - regulativni nadzor
tier 1 (2) - kapital 1. (2.) reda
total return swaps - zamenjava celotnega donosa
written demand for payment - pisni zahtevki za izplačilo odškodnine